

**ІНЖЕНЕРИ-УКРАЇНЦІ
В
ДІЯСПОРІ**

Ця книжка присвячена пам'яті інженерів-українців, які своєю працею причинилися до покращання добробуту Батьківщини, країн свого поселення та всього людства.

In tribute to Ukrainian engineers who, through the application of their talents and energy, contributed to the welfare of their country of origin, adopted homeland, and the broader human community.

UKRAINIAN ENGINEERS in DIASPORA

**In the centennial year of Ukrainian settlement in Canada and
in which the independence of Ukraine was re-affirmed.**

**Published by:
Seniors Club,
Society of Ukrainian Engineers and Associates in Canada.
27 Newell Court, Toronto, Ontario,
M9A 4T9**

ІНЖЕНЕРИ-УКРАЇНЦІ В ДІЯСПОРІ

У сторіччя поселення українців у Канаді
та в рік відновлення незалежності України.

Видання:
Клуб сеньйорів
Товариство українських інженерів в Канаді
вул. Ньюел 27, Торонто, Онтаріо
М9А 4Т9

**This project was supported by:
The New Horizons Program,
The Ministry of Health and Welfare,
Canada.**

ЗМІСТ

Інж. Михайло Цибульський

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ
ІНЖЕНЕРНИХ ТОВАРИСТВ 11

Інж. Зеновій І. Кохановський

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ІНЖЕНЕРСЬКОГО РУХУ 23

Інж. Степан Генік-Березовський

УКРАЇНСЬКЕ ТЕХНІЧНЕ ТОВАРИСТВО В КАНАДІ 1950-1979
ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ
У КАНАДІ 1980-1987 41

Інж. Іван Бомба

УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ІНЖЕНЕРІВ В АВСТРАЛІЇ 97

Інж. Юрій Грех

Інж. Юрій Іваник

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ В АРГЕНТИНІ 113

Інж. Осип Мазурок

УКРАЇНСЬКА ПОЛІТЕХНІКА НА ЧУЖИНІ 123

Інж. Степан Ю. Процюк

ДО ІСТОРІЇ ВИДАВАННЯ

“ВІСТЕЙ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ” 135

УПРАВИ ТА ЧЛЕНСТВО УТТК-ТУІК 142

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК 150

Клуб сеньорів ТУІК.

*Зліва сидять: Степан Геник-Березовський, Остап Дикун,
Константин Брикович, Михайло Цибульський, Володимир Мазяр;
стоять: Ярослав Вергановський, Юліян Сумик, Роман Бенеш,
Роман Ковалик, Михайло Антонишин.*

ПОДЯКА

Із виїздом інженерів-українців з Батьківщини та осідком у більших скупченнях у різних країнах нового поселення, потреба самозбереження дала стимул до творення професійних товариств для взаємної допомоги та плекання товариського життя. Це дало початок історії інженерів українців у діаспорі.

Щоб залишити згадку про діяльність зорганізованого українського інженерського руху та відмітити його вклад у розбудову Канади, управа Світової федерації українських інженерних товариств (СФУІТ) заініціювала списати історію праці та досягів Товариства українських інженерів у Канаді та інженерів у інших країнах діаспори і видати зібраний матеріал окремою книжкою.

Виданням книжки зайнялася група інженерів, зорганізована у клубі сеньйорів при Товаристві українських інженерів у Канаді. Члени засновники клубу: Константин Брикович, голова, Михайло Антонишин, Роман Бенеш, Ярослав Вергановський, проф. Остап Дикун, Степан Геник-Березовський, Роман Ковалик, Володимир Мазяр, Юліян Сумик і проф. Василь Янішевський.

Щоб роздобути потрібні фонди члени клубу звернулися до міністерства федерального уряду, програми "Нові горизонти" та одержали допомогу на покриття коштів зладження і видання друком історії праці та досягів інженерів-українців у Канаді.

Для упорядкування, редакції та підготовки до друку матеріалів постав видавничий комітет: Михайло Цибульський, редактор та Степан Геник-Березовський, д-р Юрій Курис і Любомир Гевко (Детройт) члени комітету.

За співпрацю та допомогу у виданні книжки дякуємо:

Програмі "Нові горизонти" міністерства федерального уряду Канади за підтримку в підготові матеріалів та в виданні книжки і цим реалізувати бажання інженерів українців відмітити 100-річчя поселення українців у Канаді.

Усім членам клубу за їхню працю, ініціативу та придбання потрібних фондів.

Авторам за приготування поодиноких статей.

Антону Івахнюкові та Ярославі Зорич за виправлення текстів.

Членам видавничого комітету та Михайлові Цибульському за його ентузіазм і зусилля у координації праці для оформлення матеріалів і видання книжки.

Видавничий комітет

FOREWORD

The Society of Ukrainian Engineers and Associates of Canada (SUEAC) is a professional organization established in 1950. The objectives of the society are to provide professional assistance to engineers and scientists of Ukrainian origin and to integrate recent immigrants into Canadian socio-economic life.

The book contains an introductory chapter on the early activity of the Ukrainian Technical Society and its historical roots. It outlines the professional as well as academic achievements and contributions to the development of Canadian industry by immigrant and Canadian born members. It assesses the achievements of engineers and scientists of Ukrainian background in Canada. Included is a chapter describing the professional schools attended by the engineers and the training they received.

The book also contains brief accounts of Ukrainian engineers in other countries of the Ukrainian diaspora. These individuals share not only ethnicity, but often the academic background of their colleagues who came to Canada. An appreciation of the social and professional interaction between Ukrainian engineers in Canada and those in other countries is necessary to provide a complete picture of the activities of the Society of Ukrainian Engineers and Associates in Canada.

The publication of this book was undertaken by the Seniors Club of SUEAC, which consists of a group of founding members of the Society. The participants reviewed the archives of the Society, collected materials and compiled relevant information with regard to professional and social activities of its members. The goal was to outline the contribution of engineers of Ukrainian descent to the welfare of Canada. This project commemorates the Centenary of Ukrainian Settlement in Canada in 1891.

We acknowledge the support of The New Horizons Program, Ministry of Health and Welfare, Canada, which made it possible to publish this book.

We would like to thank all those who contributed to the compilation and publication of this book, particularly to:

The founding members of the Seniors Club of SUEAC: Constantyn Brykowych - chairman, Michael Antonyshyn, Roman Benesh, Stefan Genyk-Berezowsky, Ostap Dykun, Wasyl Janischewsky, Roman Kowalyk, Wolodymyr Maziar, Julian Sumyk and Yaroslaw Werhanowsky, for their support throughout the project and creating financial base to publish this book;

The authors of the articles;

Antin Iwachniuk and Yaroslawa Zorych for editorial services;

The Publishing Committee: Stefan Genyk-Berezowsky, Dr. George Kurys and Lubomyr Hewko, as well as Michael Cybulsky, who assumed the labourious task of coordinating the project, and to whose enthusiasm and selfless energy so much is due.

Publishing Committee

ВСТУП

Із розвитком діяльності поодиноких суспільних груп відбуваються події, які віддзеркалюють їх працю, активність та живучість. Частото, з часом, все забувається і якщо ця діяльність не є списана, пропадає для історії життя і дії різних прошарків цієї громади. Часто появляються дописи, які стараються відтворити минуле, та як немає вже вірних джерел чи архівів, інформації ці не все точні та вичерпні.

Коли ми старалися точніше відтворити початковий етап організування "Українського Технічного Товариства" (УТТ) у Львові, знаходили у різних джерелах дещо інші інформації. У статті "Створення інженерної спілки України" (Свобода, ч. 156, 16 серпня 1991), Л. Нестеренко з Києва пише: "Колись, ще у 1877 році такі інженерні спілки існували - Українське технічне товариство у Львові,...". Знову ж, І. Жук та О. Нога зі Львова так описують діяльність інж. Л. Левинського у тому часі: "Відразу після закінчення навчання, Левинський з групою колишніх однокурсників, в 1877 році, створює "Товариство укінчених техніків". Через рік прибрало воно назву "Політехнічне товариство" і об'єднало у свої ряди демократично-прогресивні сили цілого краю. Важливим було й те, що вперше статут товариства був складений на двох мовах, як виклик одномовній, німецькій системі діловодства в Королівстві Галичини. Як член товариства Левинський бере активну участь в організуванні цілої сітки шкіл художнього і виробничого навчання. В 1908 році Левинський ініціює створення "Всеукраїнського технічного товариства", яке оформлюється під його керівництвом в 1911 році і охоплює технічні сили українців в усіх частинах України".

Тяжко нам сьогодні точно ствердити історичну дійсність. Видаючи історію інженерського зорганізованого руху у Канаді, видавничий комітет уважав, що буде корисним поширити засяг книжки і додати розділи про історію цього руху на Батьківщині, про створення "Українського технічного товариства" у Львові, першого товариства інженерів-українців, як також історію української політехніки на еміграції (УГА-УТТ) та історію інженерських товариств Австралії та Аргентини.

Видання це не повне. Не можна було дістати матеріалів про "Всеукраїнську асоціацію інженерів", яка постала 1921 року в Харкові і була зліквідована в тридцятих роках, та інших існуючих інженерських товариств в Україні. Видання це не включає теж, із незалежних від нас причин, історії "Товариства українських інженерів Америки" (ТУІА); сподіємося, що ТУІА видасть історію свого товариства окремою книжкою.

Можна сподіватися, що ця коротка історія все ж таки стане часинним джерелом інформацій про існування та діяльність товариств інженерів-українців у діаспорі.

Михайло Цибульський

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Концепт заснування Світової федерації товариств українських інженерів сягає до часу з'їзду українських інженерських товариств 15 і 16 листопада 1930 р., у Подєбрадах, ЧСР. З'їзд вирішив звернутися до Українського технічного товариства у Львові, щоб воно приготувало статут і протягом одного року скликало конгрес українських інженерів у Львові з метою заснувати федерацію інженерських організацій вільного світу.

Конгрес відбувся 15 і 16 травня 1932 р. У ньому взяли участь 49 делегатів, які заступали товариства:

- Українське технічне товариство 39 делег. (393 члени),
- Союз інженерів-українців на еміграції 4 делег. (372 члени),
- Товариство українських інженерів, ЧСР 3 делег. (125 члени),
- Спілка українських інженерів, Словаччина 1 делег. (32 члени),
- Спілка українських інженерів, Чернівці 1 делег. (24 члени),
- Союз українських інженерів, США 1 делег. (15 члени).

На конгресі прийнято статут, що дав змогу всім організаціям інженерів українців вільного світу стати членами Федерації. На голову Федерації передбачено проф. Івана Феценка-Чопівського, вибору управи однак не переведено, тому що перше статут мусив бути передтим потверджений польською владою. На жаль, частина організацій, потенціальних членів Федерації, була за кордоном, тому польський уряд відмовився потвердити статут Федерації. В результаті цього Федерація не могла існувати.

Крім ділових сесій на конгресі прочитано ряд доповідей на теми:

- Завдання інженерів у загальному розвитку українського народу;
- Технічні досягнення Східної України;
- Промисловість на Західних Землях України;
- Український психо-технічний інститут у Харкові;

- Статистика українського інженерського руху й підсумки;
- Оборона інтересів українських інженерів;
- Технічне шкільництво та популяризація технічного знання;
- Організаційна науково-дослідна праця (література, термінологія, музеї);
- Організація федерації українських інженерів;

Ще тоді, коли інженерів-українців не було так багато й не були вони розкинені по всіх континентах світу, як тепер, відчувалася потреба централі. У проекті статуту з 1932 року подано такі завдання для Федерації:

- а. Об'єднувати професійні організації українських інженерів;
- б. Допомогати організаціям-членам Федерації плекати технічні науки, у найкращому розумінні цього слова і поширювати знання цих наук;
- в. Удержувати зв'язки з українськими та чужинецькими інженерськими організаціями;
- г. Репрезентувати на українському й міжнародньому форумі об'єднані у Федерації організації та заступати їхні інтереси;
- г. Студіювати технічне й економічне життя чужих країн, ознайомлювати їхні інженерські організації з нашими технічними та господарськими досягненнями;
- д. Подавати організаціям-членам Федерації всякого роду допомоги;
- е. Сприяти об'єднанню інженерів-українців у професійні організації;
- е. Дбати про розвиток та підтримку технічного шкільництва.

Це були завдання, що їх Федерація прийняла 60 років тому. Деякі з них стосуються того часу, але багато залишилося актуальними досі.

Друга світова війна припинила всяку діяльність українських організацій і товариств. По війні в американській окупаційній зоні засновано "Союз українських інженерів та техніків на еміграції". Першим головою Союзу був проф. д-р Євген Вертипорох. З причини масового виїзду членів за океан, Союз не проявив належної діяльності.

На нових місцях поселення інженери українці починають творити свої професійні товариства. Ці товариства відбувають зустрічі й бачать потребу виміни думок і координації спільної дії. Ідея

*Д-р Юрій Курис, голова Світової Федерації
Українських Інженерних Товариств.*

створити федерацію інженерних товариств на Північно-Американському континенті, вперше була порушена у статті інж. Арсена Шумовського "Справа центральної репрезентації українських інженерських організацій на еміграції та її пресового органу" ("Вісник", ч.2, лютий 1952 р.), а згодом на з'їзді Українського технічного товариства Канади (УТТК) і Товариства українських інженерів Америки (ТУІА), у серпні 1952 р., у доповіді інж. М. Кміта "Можливості створення центральної репрезентації українських інженерів та її центрального пресового органу". Ці намагання з різних причин, у той час, не були зреалізовані.

Проблему можливостей координації праці розглянено на першому з'їзді українських інженерів Північної Америки у вересні 1955 р., у Торонті. На засіданнях організаційної комісії з'їзду устійнено і прийнято напрямні праці для товариств українських інженерів на чужині. Для координування співпраці створено "Координаційний осередок праці українських інженерів" (КОП). До КОП могли вступити всі товариства інженерів на рівних правах. Завдання КОП було діяти як планувальний, ініціативний і дорадчий орган для зорганізованих українських інженерів.

КОП розпочав свою працю зразу по закінченні з'їзду. У склад президії КОП ввійшли: П. Шох, М. Пежанський і З. Туркало, представники ТУІА та проф. Є. Вертипорох, Р. Романчукевич і М. Кміт від УТТК. Зладжено правильник праці та програму завдань, установлено зв'язок з Українським товариством інженерів Австралії. КОП, на жаль, крім праці господарської комісії, не проявив поважнішої діяльності ні в науковій, ні організаційній ділянках і в червні 1960 р., перестав діяти.

На зустрічі ТУІА й УТТК у серпні 1957 р., в Торонті, вирішено оформити окрему комісію, яка опрацювала б статут для світової федерації українських інженерів, та встановила зв'язок з діючими у світі товариствами українських інженерів. Цей план не був здійснений.

Під час четвертого з'їзду українських інженерів Північної Америки в листопаді 1967 р., у Нью-Йорку, С. Процюк (ТУІА), у доповіді "Потреби виміни інформацій та координації діяльності існуючих товариств інженерів у діаспорі", вказав на потребу центру для координації праці інженерських товариств. У висліді дискусії вирішено створити "Секретаріят інформації та зв'язку інженерів-українців у діаспорі". Для підготовки статуту та викінчення плянів праці обрано М. Цибульського (УТТК) і В. Гнатківського (ТУІА). У порозумінні з членами своїх товариств вони зладили статут для

*Восьмий з'їзд українських інженерів, Детройт 1987 р.
Зліва сидять: Зенон Кохановський, Андрій Шука, голова ТУІК, Любомир Гевко,
голова відділу ТУІА у Детройті, д-р Юрій Курис, голова СФУІТ, Юрій Базилевський, голова ТУІА,
Наталя Левицька, Оксана Соколик, Олександр Лист.*

Секретаріату та передали його управам обох товариств на схвалення. До прийняття статуту та координаційної надбудови товариств не дійшло з огляду на розбіжність думок між УТТК і ТУІА щодо структури та засягу праці запланованого секретаріату.

У рамках другого Світового Конгресу Вільних Українців (СКВУ) в листопаді 1973 р., у Торонті, відбулася зустріч інженерів-українців, учасників конгресу з різних країн діаспори. У рамках зустрічі порушено справу членства інженерів у СКВУ. Тоді вирішено теж створити асоціацію українських інженерських товариств у діаспорі, яка мала б інформувати своїх членів про відносини у країнах поселення та координувати працю цих товариств.

Щоб не творити нової організації вирішено відновити Всеукраїнську асоціацію інженерів, яку зліквідовано в Україні в 30-их роках. Цю пропозицію прийняли всі учасники зустрічі. Представники УТТК і ТУІА у порозумінні з управами своїх товариств мали зладити статут асоціації. Від імени відновленої асоціації заступлені представники інженерських товариств ТУІА і УТТК і представники Аргентини, Німеччини та Нової Зеландії, подали заяву й асоціацію прийнято до Секретаріату СКВУ. Представником до секретаріату СКВУ обрано М. Цибульського, УТТК.

Хоч було багато вимін думок між товариствами щодо проектів статуту для асоціації, не можна було узгодити цілей та потреби такої асоціації. Управа ТУІА була за створення тільки репрезентації до СКВУ, яка теж могла б вдержувати зв'язок із існуючими товариствами інженерів. УТТК заступало ролю асоціації, як координаційної надбудови для товариств.

Щойно 3-го лютого 1979 р., у Нью-Йорку, представники УТТК і ТУІА оформили "Світову репрезентацію українських інженерів". У склад управи увійшли три члени ТУІА, два члени УТТК, кожночасні голови та делегати управ складових товариств. До управи репрезентації були обрані: Ю. Базилевський (ТУІА) - голова, д-р Ю. Курис (УТТК) і Є. Змий (ТУІА) - заступники, Я. Соколик (УТТК) - секретар і представник до СКВУ, І. Хамуляк (ТУІА) - організаційний референт. Деталі технічного порядку діяльності залишено членам управи узгодити з управами складових товариств репрезентації.

Завдання репрезентації:

- а. Репрезентувати об'єднані товариства українських інженерів та заступати їхні інтереси на світовому форумі;
- б. Координувати діяльність і виміну інформацій товариств українських інженерів у світі;

кф 50

*З'їзд Федерації, Торонто 1988 р.
Зліва: Володимир Мазяр, ТУІК, Юрій Іваник, Аргентина,
д-р Юрій Курис, голова Федерації, Юрій Базилевський, голова ТУІА.*

- в. Допомогати організувати товариства українських інженерів у країнах, де такі товариства не існують;
- г. Скликати міжнародні з'їзди товариств українських інженерів у порозумінні з крайовими товариствами;
- г. Вдержувати зв'язки з українськими центральними професійними, науковими і громадськими організаціями у світі.

15 і 16 листопада 1980 р. Репрезентація zorganizувала сьомий з'їзд українських інженерів у Торонті. Програма з'їзду: науково-технічна тематика, проблематика України та пленарна сесія, на якій голова репрезетації, Ю. Базилевський, звітував із проробленої праці. З'їзд схвалив і вирішив вислати звернення у справі звільнення інженерів-політв'язнів із радянських тюрем, "психушок" та концтаборів до міністрів зовнішніх справ урядів США й Канади та до К. Вальдштайна, тодішнього секретаря Об'єднаних Націй.

У рамках конгресу СКВУ, у грудні 1983 р., відбуло зустріч членів інженерських товариств, учасників конгресу. У нарадах звітано про працю управи репрезентації. Змінено назву на: "Світова федерація українських інженерів", та обрано нову управу. Головою стає д-р Ю. Курис, заступником Ю. Базилевський, секретарем Н. Чорний, Я. Соколик залишився представником до СКВУ. Осідок управи Федерації - Торонто, місце осідку секретаріату СКВУ.

Протягом цієї каденції управи до федерації вступили товариства інженерів Австралії та Аргентини. Наладнано зв'язки з інженерами в Німеччині. Управа робила заходи зібрати матеріали про історію zorganizованого інженерського руху в Україні і різних місцях поселення у діаспорі та видати це окремою книжкою, щоб зберегти для історії працю zorganizованих українських інженерів, та їхні досягнення.

Управа федерації відбула два засідання з управою TVIA. У Бофало, Н.Й., 26 жовтня 1986 р., обговорено справу членських вкладок, проект зміни статуту федерації та підготову до восьмого з'їзду, що його пляновано відбутися у Детройті. Друге засідання відбуло в Нью-Йорку, 29 березня 1987, на якому розглянено адміністраційні справи, як членство Федерації у СКВУ та видання книжки. Подібні засідання відбувались у Торонті з управою TVIK.

У жовтні 1987 р. за ініціативою управи Федерації відбувся восьмий з'їзд українських інженерів у Детройті, США. У програму з'їзду входила наукова сесія, вистава втрачених архітектурних пам'яток (церков) Києва, відвідини автомобільної фабрики та сесія звітів із проробленої праці управи Федерації.

У рамках п'ятого конгресу СКВУ, у листопаді 1988 р., відбувся Від Федерації. Крім звітів і обговорення праці управи, прийнято статут федерації, змінено назву на: "Світова федерація українських інженерних товариств" та обрано нову управу в складі: д-р Ю. Курис (ТУІК) - голова, Л. Гевко та д-р О. Мороз (ТУІА) - заступники голови, В. Мазяр (ТУІК) - секретар, Ю. Сумик (ТУІК) - скарбник, якого згодом заступив М. Цибульський (ТУІК) і контрольну комісію: І. Хамуляк (ТУІА), К. Брикович (ТУІК), В. Чарториський (ТУІА).

У цьому періоді управа розпочала досить активну діяльність. У приміщенні Торонтського університету відбуто 20 жовтня 1990 р., наукову конференцію - "Проблеми занецищення й охорона довкілля України". Конференція мала за ціль представити критичний стан забрудження довкілля України, як також розглянути можливі розв'язки для збереження довкілля, методи для усунення індустріальних відходів та як запобігти причинам недуг спричинених занецищенням.

Конференцію та учасників привітав проф. Гері Гайнке, декан факультету Прикладних наук та інженерії Торонтського університету. З доповідями виступили спеціалісти з ділянки екології, вчені з України: акад. Валерій П. Кухар, віцепрезидент, та д-р Ігор М. Карп і акад. Дмитро М. Гродзинський директори інститутів Академії Наук України, Юрій М. Міщенко з товариства "Зелений світ", та д-р Леонід І. Сандуляк, проф. Чернівецького університету і депутат до Всесоюзної ради. З терену Канади брали участь д-р Джим Кінггам, голова ради для оцінки довкілля провінції Онтаріо, і д-р Давид Марплес, університет в Альберті, зі США д-р Олена Петравскас, віцепрезидент фірми Форд, д-р Михайло Головатий, директор інституту охорони довкілля, університету в Індіяні, д-р Інгдан Боднарук, міністерство енергетики США, д-р Євген Стахів, інститут водних ресурсів армії США, і д-р Давид Толмазін, агентура захисту довкілля в США. Конференцію закінчено спільною вечерською, на якій промовляв проф. Петро Таланчук, ректор Київського Політехнічного Інституту.

Конференція дала нагоду науковцям України та Північно Американського континенту, що займаються питанням занецищення довкілля і його забезпеченням, вимінятися думками як розв'язати так важливу проблему у нашій Батьківщині. Учасники конференції, інженери та науковці та зацікавлені із ширшого загалу мали нагоду познайомитися із цими справами із першого джерела.

Наукова конференція – рання сесія.

*Зліва, перший ряд: акад. Валерій П. Кухар, д-р Давид Толмазін,
проф. Василь Янішевський, д-р Юрій Курис;*

другий ряд: д-р Д. Кінггам (перший);

*четвертий ряд: проф. Петро М. Таланчук, ректор КІІ (другий);
п'ятий ряд: д-р Леонід І. Сандуляк (третій).*

Наукова конференція - вечеря; промовляє д-р Володимир Мацьків.

Конференція була успішною. Це відмітила місцева преса. В конференції взяло участь 180 осіб.

Щоб установити ближчі зв'язки з інженерами та науковцями України, голова д-р Ю. Курис відбув на весні 1990 р. дві подорожі в Україну. Крім його участі у святковій конференції недавно відновленого НТШ у Львові, голова Федерації мав нагоду зустрічати й розмовляти з науковцями Академії Наук у Києві й у Львові, з професорами Київського та Львівського політехнічних інститутів, а теж і з інженерами та студентами технічних шкіл. У Львові, д-р Ю. Курис брав участь у нарадах відновленого Товариства українських інженерів; відвідав він д-ра Б. Котика, посадника Львова, який у розмові обіцяв призначити двокімнатне приміщення для потреб цього товариства.

17 квітня 1991 р. Львівський політехнічний інститут призначив д-ра Ю. Куриса проректором науково-технічних зв'язків з Канадою. Йому делеговано право представляти інтереси Львівського інституту при реалізації всіх справ, що стосуються менеджменту, маркінтингу, науково-технічних виставок та конференцій, обміну спеціалістів та студентів, консультацій, організації фондів, спільних підприємств на терені Канади.

Відвідини головою СФУІТ наших колегів в Україні це перший крок у співпраці управи Федерації з інженерами України. В цей період гласности й відродження, виміна думок та інформацій дуже важливий крок у встановленні тіснішої співпраці інженерів-українців. Можливо, що вістка про діяльність та успіхи інженерів-українців у діаспорі, стануть новим стимулом для наших колег і студентів технічних інститутів в Україні, зрозуміти потребу та важливість національної організації.

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ІНЖЕНЕРСЬКОГО РУХУ

У час панування Австрії над Галичиною далі тривала влада поляків в адміністрації краєм. Австрія давала можливість автохтонам зайнятих країн адмініструвати цими країнами, однак поляки, за свого адміністрування Галичиною винищували українську інтелігенцію.

За браком промислу в Східній Галичині та через ангажування поляків на державні посади в 1900-их роках інженерське звання серед українського громадянства не було популярне. У 80-их роках було всього троє інженерів-українців у Галичині. З бігом часу їхнє число все таки зростало. Вони належали до професійного товариства інженерів "Інженерська Палата" у Львові, яка мала за обов'язок зберігати права галицьких інженерів. Не маючи від Палати належної помочі, інженери-українці восени 1908 р., оснували у Львові свою професійну організацію, Українське Технічне Товариство (УТТ), що його австрійська влада потвердила 28 лютого 1909 р. Це дало початок професійному інженерському рухові українців, який із малими перервами під час війни діє досі, хоч із зміненою назвою.

Основники УТТ були переважно львівські інженери, а саме: В. Бачинський, П. Волосенка, В. Дидинський, П. Дурбак, проф. д-р Р. Залозецький, А. Корнелля, проф. Л. Левинський, В. Нагірний, В. Манастирський, Ж. Недзведський, Г. Пежанський та інші. Першим головою УТТ обрано професора Львівської Політехніки, посла до галицького сойму, д-ра Романа Залозецького. Мета Товариства була не лише обороняти інтереси своїх членів, але і вести боротьбу за українськими національними справами з польським урядництвом Галичини.

Побіч своїх професійних обов'язків, УТТ взялось до праці у культурній, науковій і господарській ділянках. На перший план прийшли справи заснування у Львові українського університету та політехніки, розбудова українського промислу й кооперації, під-

несення селянського господарства, заснування фахових шкіл.

На ширший форум виступило УТТ щойно 1913 р. В той час воно об'єднувало вже 65 членів, усіх без винятку інженерів українців, що були тоді у Східній Галичині. На їхню активність вказує перший з'їзд українських інженерів, що відбувся 15 січня 1913 р. у Львові. Голова УТТ і керівник з'їзду д-р Роман Залозецький уперше в доповіді з'ясував становище українського інженера в суспільному й національному житті українського народу.

Під час Першої світової війни діяльність УТТ завмирає. З приходом російської влади до Львова закрито УТТ, подібно як усі інші українські установи. Старання інж. А. Корнеллі у російського губернатора, графа Бобринського, про дозвіл далі вести працю УТТ, були без успіху. Члени УТТ, які опинилися на еміграції у Відні, об'єдналися у громаду, очолену інж. Черником, і повели перед австрійським урядом підготовчу акцію за відбудову знищеної воєнними діями Галичини.

По розвалі Австро-Угорщини та з постановом Західньої Української Народньої Республіки (ЗУНР), восени 1918 р., з великою інтенсивністю оживає життя УТТ. За ініціативою проф. Івана Фещенка-Чопівського, з Києва, та інж. Віктора Лучкова, відбувся 4 і 5 травня 1919 р. другий з'їзд українських інженерів і техніків у Станиславові, тодішній тимчасовій столиці ЗУНР. Голова з'їзду був інж. Михайло Мартинець, державний секретар шляхів ЗУНР. У тому з'їзді взяли участь біля 75 інженерів. З'їзд цей мав всеукраїнський характер. На ньому вперше були присутні інженери з цілої України. З'їзд підготовував загальну станovu організацію інженерів і техніків, розбудову промислу, господарства у всеукраїнському масштабі, а передусім уділення допомоги своїй молодій державі та її армії, що стояла у важкій боротьбі з наїзниками. Видатні члени УТТ зайняли важливі державні пости. Інж. М. Мартинець став державним секретарем шляхів, інж. В. Рижевський очолив технічний реферат, а інж. Альбін Барщевський реферат постачання при Начальній Команді УГА. Інші члени УТТ вступали в ряди УГА, організуючи технічні відділи та варстати для потреб армії.

Після окупації Галичини поляками влітку 1919 р., УТТ стало зовсім недіяльним. Багато інженерів пішло з армією УГА за Збруч, чимало дісталось до полону чи до польських концентраційних таборів. Треба було терпіти наслідки програної війни. Тільки біля 20 інженерів-українців залишилось у Львові. Ця горстка скликала 29 вересня 1919 р. загальні збори УТТ, обрала управу, і не зважаючи

*Третій з'їзд українських інженерів, Львів, 26–27 травня 1923 р.
Зліва, сидять: Павло Волосенка, о. Ярослав Раковський, Альбін Барщевський, Н.Н., Віктор Лучків,
д-р М. Волошин, Юліян Павликовський, Н.Н.*

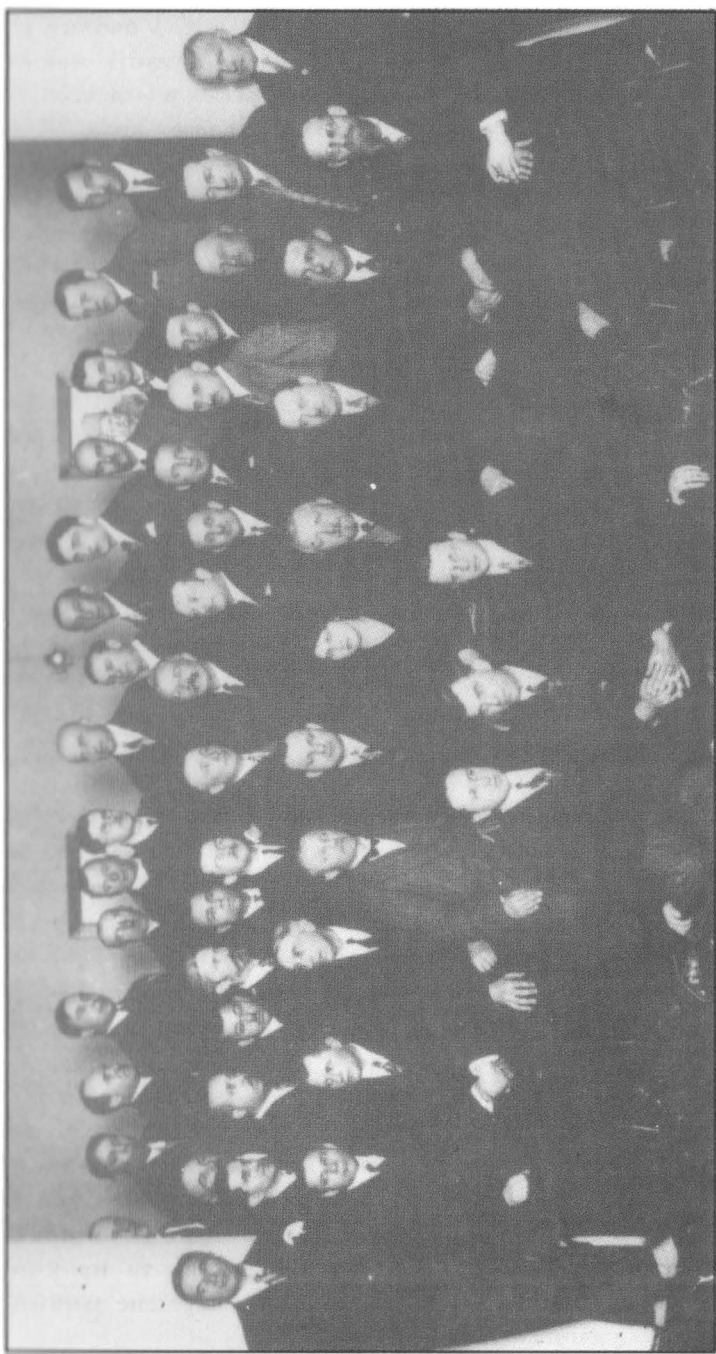
на труднощі, взялась до праці. Інж. Михайло Ґамота очолив товариство. Найважливіша ціль для УТТ була уможливити нашим студентам продовжувати технічні студії. Польська влада тоді не допускала українських студентів до львівських високих шкіл.

Наукове Товариство ім. Т. Шевченка розпочало 1920 р. наукові курси на рівні університетського навчання під фірмою Товариства ім. Петра Могили. При цих курсах УТТ стало організувати теж технічні курси. Зчасом польська влада заборонила вести ці курси. Тоді ці курси перемінено на таємну Українську Високу Технічну Школу, яка згодом діяла в підпіллі. Її ректором став інж. Віктор Лучків. Через постійне переслідування поляками тієї школи, брак професорів, приміщення, бібліотеки, лябораторій і багато інших труднощів, ця таємна школа після 1922 р. не могла далі існувати. Студенти дістали все таки підготову й опісля, заходами ректора перенеслися до закордонних політехнік, кінчили там студії. Багато з цих студентів переїхало до міста Данціґу, де існувала модерна німецька політехніка з високим рівнем навчання.

У нових обставинах, коли Рада Амбасадорів 1923 р. признала Галичину Польщі, зайшла потреба і для УТТ пристосуватись до нових політичних відносин. З тією метою відбуто у Львові 26 і 27 травня 1923 р. третій з'їзд українських інженерів з участю біля 65 членів. Під час з'їзду проаналізовано ситуацію, яка заіснувала на ЗУЗ по Світовій та українській визвольній війнах і намічено нові напрямні праці в політичній, культурній, господарській і професійній ділянках. З'їзд проголосив УТТ у Львові осередком українського інженерського руху на ЗУЗ і заохочував членство до збільшеної активності. З'їзд вирішив видавати фаховий технічний журнал *"Технічні Вісті"*, якого редактором став інж. Ярослав Стефанович.

До кінця 1924 р. УТТ очолював інж. Михайло Ґамола, 1925 р. інж. Витовд Манастирський, а через наступні два роки інж. Павло Дурбак. За цей період Товариство зросло до числа 131. Перебуті війни сильно сповільнили доплив молоді до університетів, а з тим і членства УТТ. До цього причинився ще й бойкот крайових польських шкіл і konieczність нашої молоді студіювати за границею. Тим інженерам, що покінчили студії, часто важко було дістатися на працю до державних установ чи промислу, бо поляки їх не приймали. Це вплинуло від'ємно на працю Товариства та на його матеріальний стан. Від грудня 1926 р. УТТ було змушене змінити *"Технічні Вісті"* з місячника на кварталник.

З кінцем 1927 р. число інженерів із закінченою фаховою ос-

Четвертий з'їзд українських інженерів, Львів, 2 лютого 1929 р.¹

вітою значно збільшилося. Спершу були в перевазі абсолювенти заграничних шкіл. Тільки мала частина їх могла приміститись на працю за кордоном, ще менша, наражуючись на ліквідацію, переїхала в Україну. Решта повернулась на ЗУЗ, а тут було безробіття. До них долучились ті інженери, які по припиненні бойкоту почали студіювати у польських політехніках. Маючи адміністрацію і промисел у своїх руках, поляки не давали можливостей українським інженерам працювати за фахом. У листопаді 1928 р. УТТ зазнало великих втрат у зв'язку з погромами українських інституцій польськими боївками. Тоді знищено бібліотеку, архів, книговодство й усю кореспонденцію УТТ.

Серед таких обставин треба було орієнтуватись на власні сили, закладати свої варстати праці. Найперше звернено увагу на ділянки, що їх легко було опанувати фахівцями, капіталом, сирівцями, продукцією та збутом, а саме - торгівлю й сільське господарство. Завдяки фахівцям у цих ділянках, як інженери А. Палій, Ю. Павликовський, д-р Є. Храпливий, В. Нагірний, І. Ольховий, М. Каплистий, Ю. Шепарович, пощастило піднести торговельну й молочарську кооперацію та сільське господарство до небувалого розквіту завдяки таким підприємствам та інституціям як "Народня Торгівля", "Ревізійний Союз Українських Кооператив", "Центробанк", "Маслосоюз", "Сільський Господар".

Велика криза у промислі 1930-х років значно збільшила безробіття серед наших інженерів. Інженери агрономи, економісти, торговельники й лісівники були забезпечені працею. Все таки велика ще частина, а саме механіки, електрики, хеміки, гірники, будівельники були без праці. Щоб тому зарадити, УТТ скликало на 2 і 3 лютого 1929 р. четвертий з'їзд своїх членів до Львова. Цей з'їзд був разом і загальними зборами Товариства. На з'їзді виголошено доповіді та відсвятковано теж 20-ліття УТТ. З'їздом проводив інж. В. Дутка зі Станиславова, а зборами інж. А. Корнелля, тодішній голова УТТ.

З'їзд ухвалив ряд постанов щодо діяльності членства, наукової та дослідної праці, зв'язків з організаціями та високими школами всіх українських земель для обміну досвідом у фаховій праці. Найважливіші постанови з'їзду це резолюції, ініційовані новообраним головою Товариства, д-ром Михайлом Павловим. Рішено творити при УТТ фахові секції для дослідів щодо можливостей організування виробничих підприємств на ЗУЗ, щоб знизити безробіття серед членства УТТ і піднести господарсько-економічну силу нашої спільноти по міс-тах. Ця акція започаткувала український приватний промисел на ЗУЗ.

У квітні 1929 р. засновано Науково-Технічну комісію при ІТТШ, якої головою став д-р М. Павлов. По його виїзді до Харкова провід комісії обняли інженери Макар Каплистий і Микола Творидло. Праці комісії були присвячені головню сільсько-господарській ділянці.

В січні 1930 р. засновано філію УТТ у Станиславові за старанням інж. Володимира Дутки й Юрія Крохмалюка.

Чергові загальні збори УТТ відбулись 2 лютого 1930 р. Товариство очолив інж. Василь Рижевський. На цих зборах іменовано почесних членів УТТ: проф. Івана Феценка-Чопівського та Ярослава Стефановича. Тоді теж створено при УТТ Психотехнічну комісію, яка мала основувати Психотехнічний інститут. Провід цієї акції взяла інж. Стефанія Чижович.

В 1920-х роках більшовицький режим дав деякі полекші на Східній Україні. Проявлялись вони у проводженні українізації, на економичному полі (НЕП), та більшій свободі для організацій. Там дві великі інженерські організації охопили інженерський рух: Всеукраїнська Асоціація Інженерів, заснована 1923 р., з централею у Харкові (понад 2,000 членів) і Всеукраїнське Міжсекційне Бюро Інженерів і Техніків (біля 18,000 членів), тобто около 30-35% усіх інженерів УРСР.

При Українській Академії Наук у Києві існувало Науково-Технічне Товариство, яке від 1925 р. видавало *"Науково-Технічний Вісник"*. Редактором журналу був інж. Володимир Баланін, професор Харківського Політехнічного Інституту. В грудні 1926 р. він відвідав УТТ у Львові і служив порадами щодо видавання журналу *"Технічні Вісті"*. З початку 1928 р. перенесено Науково-Технічне Товариство і редакцію *"Вісника"* до Харкова. Від 1924 р. почали виходити теж *"Вісті Київського Політехнічного Інституту"*. В той час наладнано більше особистих контактів зі Східною Україною.

Обставини, які тоді заіснували на Східній Україні, дали можливість для УТТ вдержувати приязні й ділові зв'язки зі згаданими організаціями. Ці зв'язки позначались у виміні технічної літератури, взаємному кольпортажі журналів, обміном делегатів з нагоди віздів та виїздом на працю на Східню Україну декількох безробітних інженерів, членів УТТ. Згадати б тільки про 1929 рік, коли з нагоди четвертого з'їзду УТТ в лютому 1929 р. відвідали його делегати зі Східної України: від Науково-Технічного Товариства - інж. Мазуренко, від Всеукраїнської Асоціації Інженерів - проф. Маер (обидва з Харкова). У травні 1929 р. взяли участь делегати

УТТ, д-р М. Павлов та інж. Я. Стефанович у конференції для вибору кандидатів до Академії Наук України, а згодом у з'їзді Науково-Технічного Товариства в Харкові. Неофіційно до делегації долучилися інженери П. Волосенка і Д. Желехівський. Науково-Технічне Товариство в Харкові в той час очолював інж. Сухомлин.

Зміна курсу більшовицького режиму Москви в половині 1930-х років на Східній Україні призвела до втрати українських пільг і культурних, наукових та господарських надбань, а теж ліквідації українського активу. Жертвами впали члени УТТ, інженери: Данилко, Індишевський, Іванів, Лукомський, Павлов, Стрільбицький та багато інших. В парі з цим порвалися теж і зв'язки УТТ з інженерськими організаціями Східньої України.

У тому періоді захиталась теж рівновага в самому Товаристві з приводу зв'язків зі Східньою Україною. Деякі консервативні кола відділу Товариства занадто далеко заангажувались у тих зв'язках. Коли інж. Корнелля, діючи у добрій вірі, запросив на свято вручення грамот почесних членів, львівського консула Радянської України, Лапчинського, велика частина управи Товариства, а саме інженери Л. Бурачинська, Г. Васишин, І. Кандяк, А. Мельник, С. Пастернак, М. Пежанський і Е. Храпливий, запротестували проти цього і разом з іншими членами довели до скликання надзвичайних загальних зборів 24 травня 1930 р., на яких прийнято принцип, що праця в Товаристві мусить базуватись на постулятах, що змагають до самостійности й соборности України. Головою Товариства обрано інж. Євгена Нагірного, запропоновано зміну статуту, а редагування *"Технічних Вістей"* передано інж. Іванові Кандякові. Змінений статут прийнято на надзвичайних загальних зборах УТТ 26 грудня 1930 р.

В той час УТТ об'єднувало 366 членів, з чого 280 було у ЗУЗ, 67 у Польщі, 47 у ЧСР, 8 у Східній Україні, 5 у Данцігу, 3 у США, по два в Румунії, Югославії й Німеччині, а по одному в Бельгії та Франції.

Першого інженера з США, Степана Куропаса, прийнято в члени УТТ 12 вересня 1930 р. У той час він належав до Союзу Українських Інженерів і Техніків у Нью Йорку. Інж. Куропась був членом УТТ у Львові протягом його існування до 1939 р.

З початком 30-х років число українських інженерів у вільному світі зросло понад одну тисячу. Половина з них жила на ЗУЗ і була зорганізована в УТТ. Усі інші перебували в різних країнах, об'єднані у місцевих інженерських товариствах. У той час було сім

українських інженерських товариств в Чехії та по одному в Аргентині, Бельгії, корінній Польщі, Румунії, Словаччині, США і Франції. Більшість цих товариств, репрезентовані делегатами, відбули з'їзд 15 і 16 листопада 1930 р. в Подебрадах, де створено Союз Організацій Інженерів Українців на Еміграції.

Праця Товариства за новим статутом почалась черговими загальними зборами, що відбулися 29 березня 1931 р. з участю 61 члена. Головою обрано д-р інж. Всеволода Левицького. Під час цієї каденції розгорнено працю для скликання конгресу інженерів, підготовано з'їзд природників, лікарів та інженерів і приступлено до будови ремісничої школи у Львові у співдії з товариством Рідна Школа.

Рік 1931 проходив під знаком підготовки конгресу. Ця праця абсорбувала велику частину активу УТТ. Речинець відбуття конгресу призначено на 25 до 27 грудня 1931 р., однак через потребу погодження деяких справ між організаціями довелося відкласти конгрес до 15 травня 1932 р.

Ще перед конгресом, 7 лютого 1932 р., відбулись загальні збори УТТ під проводом заступника голови, інж. В. Дутки. Головою обрано інж. Осипа Васюту. На Зборах основано Комісію Допомогового Фонду. У цій каденції найдіяльнішою була Організаційна комісія конгресу, яку очолив інж. А. Мельник. В Товаристві працювали секції: відчитова, будови дому техніків, радіоавдицій та психотехнічна, створено секцію агрономів. Пожвавилась праця в Науково-Технічній комісії НТШ, якої провід з рамени УТТ обняв проф. І. Феценко-Чопівський. Побільшено наклад *"Технічних Вісників"* до 750. Начальним редактором журналу став інж. І. Кандяк, а відповідальним редактором інж. Є. Пастернак. При кінці 1931 р. Товариство об'єднувало 416 членів, з чого було 264 на ЗУЗ, 61 у Польщі, 44 у ЧСР, 11 у Східній Україні, 9 у Німеччині, 7 у Данцігу, 5 в Австрії, 2 у США, по одному в Англії, Аргентині, Бельгії, Італії, Суматрі та Франції.

Побіч УТТ у Львові, Союзу ОУІ у Подебрадах і Спілки УІ у Братиславі, існували тоді ще дві інженерські організації, які були класифіковані Союзом як крайові, а не еміграційні. Це були: Спілка інженерів і техніків при Руській Бесіді в Чернівцях і Союз українських інженерів і техніків у Нью Йорку, що постав 10 січня 1931 р. Мета останнього була об'єднати всіх інженерів і техніків українців, мешканців США, Канади, Мехіко та держав середньої Америки для наукового удосконалення й контактів з американськими фаховими та науковими інституціями, як теж для видавництва фа-

Управа УТТ, Львів, 1932 р.

Зліва, сидять: Іван Кандяк, д-р Ігор Федів, Андрій Мельник, Марія Мудрак, Осип Васюта, д-р Володимир Лукашевський, Юрій Крохмалюк, д-р Євген Храпливий; стоять, перший ряд: Володимир Громницький, Іван Пастернак, Гриць Чужак, Атанас Мілянч, Євген Лиценяк, Михайло Боровський, Сидір Райтарівський; останній ряд: Іван Черник, Юрій Пясецький, Роман Колтунюк.

хової літератури, розроблення питань техніки й економіки, зв'язаних із відродженням України та з організацією її промислу й господарства. Управа тієї Спілки складалась з інженерів: Б. Залевський, Комарницький, Нововірський, Саластин, В. Семенина, Данильченко, К. Лещинський, Зінь, Ревенко й Черниш.

Після більше як півторарічної підготовки перший конгрес українських інженерів відбувся 15 і 16 травня 1932 р. у Львові. Очолив його в почесній президії проф. І. Фещенко-Чопівський, у діловій головою був інж. Ю. Павликовський. На конгрес прибуло сто делегатів, які заступали 21 інженерську організацію в: Аргентині, Бельгії, ЗУЗ, Франції, Польщі, Румунії, США і ЧСР, які разом на числяли 961 член.

На конгресі прийнято статут, опрацьований для Федерації Організаційною комісією конгресу. Вступ до Федерації став вільний усім інженерським організаціям поза Радянською Україною. Засновниками Федерації були: Українське Технічне Товариство у Львові, Союз Інженерів-Українців на Еміграції у Подебрадах, Товариство Українських Інженерів, ЧСР, Спілка Українських Інженерів, Словаччина, Спілка Українських Інженерів у Чернівцях і Союз Українських Інженерів і Техніків у США. Мета конгресу була об'єднати українські інженерські організації у постійній Федерації, дати підсумок наукової, культурної та організаційної діяльності українських інженерів і дати поштовх до дальшої праці в цих ділянках. На конгресі виголошено біля 30 доповідей на теми організаційні, освіти й дослідів, економічні, сільсько-господарські та загальнотехнічні. Конгрес схвалив цілий ряд важливих резолюцій у ділянках: організаційній, фахового шкільництва і дослідництва, а теж сільського господарства, які мали великий вплив на дальший розвиток життя не тільки в УТТ, але теж у ширших колах громадянства Галичини. За центр українського інженерського руху прийнято ЗУЗ. Конгрес доручив Технічному Товариству посилити акцію розбудови українського промислу, як бази для росту інженерського руху, технічних наук і добробуту громадянства.

На голову Федерації передбачено проф. І. Фещенка-Чопівського, та вибору органів Федерації не відбуло, тому що статут мусив бути перше потверджений польською владою. Хоч конгресові не вдалося зреалізувати створення Федерації, через відмову польської влади потвердити статут, проте не можна його уважати невдалим. Важливою метою конгресу було теж дати огляд наукової, культурної і організаційної діяльності українських інженерів, а також дати

*П'ятий з'їзд українських інженерів на ЗУЗ з нагоди ювілею
25-ліття УТТ і загальних зборів, Львів, 1 квітня 1934 р.²*

поштовх до дальшої праці в цих ділянках. Частина організацій, що творили Федерацію, була на еміграції і на довшу мету не могли вдержатись через брак праці на місцях і допливу нових сил. Багато інженерів повернулось з еміграції до Галичини, деякі виїхали на Східню Україну, чимало розбрилось по всьому світі. На еміграції залишилися ті, яким пощастило набути місцеве громадянство й одержати працю. Еміграційні інженерські організації стали занепадати. Біля 1937 р. Союз інженерів-українців на еміграції, виконавши поважну професійно-громадську працю, перестав існувати.

Негайно по конгресі УТТ створило у Львові Комісію Розбудови Українського Промислу (КРУП). Ця комісія створила ряд підкомісій, які охопили всі ділянки для розбудови промислу. Розвинено акцію пропаганди, психотехнічних порад, вишкіл робітників, уділювання порад щодо побудови виробничих підприємств, основано Промисловий Банк, щоб збирати капітал, фінансувати промисел, та бути носієм його зростання. Ця діяльність захопила на довший час велику частину активу Товариства. Багато членів творило власні підприємства, чимало з них були ініціатори, та керівники нових підприємств. Жнива з цієї акції принесли понад сто нових виробничих підприємств на ЗУЗ. Ця діяльність УТТ не мала ексклюзивного характеру, вона захопила значні шари громадянства. Найдено лік на безробіття інженерів, зростання економічно-господарського потенціалу наших міст, здобуто авторитет, довір'я і вдячність громадянства. Можемо сказати, що ми мали теж своє господарське "чудо". Під окупацією ворожої держави, без ніяких полегш чи субвенцій, збираючи гроші центами, довели ми до блискучого розвитку сільсько-господарського, економічного, промислового, торговельного та кооперативного секторів, охоплюючи не лише села, але й міста.

З часом УТТ скріплювалось новими й молодими силами та інженерами, поворотцями із закордону. У житті УТТ поконгресового часу можна зауважити певну стабільність відносин аж до Другої світової війни. Та стабільність проявлялась у довготривалості поконгресових управ та усталеній діяльності, протягом каденцій, від 1932 до 1936 р. Товариство дуже успішно очолював інж. Осип Васюта. За його головування відбулися 1 квітня 1934 р., з нагоди 25-ліття Товариства, ювілейні загальні збори УТТ, на яких надано почесне членство: Павлові Дурбакові та Витовтові Манастирському. Наступного дня відмічено ювілей святкуванням у залі товариства Бесіда, виступом хору Сурма, доповідями та представленням ширшій публіці нових почесних членів.

Як покарання за жертвну працю для Товариства, польська влада перенесла інж. О. Васюту з державної праці у Львові у глиб Польщі. У березні 1935 р. головою став підприємець, філантроп і постійно активний член УТТ, інж. Василь Рижевський. На день зборів УТТ мало 532 члени, з чого 342 на ЗУЗ, 12 у Східній Україні, 72 у Польщі, 52 у ЧСР, 21 у Румунії, 11 у Німеччині, 4 в Австрії, решта в Бельгії, Данцігу, Голляндській Індії, США, Франції та Югославії. Приблизно такий стан членства вдержувався до 1939 р., вибуху Другої світової війни.

У складі управ і агентур Товариства зчасом заходили персональні зміни, на місце старших приходили молодші члени. Однак процес передавання агенд відбувався пліномірно, щоб задержати традицію, тяглість праці й діяльність у Товаристві на відповідному поземі. В управах і агендствах Товариства найбільше праці вклали львівські інженери, бо їхнє скупчення у столиці Галичини було найбільше. Крім згаданих голів Товариства, великі заслуги поклали для нього теж члени управ та різних комісій, секцій чи референтур. Багато праці в Товариство вклали інженери: Роман Білінський, Володимир Дутка, Теофіль Рижевський, д-р Володимир Лукашевський, д-р Ігор Федів, Іван Луцишин, Атанас Мілянйч, Юрій і Роман Крохмалюки, Михайло Пежанський, Стефанія Чижович, Андрій Мельник (Список не повний з причини знищення архіву УТТ польською боївкою 1928 р.).

Інж. Василя Рижевського обрано головою УТТ ще три рази підряд, на зборах 22 березня 1936 р., 20 березня 1937 р. і 13 лютого 1938 р. Зі свого посту він зрікся, а на надзвичайних загальних зборах 17 квітня 1938 р. головою став інж. Роман Базилевич. Він також очолив Товариство на останніх загальних зборах 29 лютого 1939 р.

За цілий час свого існування журнал *"Технічні Вісти"* був лучником з матірним товариством для багатьох інженерів, членів Товариства, розкинених по цілому світі.

Становище головного редактора журналу перебрав 1932 р. від інж. Я. Стефановича інж. І. Кандяк. 1934 р. інж. Кандяк передав цей обов'язок інж. Северинові Пастернакові, який виконував це завдання до березня 1939 р. Редагування *"Технічних Вістей"* закінчив мгр. Атанас Фіголь. До 1934 р. адміністрацію *"Технічних Вістей"* вела інж. Марія Мудрак-Карпевич, до 1938 р. це виконував інж. Іван Телеп, а після нього до кінця липня 1939 р. інж. Євген Врецьона. До кінця 1936 р. директором канцелярії УТТ був інж. Євген Чайківський, а після нього інж. Євген Врецьона.

Багато діяльності проявили теж комісії: для будови дому українських техніків у Львові, фахового шкільництва, психо-технічних дослідів, теоретичних секцій, як відчитова, фінансова, допомогова, деякий час радіопередач (для встановлення українських аудіцій у Львові) і нострифікаційна. Діяли теж короткотривалі комісії зв'язку зі з'їздами, конгресами тощо. Зокрема для праці над українською технічною термінологією працювали віддані цій справі інженери: М. Пежанський, Я. Стефанович, Р. Кахникевич, Б. Пристай, М. Еремійв, Ю. Величко, д-р І. Туркевич.

З референтур діяли: пресова, екскурсій, імпрез, вишколу робітничої молоді та робітників, зв'язку з закордоном, КРУП-ом, студентськими організаціями, Союзом Купців і Промисловців.

Також Товариство мало своїх зв'язкових з головною управою Рідної Школи, товариством Сільський Господар, Комітетом допомоги українській господарській академії в Подєбрадах, Комітетом фахового шкільництва і Педагогічно-математичною секцією при Рідній Школі та Комітетом світової вистави у Чикаго.

З приходом більшовиків на ЗУЗ 1939 р., прийшло до першої еміграції зі Східньої Галичини на захід, до тієї частини Польщі, яку окупували німці й назвали Генерал-Губернаторством. У цей новотвір входили теж українські землі Лемківщини, Підляшшя, Полісся та Холмщини. На цих теренах здавна жила і працювала за своїм фахом мала горстка українських інженерів. Їхнє число значно збільшилося через першу еміграцію. Засвоений динамізм до господарської праці та непевність ситуації були для українських інженерів емігрантів стимулом до дальшої діяльності УТТ. Незабаром, вони заснували Товариство Українських Інженерів з осідком у Кракові, що його очолювали по черзі Зеновій Кохановський і Роман Сковдополь. Створено відділи в більших скупченнях інженерів. Товариство гуртувало понад 300 членів.

Усі жили надією на скоре визволення. У Товаристві велась праця над вишукуванням, організуванням і збереженням усіх технічних сил для можливих потреб у близькому майбутньому. Збирались матеріяли про стан господарства в Україні, про потреби для відбудови краю та його забезпечення від нової займанщини. Тим справам був присвячений з'їзд інженерів у Варшаві, яким проводив голова варшавського відділу інж. Швед.

В той час інженери трудилися теж над актуальними громадськими справами, співпрацюючи з Українським Комітетом, очоленим проф. д-ром В. Кубійовичем. Вони брали участь у праці господарської

ради, фахового шкільництва та інших ділянках. За ініціативою та заходами Товариства перебрано нечинну технічну школу в Холмі й урухомлено її при допомозі наших фахівців під керівництвом інж. Тракала. Ця школа дала сотні випускників української молоді й охоронила її від вивозу на роботу до Німеччини, до будови окопів, або набором до обслуги протилетунських гармат. Хоч Товариство змінило назву та терен дії, воно далі працювало в дусі УТТ.

Коли влітку 1941 р. рушили німці війною на схід, відкрилась дорога на рідні землі. Тоді стали повертатись інженери в Україну. Багато з них були переконані, перебувши з німцями вже два роки, що німці йдуть на схід будувати свою імперію, теж ніякої допомоги нам від них не сподіватись.

Згідно з вимогами окупаційної німецької влади постало, через Український Допомоговий Комітет, Об'єднання Праці Українських Інженерів у Львові. Воно було навіяне тим самим духом, що колишнє УТТ, але в дійсності було обмежене владою у своїй діяльності. В першій каденції очолив Об'єднання інж. Петро Шох, у другій інж. Євген Перхорович.

Діяльність Об'єднання проявлялась у піддержці Високої Технічної Школи, що офіційно існувала як технічні курси, на полі фахового шкільництва, у співпраці з ремісничим товариством "Зоря", у господарському секторі, керівництві муніципальними закладами, сільсько-господарськими установами, кооперативами та промисловими підприємствами, з яких більшість була під суворою контролею окупанта й не служила потребам українського народу. Об'єднання співпрацювало з Українським Центральним Комітетом, що його очолював у Львові д-р Кость Паньківський.

Частина інженерів, яка пробувала протиставитись сваволі наїзника, впала його жертвою. Між іншими німці позбавили життя інженерів: Могильницького, Маслова, А. Пясецького, О. Теліги, І. Левицького, д-ра Харитю Кононенко, В. Козбура, Є. Полотнюка, О. Пителя та інших. Під час свого наїзду на ЗУЗ більшовики злікували інженерів: А. Камаринця, Ольгу Стахів-Тузову, Г. Голинського, В. Радловського, О. Костюченка та інших.

Не минуло і трьох років, як більшовицька інвазія знову впала на ЗУЗ. Останній голова Об'єднання інж. І. Прокопів і завідувач канцелярією інж. Е. Чайківський, перевели ліквідацію Об'єднання і з багато інженерами, членами Об'єднання, цим разом безповоротно, подались на захід, залишаючи рідний край. Це "друга еміграція", якої більша частина опинилась у Німеччині.

Звичайно, українські інженери привикли до зорганізованого життя. Як тільки відносини дозволили, вони заснували у Мюнхені Союз Українських Інженерів і Техніків на Еміграції. Організація ця була надхнена тим самим духом, що і львівське УТТ, і пристосована до праці до вимог часу. Товариство очолив проф. д-р Євген Вергипорох. Секретарем став інж. Іван Янович. Управа старалась зробити перелік інженерів на еміграції, перевірити їх життєві обставини, дати допомогу тим, хто потребував, служити зв'язками у підшуванні праці і допомагати у переїзді на постійне поселення. У цьому головно посередничила Католицька переселенча акція та ЗУДАК.

Масовий виїзд українських утікачів з країн Західної Європи, між ними й інженерів, на постійне поселення за океан розпочався 1948 р. Усіх інженерів емігрантів могло бути коло 400. Найбільша їхня частина поселилася у США, менше в Канаді та в Австралії. Зовсім малі групи залишились в Європі, або виїхали до інших країн світу.

Бібліографія:

"Технічні Вісті", журнал УТТ, 1925 до 1939, Львів.

"Український Інженер", Збірник, 1969, Нью Йорк, TVIA.

"Діло", щоденник, Львів 1909 до 1939.

¹ Зліва, на долівці: Михайло Пежанський, Н.Н., Юрій Пясецький; сидять: Теофіль Рижевський, Осип Васюта, Степан Турин, Володимир Дидинський, д-р Михайло Павлов, Марія Мудрак, д-р Всеволод Левицький, д-р Євген Храпливий, Гриць Залізняк, Павло Дурбак; стоять, перший ряд: Лев Шепарович, Сидір Райтарівський, за ним Євген Нагірний, Володимир Громницький, Іван Кандяк, Роман Барвінський, Ярослав Валух, Н.Н., Володимир Кисілевський, Павло Волосенко, Н.Н., Іван Сьвірський, Андрій Мельник, Гриць Йовик, Євген Онишкевич, Н.Н., Ярослав Стефанович, Ілія Попович; другий ряд: Н.Н., Н.Н., Н.Н., Дам'ян Пеленський, Н.Н., Н.Н., Іван Пастернак, Родіон Зарицький, Євген Бедрій, Н.Н., Мирослав Колтунюк, Н.Н., Н.Н., Фартух, Н.Н., Н.Н.

² Зліва, сидять: Н.Н., Михайло Олексин (Т-во "Праця"), Михайло Стефанівський (Т-во "Праця"), Юліян Мудрак, Витовт Манастирський, Марта Дурбак, Павло Дурбак, Осип Васюта, Роман Барвінський, д-р Іван Копач (НТШ), Ярослав Стефанович, д-р Степан Біляк (Народний Комітет), Юліян Павликовський, Н.Н., д-р Ігор Федів;
стоять, перший ряд: Роман Мацюрак, Богдан Стисловський, Н.Н., Володимир Несторович, Василь Рижевський, за ним Атанас Мілянчик, Н.Н., Євген Луценяк, Н.Н., д-р Євген Храпливий, Н.Н., Степан Кіндій, перед ним Марія Мудрак, Осип Стасишин, за Павлом Дубраком Стефа Рудакевич, Н.Н., Н.Н., Юрій Величко, Роман Білинський, Ольга Манастирська, Антін Романенко, Михайло Боровський, Н.Н., Андрій Мельник, Іван Пастернак, Теофіль Рижевський, за ним Дам'ян Пеленський, Юрій Крохмалюк, Омелян Богачевський, Н.Н., Н.Н., Ярослав Благітка, Н.Н.;
останній ряд: Іван Зубенко, Н.Н., Н.Н., Юрій Пясецький, Михайло Федай, Володимир Маркусь, Юліян Воробкевич, Н.Н., Н.Н., Олександр Онисько, Володимир Богачевський, Н.Н., Н.Н., Мирослав Колтунюк, Мирослав Раковський.

Інж. Степан Генік-Березовський

**УКРАЇНСЬКЕ ТЕХНІЧНЕ ТОВАРИСТВО
В КАНАДІ 1950-1979
ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ
У КАНАДІ 1980-1987**

У 1948 і 1949 роках емігрувало з Європи до Канади значне число інженерів-українців. У жовтні 1949 р. група інженерів у Торонті (проф. Євген Вертипорох, Леоніда Вертипорох, Михайло Кміт, Антоніна Горохович, Мирослав Пузяк та Любомир Логінський), на організаційних сходах обрали тимчасовий комітет, завданням якого було скласти статут та скликати установчі загальні збори фахового товариства інженерів.

*Проф. д-р Євген Вертипорох,
перший голова Товариства*

На засновуючих зборах, 28-го травня 1950 р., прийнято назву "Товариство українських інженерів і техніків у Канаді" й обрано управу: проф. Є. Вертипорох, голова, М. Федай, заступник голови, Б. Гадзевич та Я. Винників, секретарі, Л. Кулинич, скарбник. На зборах було присутніх 25 осіб.

Товариство намітило такі завдання:

- а) зорганізувати всіх інженерів-українців на терені Торонта та в інших центрах Канади;
- б) допомагати членам улаштуватися на працю в нових умовах поселення в Канаді;
- в) вдержувати товариське життя між членами товариства;
- г) встановити зв'язки з іншими українськими та канадськими професійними товариствами;
- г) сконсолідувати українські інженерські товариства в одну центральну репрезентацію.

При кінці 1950 р. членство товариства зростає до 35 осіб. Ширші сходини з доповідями дають членам можливість почути цікаві думки та поділитися з колегами власними спостереженнями. Управа почала видавати *"Бюлетень"*, щоб повідомляти членів про зарядження, що зобов'язували інженерів у Канаді, про можливості одержати фахову працю, про життя й діяльність інших товариств, тощо.

1951 р., посилено організування відділів Товариства і поширено діяльність на терені всієї Канади. Установчі збори відділу в Монреалі відбулися 3-го листопада 1951 р. (18 членів). В той час постав теж відділ у Сарнії (9 членів). При кінці 1951 р. членство в Товаристві зросло до 57 осіб.

На загальних зборах 16-го грудня 1951 р. головою обрано М. Федая, а Р. Романчукевича секретарем. Намічено плян праці:

- 1) зареєструвати статут Товариства в канадському уряді;
- 2) збільшити членство та створити нові відділи Товариства;
- 3) створити фахові секції Товариства;
- 4) видавати періодично *"Вісті товариства"*;
- 5) посилити зусилля влаштувати товаришів на фахову працю;
- 6) заохочувати молодь до технічних студій і морально та матеріально їх піддержувати;
- 7) встановити зв'язки з чужинськими інженерськими організаціями.

Управа поживавила діяльність товариства, почала видавати *"Віс-*

З'їзд українських інженерів, Торонто, 1952 р.

Сидять (від ліва): Михайло Кос, Михайло Солодуха, НН, Михайло Кміт, НН, Віра Кос; стоять, другий ряд: Степан Бровчук, Михайло Бручковський, Дмитро Негрич, НН, Степан Генік-Березовський, Василь Вацик, Сильвестер Ремеза, Андрій Федина; третій ряд: Ярослав Вергановський, Володимир Личенко-Лихитченко, Ярослав Федюшко, Роман Романчукевич, Мирослав Козій.

ті товариства українських інженерів і техніків Канади" (чотири числа), у яких є статті на актуальні теми, як теж огляд праці Товариства. Цікаве те, що вже в другому числі "Вістей" (лютий 1952 р.) появилася стаття А. Шумовського на тему "Справа центральної репрезентації українських інженерських організації на еміграції та її пресового органу".

З огляду на непорозуміння між управою й редакцією "Вістей", скликано 22-го червня 1952 р. надзвичайні збори, на яких обрано головою М. Кміта.

У порозумінні з Товариством українських інженерів Америки (ТУІА), відбуто в Торонті, 31-го серпня й 1-го вересня 1952 р., перший з'їзд українських інженерів Америки і Канади. Ціллю з'їзду було встановити тісніші зв'язки між обома товариствами. Відбутий з'їзд був у дійсності з'їздом інженерів Канади, бо ТУІА не було ніким репрезентоване, а тільки прислало привіт. З'їзд, на спільному засіданні з учасниками НТШ відзначив 30-річчя існування і праці УГА-УТГІ. У програму ввійшла теж доповідь М. Бручковського "Нові обставини праці і нова дійсність", у якій доповідач підкреслив konieczність економічного закріплення нової еміграції шляхом творення власних підприємств. У другій сесії доповідали: І. Озаркевич "Вплив націоналізації на Бориславський нафтовий басейн" і В. Личенко "Технічна екскурсія з Києва до Запоріжжя". Основною темою з'їзду була доповідь М. Кміта "Можливості створення центральної репрезентації українських інженерів та її центрального пресового органу" - напрямні для створення центральної репрезентації, встановлення товариських зв'язків між інженерами, а теж як об'єднати інженерів у професійні товариства. У кінцевій дискусії обговорено діяльність наших технічних товариств і порушено справу видання українського технічного словника.

З'їзд ухвалив кінцеві резолюції:

1. Закликаємо всіх українських інженерів об'єднатися у свої інженерські товариства, щоб збільшити потенціал українського зорганізованого громадянства на еміграції;
2. Закликаємо всі місцеві товариства інженерів створити центральну репрезентацію, яка б об'єднала та репрезентувала всіх українських інженерів поза межами рідних земель. У склад цієї репрезентації повинні входити представники поодиноких товариств інженерів, які рівночасно стали б їхніми зв'язковими. Як осідок центральної репрезентації пропонуємо Нью Йорк, США;

3. Уповноважнюємо управу Товариства українських інженерів і техніків в Канаді опрацювати проєкт для оформлення центральної репрезентації або світового союзу українських інженерів, чи подібного об'єднання;
4. Уважаємо, що перший крок до духового об'єднання - створити один технічний журнал, що буде лучником усіх українських інженерів, розкинутих по країнах по цей бік "залізної заслони". Пропонуємо, щоб цим центральним журналом стали *"Вісті українських інженерів"*, видавані тепер Товариством українських інженерів Америки в Нью Йорку;
5. Уважаємо, що реальна підстава здійснити ідею світового об'єднання українських інженерів - скріпити крайові товариства інженерів не лише організаційно, але теж економічно, дорогою розбудови власних підприємств. На цю ділянку звертаємо особливу увагу.

Вирішено й вислано окремі резолюції до властей торонтського університету, департаменту еміграції в Оттаві, всіх канадських професійних організацій та до радіовисильні. Усі вище згадані канадські інституції відписали до управи, а радіовисильня передала резолюції з'їзду в програмі Українського голосу Канади.

Згідно з резолюціями управа Товариства, декілька місяців по з'їзді, виготовила проєкт оформлення та завдань світового союзу українських інженерів і техніків. Копії проєкту вислано до ТУІА, Німеччини, Англії та до відділів товариства в Канаді з проханням подати завваги та доповнення. Відповіді були розбіжні.

Управа ТУІА заступала погляд, що союз, чи інша форма злуки, чи репрезентації можлива тільки між уже зорганізованими товариствами, і то сильними; отже, як довго ця передумова не здійснена, не можна думати про світовий союз українських інженерів, як своєрідне завершення об'єднання українських інженерів під організаційним аспектом; далі управа ТУІА вважала, що інкорпороване в США товариство не може підпорядкуватися репрезентації чи союзів, якої управа є поза межами США.

Зорганізовані управою Товариства 1952 р. креслярські курси з різних технічних ділянок для новоприбулих при Central Technical School у Торонті, існують далі й у 1953 р. Викладачами-асистентами на курсах були члени Товариства.

В 1953 р. Товариство, примушене канадським законом не вживати слова "інженер" у своїй назві, змінює свою назву на Українське технічне товариство в Канаді (УТТК).

Зустріч українських інженерів Америки і Канади, Торонто, 1954 р.
Сидять (від ліва): Василь Тодорів, В. Лісовський, Роман Крохмалюк, д-р Євген
Вертипорох, Осип Сецінський, Осип Кузмінський, Юрій Пясецький, НН;
Стоять, другий ряд: Мирон Граб, Варивода, Андрій Федина, Сильвестер Ремеза,
Атанас Мілянч, Степан Бровчук, Богдан Сторожук;
третій ряд: Зенон Татарський, Володимир Мазяр, Богдан Гулей, Михайло
Цибульський, Михайло Кміт, Мирослав Пузяк, Мирослав Козій.

Постають два нові відділи у Віндзорі (квітень 1953 р., 12 членів) і у Вінніпезі (травень 1953 р., 15 членів).

Зростання Товариства спонукало управу до розподілу своїх функцій. Створено окремий відділ у Торонті, щоб цікавився місцевими справами, а управа Товариства задержала координацію праці відділів і зв'язок назовні. Уложено новий статут для Товариства та правильник для відділів.

На перших загальних зборах Товариства, 2-го січня 1954 р., головою обрано С. Генік-Березовського і прийнято новий статут. Управа вдержує зв'язок з відділами листовно та зустрічами членів управи; видано чотири інформативні бюлетені.

Ця зміна в структурі оправдала себе. Товариство далі вдержує зв'язки з усіма існуючими товариствами українських інженерів (США, Австралія, Англія, Аргентина, Німеччина), і студентськими, науковими та професійними організаціями.

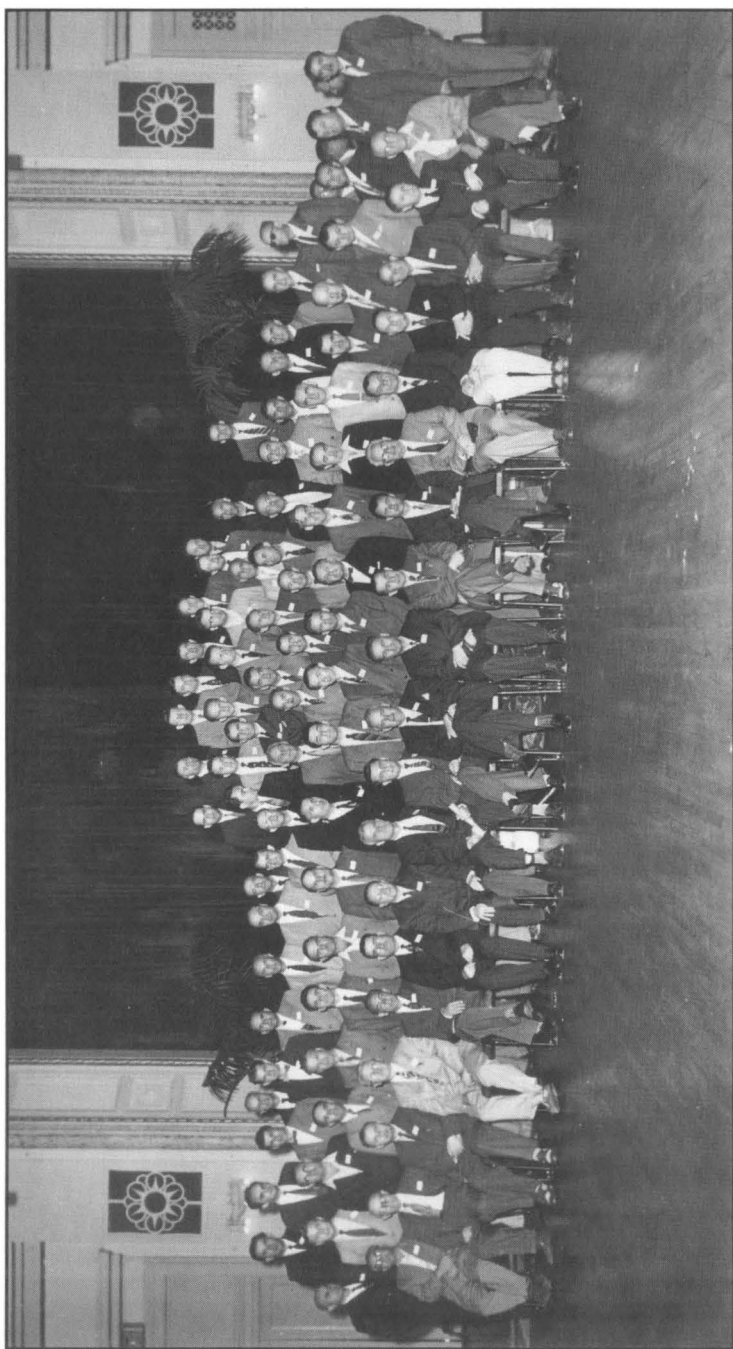
Товариство має постійного представника в Комітеті Українців Канади у Вінніпезі, а відділи у місцевих відділах КУК.

За ініціативою членів відділу відбулася в Торонті 31-го липня та 1-го серпня 1954 р., товариська зустріч з представниками відділу TUIA у Детройті (разом 27 осіб). Вирішено звернутися до своїх централь з проханням і пропозицією поробити всі можливі заходи зміцнити співпрацю між обома товариствами та їхніми членами. Обмірковуючи деталі посилення співпраці, присутні схвалили рішення:

- а) довести до ширшої зустрічі-з'їзду обох товариств у можливо найближчий час. Було побажаним, щоб ця зустріч мала не тільки організаційну, але також технічно-наукову проблематику;
- б) відбутися з'їзд, із технічних причин, на терені Канади;
- в) найважливіше завдання з'їзду:
 1. Накреслити плян для посиленої співпраці обох товариств,
 2. Створити технічну і фінансову основу для видавання репрезентативного технічного журналу і відновити Федерацію українських інженерів з 1932 року.

Відгук на побажання членства був позитивний. Управи обидвох товариств, на спільних сходах у жовтні 1954 р., вирішили відбутися з'їзд українських інженерів північної Америки в Торонті та намітили комісію для підготовки з'їзду.

У вересні 1954 р. постав відділ в Едмонтоні (18 членів). Відділ у Сарнії перестав існувати, більшість членів виїхала, а ті, що зали-

Перший з'їзд українських інженерів, Торонто, 1955 р.

шились, не були зацікавлені вести далі працю відділу.

Перший з'їзд українських інженерів північної Америки відбувся 3-го і 4-го вересня 1955 р., в Торонті, у приміщеннях готелю Роял Йорк. Підготовою з'їзду займалася комісія у складі: П. Шох, А. Пащук, В. Лісовський, А. Міляннич (ТУІА) і М. Кміт, М. Цибульський (УТТК).

Програма з'їзду: пленарна сесія, сесії комісій та балъ інженерів.

З'їздом проводила президія: А. Міляннич (ТУІА, Детройт) - голова, Ю. Пясецький (УТТК, Торото) і З. Кохановський (ТУІА, Філадельфія) - заст. голови, А. Пащук (ТУІА, Нью Йорк) і В. Яріш (УТТК, Торонто) - секретарі.

З'їзд привітали С. Генік-Березовський, голова УТТК і О. Балабан, голова ТУІА. Вони також згадали про початки та діяльність їхніх товариств.

На пленарній сесії програмову доповідь "Місце українського інженера в Америці" виголосив П. Шох (ТУІА, Нью Йорк). Доповідач стверджує загальний спадок національно-громадської активності серед загалу інженерів-українців в Америці. На перешкоді використання професійних сил для праці, стоїть брак скоординованого пляну праці. З'їзд повинен намітити такий плян.

Плян мав би охоплювати дві ділянки: фахово-матеріальну та працю в користь нашої Батьківщини.

Перша - фахово-матеріальна ділянка це постійне підвищування кваліфікацій, паралельно з розвитком науки та настановою, що з'єднає нам приятелів, піднесення престижу і значення інженера-українця, можливо на найвищий рівень, на цьому континенті, а згодом в цілому світі. Доконче скріпити нашу матеріальну базу, створюючи власні підприємства. Потрібно теж творити сприятливі умови для співпраці з народженими на цьому континенті інженерами-українцями та інформувати чужинців про нас.

Друга ділянка - це плян для перебудови економіки України, в час коли Україна стане незалежною державою. Сюди треба зачислити українську технічну літературу й термінологію, відповідно засвоєні та пристосовані технічні методи західного світу та наші власні наукові здобутки.

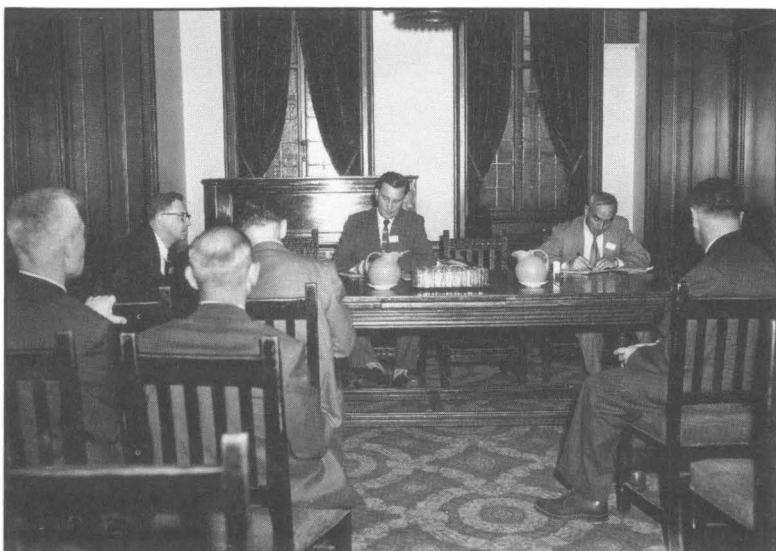
Дискутанти в загальному схвалили думки програмової доповіді.

Після пленарної сесії з'їзду працювали три комісії:

1. Технічно-наукова проблематика: Ю. Пясецький, М. Юзич (УТТК) і д-р Б. Гнатюк, В. Захарків, І. Метіль (ТУІА);
2. Технічно-господарська: В. Федорів, В. Яріш, М. Солодуха (УТТК) і А. Міляннич, З. Мельник (ТУІА);

*Технічно-господарська комісія – президія.
Зліва: З. Мельник, В. Яріш, В. Тодорів, А. Міляннич.*

*Організаційна комісія – президія.
Зліва: З. Туркало, О. Балабан, голова комісії, М. Кміт.*

Учасники засідання організаційної комісії.

Зліва: М. Цибульський, С. Заброцький, С. Генік-Березовський, В. Кузик, НН, В. Лісовський, П. Біласюк, З. Кохановський, П. Шох, НН.

3. Організаційна: С. Генік-Березовський, М. Цибульський, М. Кміт (УТТК) і О. Балабан, П. Шох, З. Кохановський (ТУІА).

У програму праці комісій увійшли обмірковування актуальних організаційних проблем, та доповіді з ділянок праці комісій.

Увечорі, після нарад, відбувся бал інженерів учасників з'їзду та запрошених громадян Торонта, разом 500 осіб.

Другого дня вранці учасники з'їзду взяли участь у Богослужбах, відправлених у наміренні з'їзду, у католицькій та православній церквах. У пленарній сесії виступив з доповіддю проф. В. Іванис (УТТК) "Промисловість етнографічної України". Прийнято резолюції з'їзду, які вміщували постанови поодиноких комісій.

Метою з'їзду було скоординувати всю діяльність українських інженерів у ділянці організаційній, технічно-господарській та науковій і надати їй напрям на певний проміжок часу. З'їзд ухвалив постанови: Покликати до життя Координаційний осередок праці українських інженерів (КОП), до якого кожне з товариств назначує по двох представників і делегує по одному членові управи. КОП не матиме виконавчих повноважень супроти членів заступлених у

КОП товариств, а діятиме як плянувальний, ініціативний і до-
радчий орган для зорганізованих українських інженерів. КОП пра-
цюватиме при допомозі постійно діяльних комісій, що їх скли-
катиме у міру потреби.

З'їзд доручив КОП допомогти товариствам розв'язати проблеми
в організаційній ділянці, як теж започаткувати підготовчі праці для
створення світової федерації українських інженерів.

У ділянці технічно-господарської проблематики стверджено,
що одним з головних завдань українських інженерів є приєднатися
до господарського життя країн поселення та в ньому заактиві-
зуватися. Також треба зорганізувати власні підприємства й мобілі-
зувати для цього капітал і переходити до вищих господарських
форм, інвестуючи власний капітал.

У ділянці технічно-наукової проблематики з'їзд підкреслив
особливе значення оригінальних праць наших науковців, потребу
підготовки української технічної літератури, як теж важливість
праць із технічної термінології.

Вирішено, що від початку 1956 р. відповідальність за вида-
вання й фінансування журналу *"Вісті українських інженерів"* пере-
бирають обидва товариства. Видавнича колегія залишається на те-
рені США. Для допомоги УТТК створить видавничу колегію для
придбання матеріалів з Канади. Кошти зв'язані з видаванням будуть
визначені пропорційно до кількості членів кожного товариства.

З'їзд закінчено спільною вечерею-бенкетом з участю гостей,
яка стала ще однією нагодою для кращих дружніх узаємин між
учасниками з'їзду.

Усіх зареєстрованих учасників з'їзду було 134 особи, в тому 62
члени ТУІА, 41 члени УТТК, 25 гостей, 4 студенти та 2 представ-
ники преси.

З'їзд був успішним. В усіх учасників з'їзду було велике почуття
вдоволення. До вдалого перебігу з'їзду чимало причинилася дбайлива
підготовка з'їздового комітету, що його очолював М. Цибульський.

Координаційний осередок праці українських інженерів (КОП)
розпочав свою працю зразу по закінченні з'їзду. У склад президії
КОПшу увійшли: П. Шох, М. Пежанський, З. Туркало представ-
ники ТУІА і Р. Романчукевич, М. Кміт і Т. Турченко від УТТК. У
1956 р. проф. Вертипорох заступив Т. Турченюка.

Діловодство президії КОП протягом 1956 р. виконували де-
легати УТТК. Президія зладила організаційну схему КОП і пра-
вильник праці та програму діяльності Господарської комісії. Про-

роблено проєкт рамової програми Науково-технічної комісії, однак не підбрано нікого, хто очолив би цю комісію. Працю Організаційної комісії виконувала президія КОП.

Установлено зв'язок з Українським товариством інженерів Австралії, яке під ту пору начислювало з 50 членів.

На 1957 рік працю президії КОП перебрали делегати ТУІА.

Господарська комісія - А. Мілянч (ТУІК), голова, Б. Гулей (ТУІА) і М. Цибульський (УТТК) - працювала напівавтономно. Як мету Господарській комісії визначено спрямовувати активність української спільноти, щоб вона підносила свій господарський потенціал, а тим самим збільшувала вплив українців у країнах їхнього поселення. Для фінансування праці ГК мала б планувати створити підприємство "Корпорацію довірених", яке мало б збирати фонди у формі датків, записів, перепродажів, комісійного тощо. Перше завдання цієї установи було перебрати й перепродати з прибутком 26 акрову площу, яку закупили інженери у Детройті. Дохід із цього продажу став би початковим капіталом фінансування праці Господарської комісії.

У плані праці комісії було перевірити можливість zorganizувати обезпеченеве товариствоч розглянути пропозицію доставки бляхи для української фабрики паперових і бляшаних коробок в Аргентині; заініціювати оснування експортно-імпортового підприємства.

Господарська комісія поміщувала дописи у *"Вістях українських інженерів"* та в інших українських часописах, що інформувати загаль про можливості інвестицій в українсько-французькій Залізо-титанієвій гірничій спілці. Для цієї цілі ГК організувала ряд Титанієвих інвестиційних клубів в США і Канаді.

1957 р. оформлено американсько-канадську експортну спілку з осідком в Нью Йорку. Завданням нового підприємства було забезпечити збут продукції канадської титанієвої фірми й вести різні торговельні трансакції в Америці та в інших країнах.

У грудні 1955 р. головою УТТК став М. Цибульський. Праця управи йшла головню на втримування тісного зв'язку з ТУІА та з редакцією *"Вістей"*. Рішено фінансувати 25% на видавання *"Вістей"* (\$400.00), створено редакційну колегію під проводом С. Генік-Березовського, яка збирала й редагувала матеріали з терену УТТК. Управа далі старалась активізувати працю відділів, одначе, хоч були численні спроби, завважувалося послаблення активності у деяких відділах. Відділ у Вінніпезі був майже недіяльний.

Група членів відділу УТТК у Торонті заснувала 1956 р. інже-

нерську спілку "Корест Девелопмент". Спілка виконувала інженерське планування парцеляції ґрунтів та будівельні пляни. У дальшому пляні були землемірні роботи та будови будинків.

За ініціативою управи УТТК постала комісія Технічно-господарської проблематики. Завдання комісії було встановити зв'язки з зацікавленими особами або інституціями для дослідження господарських можливостей та застосування висновків із дослідів для посилення господарського розвитку нашої спільноти. Ця комісія співпрацювала, в Торонті, в видаванні одинокого тоді на цьому континенті, господарсько-суспільний журналу *"Розбудова"*. В журналі поміщувано відомості про працю та розвиток українських підприємств, насамперед зорганізованих і ведених інженерами, з інформаціями про можливості інвестувати капітал та створювати нові підприємства.

Комісія співпрацювала з групою осіб, що робили заходи зорганізувати українську забезпечену спілку "Зоря", однак уряд Канади не дав дозволу на урухомлення такої спілки. Комісія встановила теж співпрацю з Об'єднанням українсько-канадських купців і промисловців у Торонті.

У вересні 1956 р. оформлюється в Торонті "Товариство українських канадських інженерів і науковців", членство якого переважно рекрутувалося з молодих інженерів - українських канадців. Головою товариства став Петро Якимець. Підготовча праця, у якій брали участь члени відділу УТТК, як виготовлення статуту і правилника праці цього товариства, почалася далеко раніше. Деякі члени УТТК теж стали членами нового товариства. Передбачено, що по якомусь часі можна буде ці два товариства з'єднати в одне. Метою нового товариства було поживавити товариське життя членів, дати можливість особистих зв'язків і поглиблювати фахове знання. Між канадським товариством та відділом УТТК у Торонті розгорнулося приятельське співжиття і співпраця. Діяльність товариства канадських інженерів мала переважно клубовий характер; улаштовано товариські вечори з доповідями та гутірками на різні теми. Часто запрошувано прелегентів неукраїнців. По кількох роках існування це товариство, з браку загального зацікавлення, припинило свою діяльність; ніхто одначе із інженерів-канадців не вступив у члени УТТК.

У грудні 1956 р. головою УТТК стає Р. Романчукевич. Крім зв'язку з відділами переважно кореспонденційним шляхом і видаванням інформативного бюлетеню, управа вдержувала зв'язок з інженерами в Аррентіні.

У серпні 1957 р. відбулася у Торонті зустріч управ УТТК і ТУІА для обговорення біжучих справ, а саме - видавання журналу *"Вісті українських інженерів"*, діяльності КОП та підготовки другого з'їзду. Річний кошт видавання журналу зріс до \$2,100.00. Суму розділено у відношенні 3:1 (ТУІА до УТТК). Рівночасно вирішено поміщувати у *"Вістях"* популярніші статті з ділянки технічних наук. Відповідальним за дописи з терену Канади став Є. Пастернак.

Заплановано оформити окрему комісію, яка опрацювала б статут для нової Світової репрезентації українських інженерів і налагодила зв'язки з існуючими у світі товариствами українських інженерів. Заплановано відбутися другий з'їзд українських інженерів Північної Америки у вересні 1958 р., в США. Господарем з'їзду було ТУІА.

В рамках зустрічі звітував проф. Є. Вертипорох, голова президії КОП на 1957 р., з проробленої праці. Висліди старань товариств (головно УТТК) приєднати до співпраці інженерів, народжених на цьому континенті, незадовільні. На терені канадських університетів існують українські студентські організації-клуби, що улаштовують доповіді з чаєм і танцями. Офіційна мова цих клубів переважно англійська, рідше українська, яка вважається загалом студентів надто тяжкою, щоб нею належно висловитись. Студенти не бачать ніякої користі належати до УТТК чи ТУІА.

У наладнанні співпраці поміж наочними українськими науковими інституціями та товариствами інженерів існують проблеми. Видно слабе заінтересування інженерів працею наукових інституцій. При наукових інституціях можна б заснувати відповідні технічні комісії для посилення науково-технічної співпраці. Праці інженерів можна б видавати у журналах коштом наукових установ. Тут треба згадати, що у наукових сесіях НТШ у Торонті вже беруть участь члени УТТК з доповідями на технічні теми.

В ділянці господарської проблематики проф. Вертипорох вказує на успіх поодиноких, недавно заснованих, українських підприємств. У загальному, він також стверджує мале зацікавлення членства обох товариств працею КОП, через що КОП не проявив більшої діяльності в науковій та організаційній ділянках. З початком 1957 р. зрезигнували з управи КОП П. Шох і М. Пежанський. На їх місце прийшли А. Мілянчик і М. Яремович.

Рішено поробити заходи для оживлення діяльності. На засіданні делегатів ТУІА й УТТК, 22 лютого 1958 р., у Нью Йорку, потверджено правильник Господарської комісії та обрано президію КОП в складі: проф. Є. Вертипорох - голова, М. Яремович - заст.

Голови товариства і відділу в Торонто.

*Зліва, сидять: проф. Василь Янішевський (від.), проф. Остап Дикун (від.),
 проф. Євген Вертипорох, Степан Геник-Березовський, Роман Романчукевич;
 другий ряд: Олег Іванусів (від.), Михайло Кміт, Михайло Цибульський, Василь Палієнко
 (від.), Євген Пастернак, Ярослав Соколик, д-р Юрій Курис.*

гол., А. Мілянич - орг. референт, Р. Романчукевич - секретар, С. Тим'як - зв'язковий ТУІА, М. Кміт - зв'язковий УТТК. Однак, коли б серед загалу членства не було і дальшого зацікавлення цією комісією, наступний з'їзд повинен подумати про питання дальшого існування КОП.

В грудні 1957 р. головою УТТК стає проф. Є. Вертипорох, його мандат продовжено в лютому 1959 р. на ще один рік.

У лютому 1958 р. представники УТТК і ТУІА зустрічаються у Нью Йорку для узгоднення програми з'їзду.

На внутрішньому відтинку праці товариства, не зважаючи на різні старання, управа зауважує чимраз більшу байдужність членства і втечу у привату, шукаючи можливостей дальшої дії відповідно до обставин. Цілі, що були актуальні на рідних землях, у новому середовищі стали перестарілими й не знаходять розуміння серед покоління, що наростає. Друга причина - це факт, що відносно малий відсоток членства працює за фахом, більшість зайнята у зовсім інших ділянках, має інші заінтересування тощо. Це мабуть і привело до постанови нової "канадської" організації, членами якої стають лише інженери-професіоналісти.

Управа обмежилася до координації дії поодиноких відділів, тим більше що кожний відділ був у інших, особливих обставинах і працював майже незалежно. У деяких випадках, як Віндзор, у зв'язку з труднощами отримати працю, члени відділу залишають місце поселення. Передусім ішлося про те, щоб охопити списками всіх членів УТТК та висилати їм "*Bicmi*". Не вдалося налагодити тіснішої співпраці у редагуванні "*Bicmey*"; загаль членства не був задоволений із змісту та з неточної появи журналу.

Другий з'їзд інженерів Північної Америки відбувся 30-го і 31-го серпня 1958 р., в Нью Йорку, у залах Українського інституту Америки. З'їзд був присвячений відзначенню 60-ліття заснування Київського політехнічного інституту й товариства українських студентів Львівської політехніки "Основа".

З'їздом проводила президія: проф. Є. Вертипорох (УТТК) голова, М. Каплистий (ТУІА) заст. голови, М. Цибульський (УТТК) і О. Кльований (ТУІА) секретарі. Почесним головою з'їзду обрано інж. В. Рижевського.

У пленарній сесії першого дня з'їзду виголошено доповіді: проф. Т. В. Подруцький "Київський політехнічний інститут" і М. Курах "Товариство українських студентів Львівської політехніки "Основа".

На сесії технічно-наукової комісії доповідали: проф. Є. Вертипорох (УТТК) "Інсулін", проф. М. Єфремів (ТУІА) "Сьогоднішнє уявлення про розвиток всесвіту", д-р Б. Гнатюк (ТУІА) "Проблеми понадзвукових летів та повороту на землю супутників, балістичних стрілен та мілітарних літаків", К. Баляс (ТУІА) "Дещо нове про електричну промисловість України".

Перший день з'їзду закінчено бенкетом і балем інженерів.

Другого дня вранці учасники з'їзду взяли участь у Богослужбах в українських церквах.

Друга пленарна сесія була присвячена організаційним справам. Р. Білінський (ТУІА), аналізуючи організаційні проблеми, подав висліди на запитник-анкету, яку комітет розіслав перед з'їздом усім членам обох товариств. Аналіза десяти питань запитника вказувала на причини незадовільного організаційного стану, та на розв'язку для покращання ситуації. Відгук на запитник був мінімальний. На 600 розісланих анкет прийшло 17 відповідей, з чого тільки одна оптимістична, себто - автор уважав, що теперішній стан активності інженерів задовільний, кращий від того, що був на рідних землях. Більшість відповідей критикувала теперішній стан і намагалася подати причини, а теж і спосіб як лихові зарадити.

Причини послаблення життя в товариствах були: зовнішні, загально-громадські, це загальна психічна демобілізація нашого життя на чужині, відсутність прямого нападу ворога та зв'язана з цим конечність творити оборону, а далі розчарування політичними невдачами, чвари поодиноких груп, зневіра у власні сили, а найперше - пріспішене й безкритичне засвоювання чужого нам матеріалістично-егоїстичного світогляду, як також внутрішні причини:

- а) товариства не можуть обмежитися тільки до професійної бази; єдине, що їх може вдержати активними, це виразне служіння загальній справі; проте, тут відмічено брак ентузіястів не тільки громадської, але навіть і нашої національної ідеї, яка для організації конечно потрібна, щоб зберегти її, як складову частину національного життя;
- б) брак енергії у старших віком інженерів і розбіжність поглядів щодо напрямних праці між "старшими" й "молодшими";
- в) товариства не дають великої користи для тих, хто працює науково (надто мала кількість подібних зацікавлень), як теж для тих, хто хоче працювати у виховній, харитативній та інших ділянках, або бажає товариське життя, розваг тощо;

г) деяку роль відіграють особисті амбіції, доходить до непорозумінь і не можна налагодити співпраці.

Щоб покращити цю справу, пропонувано звернути увагу і студіювати технічний, економічний та господарський стан на рідних землях і робити пляни, як його поліпшити; старатися самому та заохочувати інших здобувати вищий соціальний ступінь і знання, а теж організувати власні підприємства; інформувати чужинців про Україну; вдержувати зв'язки з іншими, в тому і з чужинецькими товариствами інженерів; інформувати наше громадянство про поступ у технічному світі та про осяги наших інженерів, це для піднесення їхнього престижу серед нашого суспільства; брати участь у комітетах чи комісіях, де вирішуються важливі громадські справи; звертати увагу на пошвавлення товариського життя, влаштовуючи вечірки і сходини.

Щоб збільшити громадську активність, інженери повинні бути активні найперше у технічній та економічній ділянках. Проте, це не значить, що інженери не можуть бути активні у політичних, наукових, мистецьких ділянках, нарівні з іншими інтелігентами. У багатьох випадках типово інженерське логічне охоплення проблеми та її аналіза може виявитися дуже корисним вкладом. Інженери, що працюють у громадських ділянках, повинні втягати до співпраці своїх колег; збільшення активної діяльності в громадському житті потрібне для піднесення престижу та впливів українських інженерів.

Дискутовано теж можливості створення комісії громадської проблематики (не конечно при товариствах інженерів), яка б могла аналізувати та намічувати напрямні праці для української спільноти.

Обговорено справу приєднання до товариств молодих інженерів та працю над доростом. Молоді інженери належать до професійних організацій країн поселення, хоч великих користей із цього не мають, все таки вважають, що це їм вистачає та не бачать потреби належати до українських інженерських організацій. Щоб це змінити, треба приєднати до проводу товариств молодих інженерів, щоб таким чином уможливити їм, у своєму середовищі, проводити цікаву для них працю. Треба вдержувати теж зв'язки з студіюючою молоддю і творити студентські клітини, інформувати про завдання товариства, вказувати на успіхи визначних інженерів та на ділянки, над якими варто працювати.

В рамках з'їзду відбулися теж наради президії КОП, проф. Є. Вертипорох, голова, М. Яремович, А. Міляннич (голова ГК), М. Кміт

і М. Цибульський. Стверджено, що всі організаційні завдання були в руках управ ТУІА і УТТК та їхніх відділів. Незначні висліди праці КОП були віддзеркалені у пленарній доповіді Р. Білінського.

З'їзд закінчено товариською гутіркою при чаю. У з'їзді взяло участь 149 осіб, в тому 15 членів УТТК.

Радіостанція CBC-International Services, подала інформацію в Україну про обидва наші товариства на цьому континенті, про їхню працю та з'їзди.

В січні 1960 р. головою УТТК став Є. Пастернак. Частий листовий зв'язок і видавання інформативного бюлетеню пожвавила працю відділів. Все таки, з різних причин, багато членів відділу у Віндзорі виїхало й відділ перестав бути активний. Управа вдержувала тісний зв'язок з ТУІА, головнo в справі покращання форми і змісту "*Bicmey*". Широко обговорювано підбір матеріалів, що їх поміщувано у "*Bicmex*", тому що загал членства не був вдоволений з високотеоретичних статей, не все на науковому рівні, але бажав вісток популярніших, з праці та діяльності товариств. Матеріяли з терену УТТК не все були поміщувані, а завваги у цій справі в більшості були ігноровані редакцією. Кошт друку часто перевищував домовлений бюджет. З цих причин управи Товариств домовилися, що від 1962 року УТТК буде видавати раз у рік, власним коштом, одне число "*Bicmey*" у Канаді. Три числа будуть редаговані та видавані в США заходами ТУІА.

Довший час КОП не був активним. У квітні 1959 р. зрезигнував з проводу КОП проф. Є. Вертипорох, М. Яремович і А. Мілянич. Управа ТУІА "прийняла" ці резигнації й доручила М. Куницькому, голові відділу ТУІА у Детройті, скликати ліквідаційну комісію КОП. М. Куницький такої комісії не скликав та не відповідав на повторні запити управи УТТК, яка 1961 року двічі старалася довідатися про стан справи, але це не принесло ніяких результатів.

У грудні 1961 р. головою УТТК став М. Цибульський. Крім пожвавлення діяльності відділів, управа плянувала відбуту восени 1963 р., третій з'їзд інженерів. Вибрано тему з'їзду: "Сучасний стан економічного розвитку в Україні", для відмічення експлуатаційної політики Москви в Україні. Створено організаційний комітет у складі: М. Цибульський, Є. Пастернак і С. Генік-Березовський, для запланування проекту програми. ТУІА піддержало ініціативу УТТК і у січні 1963 р. створило свій підготовчий комітет, складений із членів відділів у Нью Йорку та Філадельфії. Для узгіднення програми, крім численної виміни думок між товариствами листовно,

відбуто теж кілька зустрічей членів організаційних комітетів. Остаточено, на пропозицію ТУІА, вирішено відкласти дату з'їзду на осінь 1964 р.

Комітет підготовки з'їзду працював і після закінчення каденції управи аж до відбуття з'їзду.

Використовуючи нагоду, що багато членів УТТК брало участь у конгресі КУК, 6-го до 8-го липня 1962 р. у Вінніпезі, голова М. Цибульський, зустрівся з членами відділів Вінніпегу, Едмонтону й Торонта. У дискусії учасники інформували про працю та проблеми відділів і обмінювалися думками про напрямні праці товариства. У Вінніпезі члени відділу заснували підприємство, яке фабрикувало залізні структури для будинків. Гостем на зустрічі був А. Огієнко, голова Товариства українських інженерів в Аргентині. Він інформував, що всі члени їхнього товариства працюють за фахом та займають керівні позиції в індустрії. Їхнє товариство нараховує 12 членів.

Добре працює відділ у Монреалі, голова інж. С. Вальдштайн був дуже активний.

Під час цієї каденції, у вересні 1962 і у 1963 р., управа видала два числа "канадських" "Вістей". Редактором був С. Генік-Березовський, він був повністю відповідальний за вибір матеріалу до цих чисел журналу.

В січні 1964 р. головою УТТК став М. Томцьо. Відповідальний за видавання "Вістей" Я. Вергановський. За його редакцією вийшло два числа "Вістей", у 1964 і 1965 р. Головна мета праці управи, крім зв'язку з відділами, було відбуття з'їзду.

Третій з'їзд українських інженерів Північної Америки, що відбувся 5-го й 6-го вересня 1964 р. у Торонті, це подія виняткового значення. Серед світових подій, що поступали та змінювалися швидко, серед безконечних дискусій про основні питання нашої визвольної політики, серед гараздів і злиднів нашого перебування у країнах нового поселення, не відразу впадають увічі події, виняткової уваги. Серед ударів між традиційними культурами та модерною, технічною псевдо-цивілізацією, ми часто втрачаємо міру пропорцій і попри важливі етапи нашого дійсного зростання проходимо без тієї уваги, на яку вони заслуговують.

З'їзд відкрив М. Томцьо, голова УТТК. У склад почесної президії з'їзду ввійшли проф. О. Кульчицький (Німеччина), проф. В. Іванис (Канада), ген. О. Кузьмінський (Канада), Є. Маланюк (США), проф. О. Смакула (США).

Третій з'їзд українських інженерів, Торонто, 1955 р.

Пленарна сесія - доповідає проф. О. Кульчицький.

Президія з'їзду, зліва: О. Глібович (СВС), Л. Перфецький, М. Ільків, Є. Маланюк, проф. О. Смакула, проф. О. Кульчицький, Б. Лукаковський - предсідник з'їзду, О. Кузьмінський, Б. Іванис.

З'їздом проводила президія: Б. Лучаковський (ТУІА) голова, Л. Яцкевич (ТУІА) і С. Генік-Березовський (УТТК) заст. голови, М. Ільків (ТУІА) і Л. Перфецький (УТТК) секретарі.

У першій пленарній сесії вигосили доповіді: проф. О. Кульчицький "Розвиток технологічної цивілізації та відношення української культури до проблеми цього розвитку"; С. Генік-Березовський (УТТК) "Оцінка праці і досягнень українського інженера на північно-американському континенті, у професійній ділянці і в суспільно-громадському житті"; Л. Яцкевич (ТУІА) "Напрямні праці українського інженера в професійній та громадсько-суспільній ділянках".

Доповіді пленарної сесії обмірковували проблеми сучасних процесів посиленої індустріалізації й автоматизації, пов'язаних з появою нового типу людини взагалі, а української зокрема.

Проф. О. Кульчицький, вказав, що головний предмет і центральна тема XV Міжнародного конгресу психологів у Брюсселі була справа основної революції у поступі техніки та розвитку технологічної цивілізації, а це "автоматизація". Технологи тієї автоматизації створили технічний термін "гуман енгінеерінг", як спосіб конструювання машин, покращання методів праці і достосовування чинностей та довілля до меж людських спроможностей. Ця виразна пов'язаність між технологією і психологією не випадкове явище, бо виникає із самої природи людської психіки, як теж із самої суті техніки та з міркувань теорії тієї техніки-технології.

Психіка людини своєю природою є органом орієнтації людини в її довкіллі та знаряддям його опанування. Сучасна дитина в заранні свого життя зустрічається, не як колись із світом рослин, тварин і людей, що з ними в цьому світі виростала, але з хмародерами, великоміськими магістралями, мостами, залізницями, кораблями, літаками й ракетами. Таким чином вони так у цей світ врастають, під час коли наші попередники, люди природи, виростили в світі природи. Людина вміщує в себе те, що сприймає. Тому ніякий психолог, розглядаючи людську психіку, не може поминути впливу технологічної цивілізації на людську психіку і навпаки - ніякий технік чи технолог не може сказати, що він не зацікавлений впливами технологічної цивілізації на людську душу; бо ж з душі виникають усі людські дії та чинності, отже теж і технічні. Сума створених технікою ужиткувань і придатностей - це цивілізація. Здійснювання духових вартостей, що беруть свій почин у переживаннях і в актах душі - це культура. Цивілізація - інтернаціо-

Пленарна сесія - доповідає С. Генік-Березовський.

нальна, а культура - національна й особиста. Ясно, що поміж технологічно-інтернаціональною цивілізацією та національними культурами може існувати антитеза. Вона в положенні національних культур еміграції, у наскрізь технологічному американському середовищі, може набрати драматичного характеру, коли йдеться про якнайдовше збереження цих культур, як запоруки існування національних духовостей. Перед кожним українським емігрантом виринає на тлі цих міркувань питання "бути чи не бути" українству на Батьківщині й на еміграції. Тип культури українця зосереджений довкола "серця", це людина спонтанна, інстинктова, сільської спільноти, а не зраціоналізована сучасною технологічною цивілізацією. Ця обставина специфічності типу української культури має, очевидно, свої далекосяглі наслідки у виконанні та формуванні нового українського покоління та еміграції, що з природи речі, всеціло підлягає впливові західньої, особливо американської, технологічної цивілізації. На щастя, в самому розвитку технологічної цивілізації можна побачити деякі позначки можливості її доповнення, чи навіть перетворення, елементами й чинниками культури персоналістичного порядку (філософія Лайбніца). Інша позначка еволюції технологічної цивілізації це її розвиток у напрямку "автоматизації". Автоматизація, звільняючи духові сили людини, заповідає можливість перетворення технологічної цивілізації у "цивілізацію дозвілля" та цим розбуджує надії на розквіт звільнених духових сил у нових формах культури. Об'єм і докорінність започаткованих автоматизацією соціальних змін, дві характерні позначки революційної природи соціального явища, вказують на проломовий характер автоматизації. Ця зміна, зосереджується довкола можливої нової концепції людини. Майбутність автоматизації залежить від самої людини, а саме від способу використання дозвілля, що буде результатом автоматизації, а яке само по собі амбівалентне, поскільки свободний від праці час можна виповнити найкращим, але теж і найгіршим змістом.

Аналіза структури дозвілля бачить у ньому три функції: відпочинку, розваги й розвитку. Відпочинок звільняє від втоми, розвага від зануди, розвиток від автоматизмів думки й дії. Він розбудовує, розгортаючи здібності та здатності людини, суспільну партиципацію й культуру духа. Дозвілля творить отже простір для людського розвитку, ідеться тільки про таке його оформлення, що забезпечувало б оптимальне здійснення рівноваги в потребі відпочинку, розваги й участі в соціальному та культурному житті. У

*М. Томцьо, голова УТТК, вітає учасників з'їзду на бенкеті.
Перший стіл, голови відділів товариств, зліва: Олег Цеплий, Детройт, Іван Заяць, Нью Йорк,
Володимир Пік з дружиною, Клівеленд, Володимир Шиприкевич з дружиною, Філадельфія,
С. Вальдштайн з дружиною, Монреаль, НН.*

такому випадку дозвілля може створити нову "людину дозвілля", що була б протиставністю марксистсько-ленінської концепції людини праці, щодо якої "праця є сутністю людини". Центральна гіпотеза, що виділилась із соціологічних розслідувань і з критичного вивчення проблеми довілля європейськими та американськими психологами, твердить, що почалася нова гуманістична мутація, що стане можливо докоріннішою як ренесанс.

Два наступні доповідачі пленарної сесії врахували у доповідях завдання сучасної доби та специфіку життя в умовах, відмінних від довоєнних та відмінних від умов на рідних землях.

У нових обставинах наші інженерські сили добре зорганізовані та випрацьовують такі форми професійної й господарської діяльності, що є оптимальними у складних еміграційних умовах. Доказ успішності цих форм є факт, що наші інженери добились в останньому десятиріччі багатьох високих становищ у США та Канаді, як професори відомих університетів, керівники лабораторій індустріальних підприємств, чи дослідних установ виняткового значення, доповідачі на міжнародних конгресах та конференціях, керівники великих фірм, власники заможних підприємств.

На рідних землях, 1935 р., Українське технічне товариство у Львові налічувало біля 500 членів, при чому деякі з них проживали в Румунії або ЧСР. Товариства, що взяли участь у конгресі українських інженерів 1932 р. у Львові начислювали біля 860 членів. Порівнюючи з цим, ТУІА і УТТК об'єднують тепер, більш 800 членів, крім цього не менше п'ять сотень інженерів-українців не члени наших товариств. Таким чином колектив наших інженерських сил в Америці дуже міцний, а теж відносно молодий. Ніколи давніше в історії наших товариств, за кордонами Батьківщини, ці товариства не об'єднували такої великої кількості інженерів на високих і відповідальних становищах у найважливіших тепер ділянках авіації, галузях ядерної індустрії, мілітарного будівництва, великої хемії майбутнього.

Увечері першого дня з'їзду відбувся бал інженерів. Господарем балу був А. Криницький з Бофало Н.Й.

Другого дня з'їзду були дві пленарні сесії, присвячені питанням технології та економіки України.

Перша сесія: Є. Пастернак (УТТК) "Водні ресурси України", М. Химич (ТУІА) "Гірництво в Україні", Б. Лучаковський (ТУІА) "Лісове господарство України", А. Волошенко (ТУІА) "Хемічна індустрія України".

*Проф. О. Кульчицький промовляє під час бенкету.
Головний стіл, зліва: о. д-р Б. Липський, Д. Цибульський, владика Кир Ісидор (УКЦ),
проф. О. Кульчицький, М. Цибульський, проф. О. Смакула, владика Кир Михайл (УАПЦ),
п-ні М. Ярош, Е. Ярош, о. Міненко.*

Друга сесія: д-р О. Біланюк (ТУІА) "Огляд нуклеарних дослідів в Україні", проф. В. Янішевський (УТТК) "Автоматика й кібернетика в Україні", Р. Ткач (ТУІА) "Аеронавтика й астронавтика в Україні".

Доповіді обох сесій становлять поважний матеріал до вивчення господарського потенціалу України. Вони показують, що інженери спроможні дати куди кращу і правильнішу аналізу складних технологічних процесів у промисловості (чи взагалі у народньому господарстві) за економістів-теоретиків, які переважно не мають ніякого стосунку до технології виробництва, чи до введення в життя нової техніки (нові машини, хемічні процеси, синтетичні матеріали, види нової енергії, тощо).

З нарад другого дня з'їзду можна зробити висновок, що тоді, коли питаннями як бюджет, капіталовкладення, політика цін, планування мереж постачання і збуту, робоча сила, роздрібна торгівля тощо, повинні цікавити економістів, то в питаннях аналізу окремих ділянок промисловості (енергетики, водного господарства тощо), вони повинні обов'язково консультуватися в інженерів-спеціалістів даної ділянки, а найкраще, коли б про ці речі писали самі інженери. Вийняток становлять тут лише економісти, які довгі роки були безпосередньо зв'язані з цією, вузькою ділянкою народного господарства України. В той же самий час інженерам-дослідникам промисловості теж не пошкодило б порадитись економістів у чисто економічній проблематиці.

Підсумки нарад з'їзду є віддзеркалені у резолюціях. Третій з'їзд замаркував, що Україна нині вже не країна степів, сільського побуту, але це країна нового економічного профілю та нового - "твердішого" типу українця. Цей профіль видний не лише на рідних землях, але й поза кордонами Батьківщини.

Належить відмітити, що радіовисильня CBC - International Services, передала у світ звернення з'їзду:

"Учасники третього з'їзду українських інженерів Північної Америки згадують своїх братів-інженерів і господарників у нашій батьківщині Україні. З'їзд зібрався, щоб циклем наукових доповідей об'єктивно з'ясувати й розцінити сучасний стан господарства України в усіх його ділянках і зробити підсумки. Українці інженери й господарники, що живуть у діаспорі, вважають за свій священний обов'язок зробити це тут у чужині, в часі, коли у Батьківщині, такої аналізи зробити тепер об'єктивно неможливо."

В організаційній ділянці з'їзд вирішив передати повновласті КОП у руки координаційного комітету, складеного з голов управ та по двох членів представників Товариств.

З'їзд закінчено бенкетом. У бенкеті, як гості, промовляли владики Кир Михаїл (УАПЦ) і Кир Ісидор (УКЦ) та проф. О. Смакула. Головне слово виголосив проф. О. Кульчицький "Становище української еміграції в ідеологічному змаганні Заходу і Сходу". Господарем бенкету був М. Цибульський.

Учасники з'їзду були вдоволені й горді зі своїх професійних організацій - із виразним національним обличчям. З'їзд доказав також, що ТУІА і УТТК вивчають і турбуються станом народнього господарства та розвитком технології в Україні. Цим не вперше дали вони доказ своєї міцної пов'язаності з Батьківщиною. У з'їзді взяло участь 142 особи, 89 делегатів та 53 гостей.

У березні 1966 р. головою УТТК став Р. Грабович. Управа вдержувала зв'язок з відділами листовною поштою й видавала комунікати з діяльності товариства. У квітні 1967 р. відділ в Едмонтоні відновив свою діяльність. Голова, Р. Грабович, відвідав відділ у Монреалі (червень 1967 р.), як також зустрічався двічі з управою ТУІА. Редактором "Вістей" залишився Я. Вергановський, що видав два числа у квітні 1967 й у травні 1968 р.

У жовтні 1967 р., разом із НТШ та відділом Українського лікарського товариства Північної Америки (УЛТПА), УТТК влаштував у Торонті, наукову конференцію, для відзначення 50-річчя відродження державности України та 100-річчя державности Канади. У технічній сесії, якою проводив Р. Грабович, доповідали: д-р І. Винницький "Сучасні поняття про хемічні знаки і сполуки та їхнє відношення до навчання хемії", С. Семко (Оттава) "Українська пшениця у Канаді та її міжнародне значення у харчуванні людства", проф. М. Боровський (Вінніпег) "Цукровий клен на сході Канади і продукування його сиропу". У пленарній сесії доповідав проф. В. Янішевський "Інженери-українці в Онтаріо".

16-го і 17-го листопада 1967 р. відбувся в Нью Йорку перший Світовий Конгрес Вільних Українців, скликаний у 50-ті роковини відродження Української Держави. Взяло у ньому участь 1003 делегатів із 17 країн світу, в тому багато інженерів. Делегатами УТТК на конгрес СКВУ були М. Цибульський і проф. В. Янішевський.

Використовуючи цю нагоду, ТУІА і УТТК запланували й відбули в цей час четвертий з'їзд українських інженерів Північної Америки. До участі запрошено інженерів з усіх країн діаспори.

Письмові зголошення прийшли від товариств із Венесуелі та Австралії, як також від інженерів Великої Британії, де товариства ще не було. У першому дні з'їзду звітовако з праці товариств, ТУІА, УТТК та товариства в Австралії. Програмову доповідь виголосив С. Процюк (ТУІА) "Потреба виміни інформації та координації діяльності існуючих товариств інженерів у діаспорі". В дискусії після доповіді, М. Цибульський (УТТК) запропонував створити "секретаріат інформації" для координації праці інженерів українців у діаспорі. Завданням цього секретаріату було б збирати та поширювати інформації про академічні та професійні успіхи інженерів і вести сторінку хроніки у "Вістях". Для зорганізування секретаріату обрано М. Цибульського (УТТК) і В. Гнатківського (ТУІА).

Доповіді сесії другого дня: М. Цибульський (УТТК) "Зміст праці інженера-українця у вільному світі", З. Кохановський (ТУІА) "Наш потенціал", П. Шох (ТУІА) "Перспективи на майбутнє".

М. Цибульський підкреслив потребу з'ясування завдань та змісту праці інженера-українця на терені нового поселення у фаховій, науковій та політичній ділянках нашого українського середовища, як також і країни поселення. Прямі контакти з оточенням давали можливості створити прихильне наставлення та розуміння наших автохтонів. Треба давати правдиву аналізу фактів, щоб змінити загально прийняті, переважно неприхильні для нас погляди співгромадян. В українському громадському житті треба підкреслювати наші здобутки, щоб позбутися почуття неповноцінності. Потрібно увійти до проводів наших світських, релігійних і політичних організацій, щоб мати вплив на збереження нашої духовости. Беручи участь у політичному житті країни поселення, матимемо вплив на формування публічної думки та прихильне наставлення місцевих урядових чинників до наших намагань.

З. Кохановський подає чисельний стан інженерів-українців (листопад 1967 р.). З браку інших інформацій статистика дає тільки Північну Америку і Австралію.

Товариство-країна	члени	незорганізовані
ТУІА - США	646	1100
УТТК - Канада	14	600
УТІА - Австралія	45	150
Разом	839	1850

Доповідач припускає, що дійсний стан це: 900 зорганізованих і 2500 незорганізованих інженерів.

Розподіл по ділянках праці: викладачі, високі школи - 10%, наукові працівники (університети і дослідні центри) - 10%, індустрія - 45%, урядова адміністрація - 25%, власні підприємства - 5%, на емеритурі - 5%.

Одержали докторати - 120, важливі, вищі становища - 170, поміщували публікації у наукових журналах - 140.

Найкраще zorganizовані інженери в США. TVIA має дев'ять відділів та можливості зростати. В Канаді помітний спадок організаційного життя (відділи Вінніпег, Віндзор, неактивні).

Зростання праці в товариствах найбільш видне в науковій, професійній, товариській та видавничій ділянках. Цього зросту не видно у приватних підприємствах. Сходина з доповідями що їх влаштовують для членів і суспільства, наукові конференції спільно з іншими організаціями - збільшують нашу наукову скарбницю та підносять престиж товариства. В товариську ділянку входять збори, зустрічі, балі, з'їзди. Вони дають цінний вклад для розвитку товариств. Можна це критикувати, але треба визнати, коли б цих зустрічей не було, не було б і осягів, що їх маємо. Вони теж дають матеріальний успіх, а це дає нам спромогу давати пожертви на різні цілі.

Велика частина інженерів працює теж і на громадському полі, почавши від дитячих садків, батьківських шкільних комітетів, шкіл українознавства, виховних організацій, українських церков, економічних установ, активні на низах та в проводах КУК і УККА.

П. Шох у доповіді підкреслив, що наше майбутнє буде таке, яким ми його зуміємо самі зробити. Час вимагає, щоб еміграція, як zorganizована сила, внесла свою частку в боротьбу, що йде на рідних землях, щоб прискіпити процес визволення нашого народу від чужої залежності. Основна ціль нашої дії це правдива наукова інформація для світу про дійсний стан імперії, що силою захопила наш край. Далі, треба доступним способом інформувати населення України про події у вільному світі. Сміло можемо твердити, що ми маємо кваліфіковані сили, наша еміграція ніколи не мала більше інтелектів, як тепер. Мало розвинено у нас ділянку студій про сучасну економіку України. Щоб мати докладний образ, нас повинні цікавити питання: бази сировини та енергії, тяжка й легка промисловість, житлове та індустріальне будівництво, сільське й водне господарство, шляхи зв'язку, рух робочої сили, шкільництво, державний бюджет, система оподаткування, економічні взаємини України з сусідами, а передусім з Росією. Студії ці допоможуть нам розбити міт про "суверенні" права Української РСР у Союзі.

На з'їзді схвалено резолюції:

1. Інженери-українці учасники Світового Конгресу Вільних Українців, розуміють свої завдання у житті української спільноти поза межами Батьківщини, уважають конечним пожвавити та розвинути так свою діяльність усебічно, щоб наші професійні організації та всі їхні члени індивідуально дали якнайбільший вклад у розвиток свого суспільства й усього українського народу;
2. Усвідомлюючи сучасне становище української нації, яка в атомній добі бореться за своє суверенне існування, учасники з'їзду постановляють своїм професійним трудом здобути пошану для українців у вільному світі та вдержувати українську мову у технічній літературі нарівні гідному вкладові української технологічної думки в Україні й поза її межами. Ці наші зусилля слід уважати як доповнення подібних намагань інженерів-українців на Батьківщині;
3. Ми щиро вітаємо зусилля здійснюванні нашими братами в надзвичайно тяжких умовах чужого гніту й намагань асимілювати українців у галузі технології, технічних наук і публікацій;
4. З'їзд інженерів українців Північної Америки приєднується до всіх товариств та організацій і підтримує резолюції схвалені на Світовому Конгресі Вільних Українців, скликаному в 50-ті роковини відродження Української Державности.

У травні 1968 р. головою УТТК став Б. Яців. Управа вдержувала зв'язок з відділами і старалася заактивізувати їхню працю. Теж пробувала створити нові осередки у Гамільтоні й Оттаві, але, на жаль, безуспішно. У жовті 1969 р. видано число *"Вістей"*, якого редактором був Я. Соколик.*

У серпні 1970 р. головою УТТК став Я. Соколик.

У квітні 1971 р., управа УТТК передала Конституційній комісії Канади меморіал у справі наділення українській етнічній групі право доступу до радіо, телебачення, фільмової продукції та музейництва - ділянок, що є під наглядом федерального уряду. Цей меморіал був прийнятий і зареєстрований у Minutes of Proceedings, Third Session, Twenty Eighth Parliament 1970-71.

* Спільне видавання *"Вістей"* проходило аж до кінця 1976 р.

*П'ятий з'їзд українських інженерів, Торонто, 1971 р.
Проф. В. Янішевський вітає учасників з'їзду.
Зліва: М. Гринь, д-р В. Мацьків, Я. Соколик – голова УТТК,
В. Гнатківський – голова ТУІА, проф. В. Янішевський.*

20-го і 21-го листопада 1971 р., відбувся у Торонті п'ятий з'їзд українських інженерів Північної Америки.

З'їзд відкрив Я. Соколик, голова УТТК, і накреслив напрямні та цілі з'їзду. Однією із цілей з'їзду було запротестувати перед світом проти експлуатації Москвою економічних ресурсів України та нелюдського трактування українських науковців та інженерів, яких висилають на працю у далекий Сибір та інші віддалені райони СРСР у той час, коли передові становища української індустрії та науки віддано росіянам.

Предсідник з'їзду був проф. В. Янішевський, секретарем, М. Гринь, а до президії з'їзду покликано Я. Соколика (УТТК), В. Гнатківського (ТУІА), В. Мацькова (УТТК) і Л. Пахолка (ТУІА).

На пленарній сесії з'їзду доповідав д-р Б. Доценко, колишній професор університетів у Києві та Москві, на тему "Ефективність системи науки й техніки на заході і в СРСР". Прелегент довше зупинявся над невідрадним положенням українських науковців та інженерів в Україні. Він заступав думку, що найкраще поможемо Україні, коли ми тут будемо сильні, добре організовані у професійних і наукових товариствах та видаватимемо наукові праці.

Науковець і публіцист д-р В. Голубничий доповідав на тему "Демографічні проблеми сучасної України". Доповідь обґрунтована статистичними даними вказала на нищівну політику Москви супроти зростання українського населення.

У першому дні з'їзду відбулися теж дві наукові сесії.

Сесія "Занечиснення довкілля"; модератор Ю. Гончаренко, доповідали: Є. Пастернак (УТТК) "Проблема занечиснення в Північній Америці і в Україні", д-р О. Троян (УТТК) "Занечиснення харчових продуктів", д-р Ю. Курис (УТТК) "Заходи очищення великих озер". Сесія "Техніка та здоров'я; модератор С. Генік-Березовський, доповідали: д-р Л. Онишкевич (ТУІА) "Обчислювальні машини і суспільство", д-р О. Кибильчич-Борецька "Біологічні питання космічних летів", д-р Л. Романків (ТУІА) "Огляд сучасних обчислювальних електронних машин та їхня роля у майбутньому".

Проблеми порушені на з'їзді дуже важливі, вони турбують усе наше суспільство. Забруднення довкілля, виведення з рівноваги природної екологічної системи землі досягло таких розмірів, особливо в промислово розвинених країнах, що даліше нехтування цього явища грозить людині катастрофою. Майбутні покоління не матимуть змоги врятувати себе від колосальних біологічних втрат, а то й загибелі. Виголошені доповіді вказали на найважливіші аспекти

*П'ятий з'їзд - промовляє д-р Б. Доценко.
Зліва: Я. Соколик, В. Гнатківський, д-р Б. Доценко, проф. В. Янішевський,
д-р В. Голубничий, Л. Пахолок.*

*П'ятий зїзд - наукова сесія.
Зліва: М. Грин., С. Генік-Березовський, д-р О. Кибільчич-Борецька,
д-р Л. Романків, д-р Л. Онишкевич.*

ти загрози від "досягнень" хемічної техніки, консервно- харчової промисловости тощо. Інженери розхвалювали продукти їхнього генія, як ПіСіБі (PCB) та інші зміцнювальні препарати для виробу пластики, штучної гуми й волокна тощо. Біологічна дія цих препаратів ще не устійнена, все таки стверджено її шкідливість для людей, звірят та тп. Радянський Союз має фабрику цього препарату і його вживають в Україні. Багато подібних отруйних речовин крадькома та під окомилувальними назвами розповсюджують несовісні промисловці. Одначе поволі їх дії викривають наукові та дослідні інститути, а уряд їхній ужиток обмежує або цілком забороняє. Засадничо проблема забрудненого довкілля не "радо бачена" серед керівних кіл Канади, США, а теж СРСР, є схильність цю проблему применшувати.

П'ятий з'їзд вказав, що інженери-українці знають про всі ці проблеми та що вони не байдужі до шкод, що їх наносить супертехніка людству. Не чужий їм теж і стан забруднення довкілля на рідних землях. Більшовики перетворили Україну із сільсько-господарської на високорозвинену індустріяльну країну. Ніхто й ніколи з наших науковців не задумувався, чи Україна може абсорбувати такі великі індустріяльні комплекси без катастрофічної шкоди для довкілля, тим більше що ці комплекси скупчені в кількох дуже невеликих простірно околицях. З'їзд ствердив, що Москва експлуатує Україну для СРСР та пропаганди комунізму й не дбає що при цьому нищить довкілля. Зі сторінок преси, наукових видань та особистих відвідин довідуємося, що проблемою забруднення довкілля зацікавилися науково-дослідні установи в Україні. Треба сподіватися, що за їхніми рекомендаціями влада проведе заходи, які збережуть майбутні покоління від загрози повільного й ступневого отруювання.

В Україні є два великі осередки, що від довшого часу поборюють забруднення докілля, це Інститут колоїдної хемії та Інститут хемії води. Академія Наук УРСР під керуванням академіка Л. А. Кульчицького, вченого, який уже два десятиріччя тому звернув увагу на проблему вичерпання водних ресурсів України і Київський науково-дослідний інститут загальної та комунальної гігієни проводять ряд дослідів, про що публікують у періодичних збірниках *"Гігієна населених місць"*. Значну ролю відіграє теж харківський Інститут гігієни праці та професійних захворювань; він видає журнал *"Труди"*. Київський медичний інститут ім. акад. Богомольця видає періодичні збірники *"Соціальна гігієна"* (російською мовою).

Від 1967 р. комітет охорони природи Ради міністрів УРСР

*П'ятий з'їзд – д-р В. Мацьків промовляє на бенкеті.
Зліва: Я. Соколик, О. Соколик, д-р М. О'Коннел, д-р В. Мацьків,
владика Кир Ісидор (УКЦ), Б. Мацьків.*

зацікавився проблемою забруднення довкілля. Проте в минулому зроблено в Україні такі великі помилки, що їх виправлення коштуватиме Україну колосальних зусиль та цілих десятиріч. Крім нищення лісів у Карпатах, шкідливого впливу штучних водоймищ при ГЕС на Дніпрі, та неконтрольованого забруднення від металургійної промисловости. Найновіший приклад це побудова великої ядерної електростанції у Чорнобилі. Процеси у цій електростанції чи у нових хемічних заводах-гігантах у густо населених районах є зв'язані із неймовірними викидами забрудненої води та димів, наслідки чого у перспективі майбутнього зовсім неясні.

Ціллю з'їзду було запротестувати перед світом проти експлоатації Москвою економічних ресурсів України та нелюдського трактування українських науковців та інженерів, яких висилають на працю у далекий Сибір, у той же час, коли передові становища української індустрії та науки обсаджують росіянами.

Увечері першого дня з'їзду був бенкет. На бенкеті, Кир Ісидор Борецький, владика УКЦ в Торонті, відмітив працю інженерів у церковному й політичному житті нашої громади. Міський радний Е.В. Негрич привітав від посадника міста, а владика УПАЦ Кир Михаїл передав письмовий привіт учасникам з'їзду.

Гостем на бенкеті був Мартин О'Коннел, міністер унутрішніх справ Канади. Він відмітив вклад інженерів-українців у розбудову індустрії Канади і звернув увагу на зміну в політиці уряду супроти етнічних угруповань, як приділювання грошей для підтриму і плекання національних культур, підтриму авторів та видавання їхніх праць про національні меншини Канади, поширювання цих праць через державні бібліотеки, передавання державною радіовисильнею СіБіСі (CBC) програм мовами етнічних меншин. Міністер О'Коннел, сам доктор і професор політичної економії та довголітній член сенату Торонтського університету, говорив більш як науковець аніж політик.

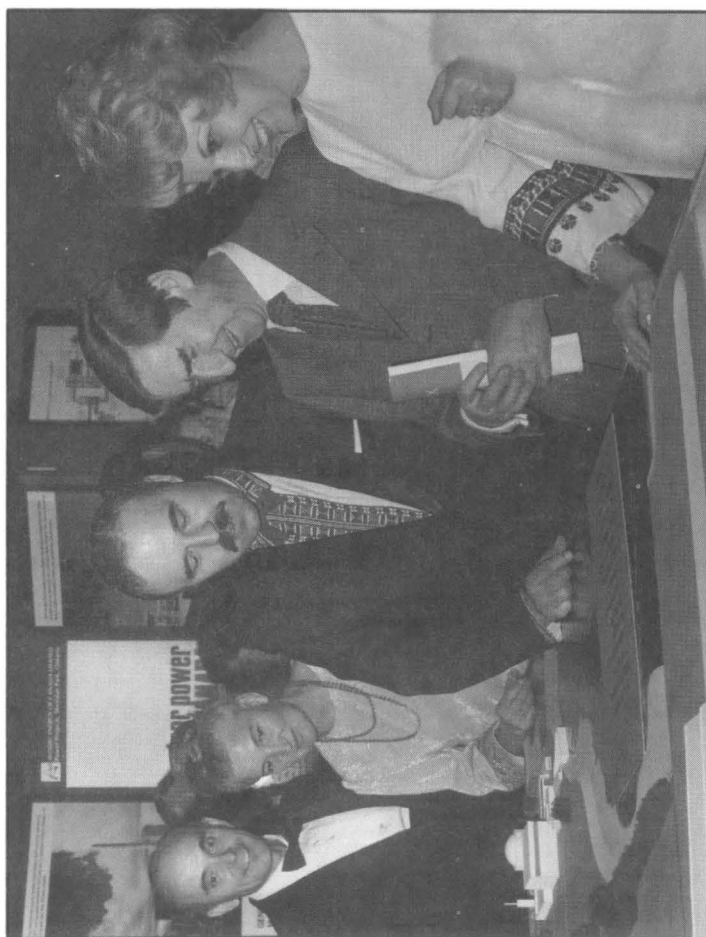
Головний промовець на бенкеті був д-р В. Мацьків, директор дослідів фірми продукції ніклю Шерріт Гордон Майнс. Темою його доповіді була аналіза росту технічного прогресу та його майбутнє.

Господарем бенкету був М. Цибульський.

Другий день з'їзду був присвячений організаційним справам обох товариств. Вирішено: посилити видавничо-накову діяльність, зокрема з історії української техніки й української технічної термінології, щоб придбати довідний матеріал для оборони українських інтересів, і заснувати Секретаріат українських інженерів віль-

*П'ятий з'їзд – учасники бенкету.
Зліва, сидять: О. Соколик, Х. Юзич, Г. Палієнко, Д. Цибульська, Г. Троян
стоять: д-р М. Юзич, Я. Соколик, М. Цибульський, д-р О. Троян, В. Палієнко.*

*П'ятий з'їзд – вистава праць інженерів.
Зліва: Я. Соколик, О. Соколик, д-р О. Троян, д-р М. О'Коннел, Г. Троян.*

ного світу для координації їхньої праці.

В рамках з'їзду була влаштована вистава праць інженерів: проекти будівель архітекта Р. Жука, проект критого спортивного стадіону Б. Максимця та летовища в Сауді-Аравії З. Татарського, як теж модель ядерного реактора (у перекрою) електростанції державної фірми "Комісія атомової енергії" (AECL), де працює багато наших інженерів.

Звертали на себе увагу численні патенти лабораторії д-ра В. Мацькова та його найвище відзначення в Канаді - плятинова медала за вклад праці у металургію. Були виставлені публікації-праці інженерів, між ними д-ра О. Кибильчич-Борецької з ділянки космічних летів. Вистава мала багато відвідувачів, переважно молодь, яка могла бачити зразки праць інженерів і їхні професійні та наукові досягнення.

З'їзд віддзеркалив живучість і прикладну співпрацю УТТК та ТУІА, як теж відмітив інженерів як висококваліфікованих науковців і фахівців.

У з'їзді взяло участь 156 осіб, членів обох товариств і гостей.

У листопаді 1973 р. в Торонті відбувся Світовий Конгрес Вільних Українців (СКВУ), у підготові якого брали участь члени відділу УТТК. З огляду на те, що між учасниками конгресу було багато інженерів із різних країн, управа УТТК зорганізувала зустріч присутніх інженерів. У зустрічі взяли участь представники Аргентини, США, Німеччини, Нової Зеландії й Канади, не було делегатів Австралії та Великої Британії, з огляду на інші зобов'язання. На конгресі присутні звітували про організаційне життя країн їхнього поселення та висловлювали свої побажання щодо координації праці товариств українських інженерів. Делегат Аргентини інформував теж про інженерів у Бразилії та Уругваю, представник ТУІА про інженерів Іспанії, а гість-лікар про інженерів у Венесуелі. Зі звітів було видно, що в країнах, де число інженерів-українців не надто велике й вони розкинені по різних місцевостях, їм тяжко організувати окремі товариства. Вони вважають, що було б доцільно приєднати їх до понад-територіальної організації. На закінчення вирішено створити організацію, до якої могли б належати інженери-українці без огляду на місце їхнього поселення, себто тереном дій цієї організації були б країни де живуть інженери-українці. Осідком організації було б місто Нью Йорк. Пропоновано прийняти назву "Всеукраїнська асоціація інженерів", тобто назву товариства, яке діяло на центральних українських землях до 1932 р., до часу, коли більшовики Асоціацію зліквідували. Учасники зустрічі

вирішили, щоб Асоціація стала членом Світового Конгресу Вільних Українців (СКВУ). Заяву вступу підписали представники всіх країн, заступлених на зустрічі, і передали її 4-го листопада до секретаріату СКВУ, що було позитивно полагоджено.

Управа УТТК схвалила рішення зустрічі інженерів і створила комітет, щоб виготовив статут асоціації. Управа ТУІА також у загальному прийняла рішення зустрічі інженерів і створила свій "Координаційний секретаріат" для співпраці з комітетом УТТК. Щодо назви ТУІА запропонувало прийняти назву "Асоціація українських інженерів", як це було на конгресі у Львові 1932 р.

Представники УТТК і ТУІА зладили проекти статутів і передали 9-го липня 1974 р. управам своїх товариств для завваг і схвалення не пізніше 16-го вересня 1974 р. Основуючі збори асоціації запропоновано відбутися в жовтні 1974 р.

26-го і 27-го жовтня 1974 р. управа ТУІА відбула засідання з участю представників відділів, щоб розглянути проекти статуту асоціації. Участь у цих нарадах брав теж Я. Соколик, голова УТТК. Дискутовано засяг праці та членство асоціації. Статут для асоціації, пропонований УТТК, був побудований на принципі індивідуального членства, щоб до асоціації можна було прийняти інженерів з країн, де немає крайових товариств. Проект статуту ТУІА обмежував членство асоціації тільки до крайових товариств. Вирішено прийняти пропозицію ТУІА та підготувати світовий конгрес для оформлення асоціації не пізніше, як до кінця 1976 р.

У листопаді 1975 р. УТТК відзначувало у Торонті 25-ліття свого існування технічно-науковою конференцією та бенкетом. У святкуваннях взяли участь представники ТУІА, І. Мокривський, голова та Д. Мосора-Франкен.

У програмі конференції виголошено доповіді: Д. Мосора-Франкен "Жінка-інженер у суспільстві", д-р В. Мацьків "Сучасний стан екстрактивної металургії нікелю й кобальту", проф. В. Янішевський "Сучасний стан електро-енергетики у світі та в Україні", Я. Соколик "25-ліття Українського технічного товариства Канади".

Головний доповідач на бенкеті був генерал канадського летунства інж. І.Р. Романів. Він доповідав, в англійській мові, про ролю інженера в канадській армії, а в українській мові про свої думки та враження про УТТК. Між гостями був радний міста Е.В. Негрич, який привітав УТТК від посаджених міста.

Загальні збори УТТК, 16-го травня 1976 р., змінили назву товариства в англійській мові із "Ukrainian Technical Society in Canada"

на "Society of Ukrainian Engineers and Associates of Canada". Назва в українській мові "Українське технічне товариство в Канаді" остала без зміни. На зборах обрано головою д-ра Олега Трояна.

Протягом 1976 р. управи УТТК і ТУІА розглядали акцію оборони української науки та технічної термінології в Україні. Опрацьовано план праці, точки якої увійшли у програму шостого з'їзду.

13-го і 14-го листопада 1976 р. у Філадельфії відбувся шостий з'їзд українських інженерів Північної Америки. Господарем з'їзду був відділ ТУІА у Філадельфії.

З'їзд був присвячений обговоренню й розгорненню акції оборони української науки, мови, культури, технічної термінології та інженерів-українців, які не мають змоги вільно працювати в Україні.

У перший день з'їзду відбувалися три паралельні наукові сесії за спеціальностями:

- а) "Техніка майбутнього": д-р Л. Добрянський "Соняшна енергія в ogrіванні та охолодженні промислових будівель", А. Сось "Україна з вікна космічного корабля", проф. В. Янішевський "До питань сучасної електро-енергетики", В. Вітовичський "Лазери, електрони та йони в термоядерній синтезі";
- б) "Техніка життя": арх. Р. Жук "Творча культура як основа української ідеології поза межами Батьківщини", д-р О. Мороз "Зародкове (zero-base) бюджетування і планування", д-р О. Білик "Тваринні товщі - нова сировина для виробу пластмас", д-р І. Метіль "Визначення критичної концентрації пігменту", арх. А. Палашевський "Церковна архітектура в Україні й поза Україною";
- в) "Техніка та її застосування": К. Зайнінгер "Modern techniques in integrated circuit technology", Е. Ярош "Новий міст через річку Міссісіпі в штаті Люїзіана", Л. Онишкевич "Техніка поверхових акустичних хвиль", А. Тисовський "Контроля по-веной", д-р Б. Гнатюк - "Подорож космічного корабля Вікінг на Марс".

Порушені теми, найважливіші під цю пору проблеми світу, були віддзеркаленням праці і досягнень українських інженерів. Однак, подібно як на попередніх з'їздах, неохоплене було житлове будівництво (хмарочоси), індустриальне (ядрові електростанції), греблі, ані проекти з агротехніки.

Після наукової конференції була панель "Порівняння наукової й дослідної роботи в Україні та на американському континенті". Учас-

ники панелі д-р О. Біланюк, проф. В. Янішевський, д-р С. Трофименко та д-р І. Третяк, представили стан науково-дослідної праці в сучасній Україні на основі власних обсервацій під час перебування на наукових відрядженнях. Інформації, що їх подали члени панелі, не все поміщували в пресі чи інших звідомленнях. Технічна наука в Україні стоїть дуже високо, однак учені є під суворим наглядом, обмежені у виборі завдань і рухів. Устаткування лабораторій вбоге, а публікування праць утруднене. Лабораторії у російських центрах є далеко краще випосажені. Українська науково-технічна термінологія, і загалом мова у науково-технічних закладах УРСР майже не існує.

У сесії другого дня порушено питання:

- а. Акція оборони української науки й науковців; Є. Івашків подав плян акції оборони на внутрішнім і зовнішнім відтинках. Для ефективної праці треба налагодити зв'язки з науково-професійними та центральними організаціями і працювати спільно. Для кращого планування та координації дії запропоновано створити "Осередок оборонної акції України". Праця такого осередку мала б концентруватися більше на зовнішнім секторі, передусім на урядах, членах сенату, конгресу, преси.
- б. Українська технічна термінологія і створення термінологічної секції; Л. Яцкевич, у доповіді "Світла і тіні української технічної термінології", вказав на потребу технічного словника. В Україні українська науково-технічна мова вже майже не існує. В дискусії вирішено повністю піддержати пропозицію видання словника;
- в. Оформлення "Секретаріату об'єднання українських інженерів". Хоч було багато дискусій про пропозиції обох товариств, щодо проекту статуту, не можна було узгодити цілей та потреби такого секретаріату. Більшість учасників з'їзду, членів ТУІА, піддержала пропозицію їхньої управи на створення тільки репрезентації до СКВУ, яка могла б теж вдержувати зв'язок із теперішніми товариствами українських інженерів. Реалізацію репрезентації залишено у правах обох товариств.
- г. Гарвардський центр українських студій. У панелі, що його підготували й взяли участь студенти центру, представлено працю та розвиток цього центру. ТУІА піддержує працю гарвардського центру й заохочує своїх членів складати на цю ціль пожертви. Відділ ТУІА у Філядельфії склав на цю ціль \$10,000.00.

г. Наступний з'їзд вирішено відбутися в часі та місці де відбудеться третій конгрес СКВУ.

В Нью Йорку 3-го лютого 1979 р., на сходинах з управою ТУІА, представники відділу УТТК в Торонті, оформили "Світову репрезентацію українських інженерів". У склад репрезентації увійшли три члени ТУІА, два члени УТТК, кожночасні голови та делегати управ крайових товариств. Головою репрезентації став Ю. Базилевський (ТУІА), його заступниками д-р Ю. Курис (УТТК) і Є. Змий (ТУІА). Каденція управи репрезентації мала тривати п'ять років. Деталі технічного порядку діяльності залишено узгодити членам репрезентації, а управи ТУІА і УТТК мали б це потвердити.

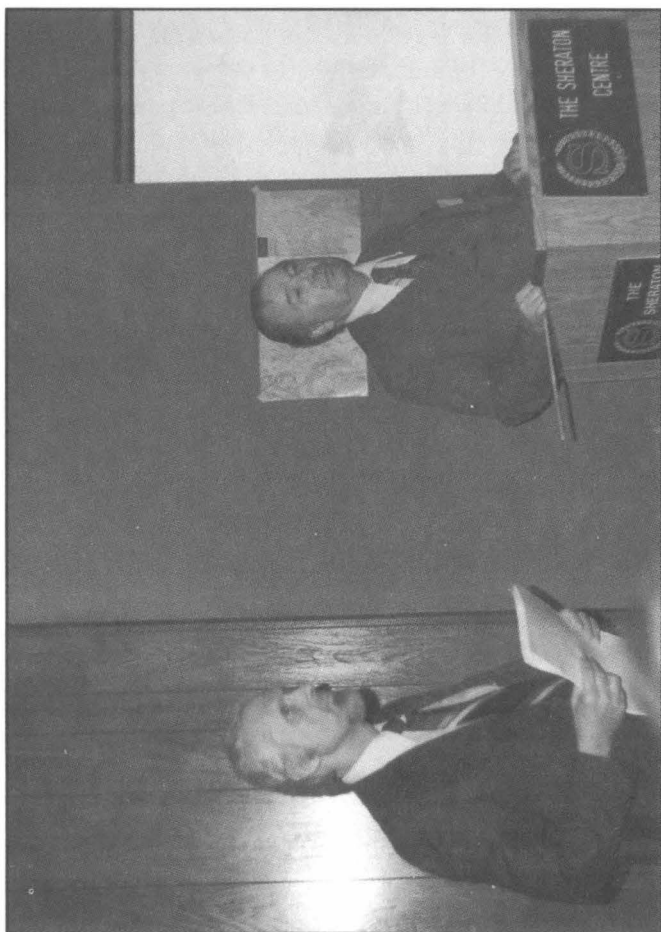
Починаючи від 1977 р., управа УТТК не проявляла жодної діяльності й не відбула у приписаний час загальних зборів товариства, тому, на домагання членів, контрольна комісія скликала на 20-го грудня 1979 р. надзвичайні загальні збори УТТК. У підготові до зборів контрольній комісії не вдалося найти охочих увійти в склад нової управи товариства, а головн очолити її. З огляду на те, що багато членів відділу сумнівалися щодо доцільності дальшого існування окремої централі в ситуації, коли дійсна діяльність товариства обмежувалася майже виключно до терену відділу Торонта. Більшість пропонувала, щоб репрезентацію товариства перебрав відділ у Торонті та координував працю діяльних ще відділів у Едмонтоні та Монтреалі. У програмі зборів була пропозиція на ліквідацію управи товариства, що однак не означало ліквідації поодиноких відділів. За ліквідацію управи товариства заявилося тільки 50% голосуючих членів і тому, що за статутом вимаганий кворум є щонайменше дві треті членів, пропозиція ліквідації управи товариства не була прийнята. З огляду на це, обрано діючу комісію для ведення справ товариства.

Від 1980 р. відділ Торонта прийняв нову назву в українській мові: "Товариство українських інженерів у Канаді" й таким чином фактично створив нове товариство, яке почало репрезентувати на зовні українських інженерів у Канаді. УТТК, як таке, перестало діяти. Товариство українських інженерів у Канаді (ТУІК), головою якого став Я. Соколик, почало свою працю на терені Торонта.

15-го і 16-го листопада 1980 р. відбувся в Торонті сьомий з'їзд українських інженерів Північної Америки. Організувала з'їзд Світова репрезентація українських інженерів, а господарем з'їзду було ТУІК.

У програму з'їзду входили дві наукові і пленарна сесії.

Науково-технічна сесія, голова Б. Сторожук (ТУІА); допо-

*Сьомий з'їзд українських інженерів, Торонто, 1980 р.
Наукова сесія, зліва: проф. В. Янішевський – предсідник, Н. Чорний.*

*Сьомий зїзд – учасники пленарної сесії.
Зліва: Я. Соколик (третій), д-р Ю. Курис; другий ряд: Ю. Сумик,
М. Корчинський (ТУІА).*

відачі: Р. Крохмалюк (ТУІА) "Археологічні розкопи на терені міста Львова", О. Лист (ТУІА) "Аналіза продуктивності канадської автомобільної індустрії", М. Томцьо (ТУІК) "Канадська система комунікації при допомозі сателітів", А. Сось (ТУІА) "Поверхня землі оком сателіта".

Сесія присвячена проблематиці України, голова проф. В. Янішевський (ТУІК); доповідачі: Н. Чорний (ТУІК) "Газові та нафтові ресурси України", М. Корчинський (ТУІА) "Сучасний технічний стан України", Є. Шмаков (ТУІК) "Технічні досліді інституту ім. Є. Патона в Києві за останні роки", д-р О. Мороз (ТУІА) "Інженери - члени дисидентського руху в Україні". Увечері, на бенкеті головним доповідачем був ген. летунства канадської армії інж. І. Р. Романів.

На пленарній сесії другого дня вислухано звіт Ю. Базилевського, голови Світової репрезентації українських інженерів та обговорено статут Репрезентації. З'їзд схвалив і вирішив вислати звернення в справі звільнення українських інженерів-політв'язнів із радянських тюрем, "психушок" та концентраційних таборів до Е. Маскі, державного секретаря США, М. МекГвігена, міністра зовнішніх справ Канади, та К. Вальдштайна, секретаря ООН.

В одній із залів була виставка праць інженерів: технічні та наукові видання, як і літературні твори, винаходи й патенти (понад 100), моделі, відзначення та нагороди й річники *"Вістей українських інженерів"*. Окрему увагу звертав модель канадського ядерного реактора KANDU, що над його конструкцією працювали члени ТУІК, працівники фірми AECL. У з'їзді взяли участь 184 особи.

У квітні 1981 р., ТУІК влаштував зустріч із д-ром В. Курилюком, головою Inco-Metals. У зустрічі взяли участь теж студенти-українці торонтського університету.

У грудні 1981 р. відбулася Наукова сесія "Енергія нині та у майбутньому: олива, газ, електрика чи ??"; доповідали: С. Ільницький "Джерела енергії в Канаді", Н. Чорний "Синтетичні палива", Ю. Сеньків "Електричні альтернативи", А. Старчак, працівник федерального уряду, "Субсидії для переміни оливи на економічніші роди домашнього палива" та висвітлили фільм "В пошукуванні нової енергії".

Спільно з НТШ, ТУІК улаштував у березні 1983 р. науково-технічну сесію, у якій взяли участь члени ТУІК; д-р В. Мацьків "Продукція металів найновішими хемічними методами" та С. Ільницький "Кристали воску в нафтових оливах".

Щоб познайомити ширше громадянство з технологією та зас-

тосуванням комп'ютерів, ТУІК влаштував у листопаді 1983 р. конференцію "Комп'ютери та їх застосування". Доповідали: Б. Волошин "Загальний огляд комп'ютерів", Р. Винницький "Комп'ютерна машина", д-р В. Росоха "Програмове навчання", проф. М. Держко "Границі спроможности комп'ютера", О. Луцак "Особисті комп'ютери", Ю. Блаларович "Індустріальна контроля", О. Кандиба "Комп'ютеризація поштового уряду", В. Курилюк "Фінансові операції". Присутні могли побачити різні моделі комп'ютерів та їхню працю.

У грудні 1983 р., у Торонті відбувся конгрес СКВУ. ТУІК брав активну участь у підготові конгресу та склало \$1,000.00 на покриття видатків конгресу.

Під час конгресу, інженери, члени ТУІК і ТУІА та інших країн, відбули зустріч. У рамках нарад дискутовано про працю Світової репрезентації українських інженерів і вирішено змінити назву на "Світова федерація українських інженерів" (СФУІ). Обрано управу Федерації у складі: д-р Ю. Курис, голова й Н. Чорний, секретар. До управи теж увійшли представники крайових товариств, членів Федерації. Вирішено, що осідком управи федерації буде під цю пору Торонто, місце осідку секретаріату СКВУ.

На початку вісімдесятих років прибуло до Торонта багато втікачів з Польщі, між ними інженерів. Група членів ТУІК ознайолювали новоприбулих інженерів-українців з можливостями та способами влаштуватися на професійну працю, ознайомлюючи їх з технічною термінологією та активно допомагали знайти їм працю. ТУІК приєднався до загальної акції допомоги новим емігрантам і переслав \$250.00 до Комітету допомоги біженців у Відні.

У 1984 р. ТУІК мав до 118 членів, видав два числа "Бюлетеню" й уділив даток \$250.00 на українознавчі студії при Університеті Йорк, як теж \$200.00 інж. В. Затовкалюкові у Німеччині.

У березні 1985 р. ТУІК влаштував конференцію на тему: "Як влаштувати мале підприємство". Доповідали: П. Єрвин, працівник провінційного міністерства індустрії і торгівлі. Він інформував про провінційні закони та способи реєстрації підприємства; П. Гарвуд, представник Federal Business Development Bank, як зладити плян для ведення підприємства, його фінансову аналізу та як одержати банкову позику. Я. Кінах, управитель відділу Strategic Planning при Toronto Dominion Bank дав поради як здобути фінанси, щоб почати або поширити підприємство. Він звернув увагу, що при плануванні надзвичайно важливе перевірити, які є кошти та передбачений дохід; О. Новаківський, голова фірми Memtec, що виробляє системи

*Конференція - "Як влаштувати мале підприємство".
Зліва: П. Єрвин, В. Держко, д-р В. Калимон - модератор, Ю. Сеньків, голова ТУІК,
відкриває конференцію.*

для очищення води та інших плинних речовин від небажаних домішок, розказував про початок і розвиток своєї фірми, як взір використання нових здобутків технології у розбудові підприємства. При цьому не радив починати підприємства без власного капіталу, або певного забезпечення кредиту чи підтримки банку. Д-р Т. Масник, голова фірми Industrial Alloys Ltd. інформував, як він із своїм спілником починав власне підприємство. Шість місяців перевірявали вони зі знавцями різних промислових і комерційних ділянок кошт продукування, можливості ринкового збуту та джерела одержання кредиту, поки остаточно розпочали виріб одного з продуктів. Працівниця міністерства індустрії і торгівлі, О. Закидальська інформувала про різні урядові публікації та відділи міністерства, де можна одержати важливі інформації, потрібні для організування нових підприємств. В. Держко інформував про стратегію планування. Він звернув увагу на факт, що під час економічної кризи нові підприємства можуть успішніше конкурувати з відомими, якщо їхній продукт кращий та подобається покупцеві.

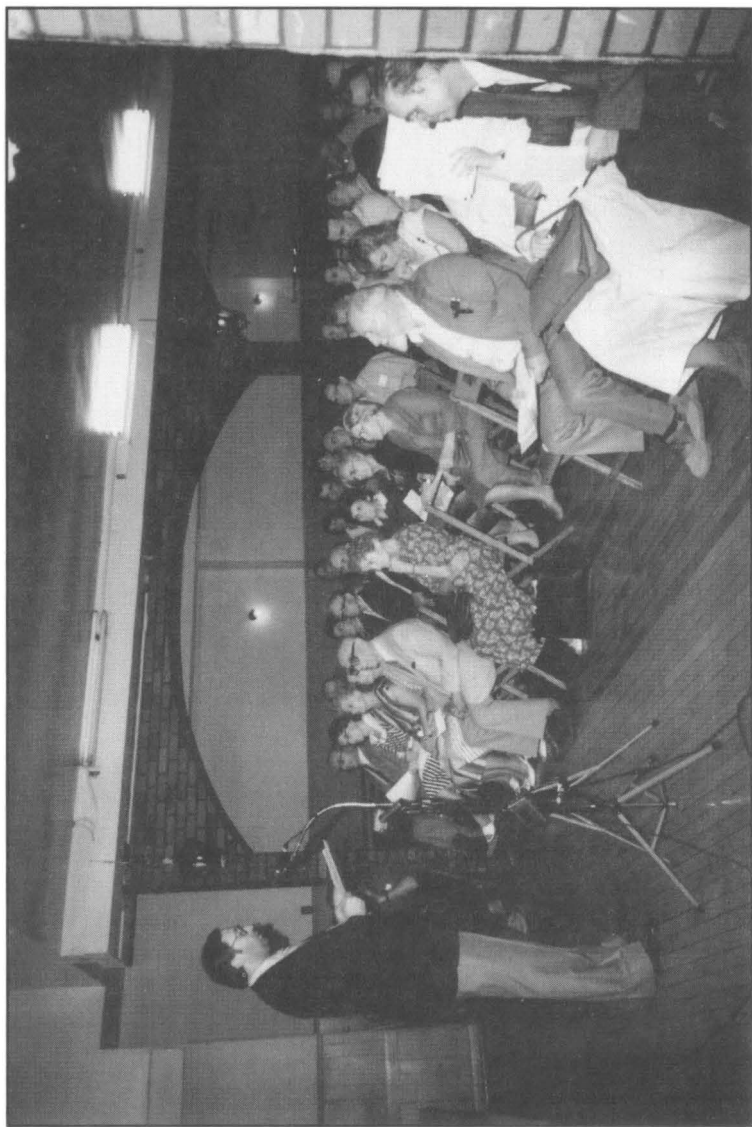
Конференція "Найновіші дослідження конструкції та побудови автомашин" відбулась у травні 1985 р. Доповідали: Л. Гевко і Ю. Повх, члени ТУІА відділу Детройт. Доповіді були ілюстровані численними прозірками.

У вересні 1985 р., на окремій зустрічі інж. В. Погорілий, голова фірми Hillebrand Estates Winery, познайомив учасників із виробом вина, починаючи від вирощування виноградової лози до виробу різних вин, зразки яких могли покуштувати учасники зустрічі.

Разом із НТШ влаштовано у листопаді 1985 р. наукову конференцію, на якій доповідав О. Соханівський "Біомедична інженерія". При допомозі манекіна він демонстрував різні роди протез, пояснив як їх виробляють, та вказав на методи й системи контролю їхньої дії.

У 1985 р. ТУІК дало на Товариство української опери Канади \$830.00 і конгрес СФУЖО - \$100.00.

У квітні 1986 р. ТУІК влаштовував технічно-наукову конференцію, щоб познайомити загальне громадянство з автоматами-роботами та можливостями їхнього застосування в індустрії, як і в щоденному житті. Ю. Бланарович познайомив присутніх із побудовою роботів, вказав на користь й можливості їхнього вжитку в індустрії та на їхнє застосування у майбутньому. Я. Кокодиняк з'ясовував методи контролю та працю роботів. Доповіді були ілюстровані фільмами про виробництво та застосування роботів в індустрії для виконання різних завдань.

Конференція – "Ядерна катастрофа в Чорнобилію".
Ю. Сеньків, голова ТУІК, відкриває конференцію.

У травні 1986 р. влаштовано конференцію: "Ядерна катастрофа в Чорнобилі". Б. Яців, послуговуючись ілюстраціями та схематичними рисунками, порівнював ядерні реактори електростанцій канадської, американської й радянської конструкцій, зокрема реактора вживаного у Чорнобилі, та описав перебіг і причину катастрофи у Чорнобильській електростанції. Реактори Чорнобиля не приміщенні в охоронному бетонному будинку, як це є в конструкції канадських реакторів, що у випадку вибуху охороняє оточення від радіації. Графітний реактор Чорнобиля, якого кошт будови нижчий у порівнянні з іншими конструкціями, продукує теж плутоній, уживаний у ядерних бомбах і ракетах. Д-р О. Троян представив симптоми та наслідки радіації.

Ю. Бланарович інформував про важливості радіоаматорства. Будучи в Чехословаччині 1968 р., він бачив, як чеські радіоаматори інформували земляків і свою делегацію до ОН про радянську інвазію та хід подій. Вони теж передавали помилкові інформації радянським військовим частинам, а теж КГБ. В Україні діє багато родіоаматорів, зорганізованих у клубах. Під час катастрофи у Чорнобилі вони подавали вістки про серйозність та розміри аварії.

1986 р. управа видала одне число "Бюлетеню". В цей рік ТУІК начисляв 115 членів.

У квітні 1987 р. відбуто сходуни з доповіддю д-ра М. Горбача "Уживання української абетки на комп'ютері". Проф. М. Держко, на вечорі для середньошкільних абітурієнтів, інформував про правильний підхід до питань, пов'язаних із вибором професії.

ТУІК брав участь у восьмому з'їзді українських інженерів Північної Америки, зорганізованого СФУІ, що відбувся 24-го і 25-го жовтня 1987 р. в Детройті. Наукова конференція, у програмі з'їзду, була присвячена 1000-літтю удержавлення християнства в Русі-Україні. Господар з'їзду був відділ ТУІА в Детройті.

На сесіях першого дня з'їзду були доповіді: арх. І. Заяць (ТУІА) "Вплив християнства на сакральне будівництво в Україні", проф. О. Мартинюк (ТУІА) "Історично-філософський погляд на формацію, розвиток та значення перших християнських церков в Русі-Україні", д-р В. Чубатий "Безформний кремній: фото-електричність і зображення", арх. Р. Жук (Канада) "Плян і профіль в українській церковній архітектурі", д-р М. Горбач (ТУІК) "Дослідна праця теоретичного фізика в ділянці Обчислювальної фізики", Л. Майстренко (ТУІА) "Архітектура гетьманщини 17 і 18 сторіч".

Увечорі відбувся бенкет, на якому д-р Ю. Курис, голова СФУІ,

доповідав на тему "Світова федерація українських інженерів і перспективи її розвитку". Д-р Курис аналізував історію та успіхи організаційного руху українських інженерів та інформував про план праці Федерації на майбутнє, також про видання книги українських інженерів.

На пленарній сесії другого дня з'їзду звітували: Н. Чорний (ТУІК), секретар Федерації, Я. Соколик (ТУІК), представник Федерації до СКВУ і д-р Ю. Курис (ТУІК) про працю управи Федерації. В дискусії обговорено співпрацю Федерації із секретаріатом СКВУ, подано завваги про зміни статуту Федерації та вибору матеріалів до плянованої публікації. Вирішено, що загальні збори Федерації відбудуться восени 1988 р., під час п'ятого конгресу СКВУ в Торонті.

В рамках з'їзду була виставка публікованих праць і патентів членів ТУІА і ТУІК, як також виставка з Українського музею у Нью Йорку "Зруйновані церкви Києва". У з'їзді взяли участь 153 особи.

1987 р. ТУІК уділив \$1,000.00 Комітетові дослідження голоду в Україні в роках 1932-33.

Від 1989 р. головою Товариства є Є. Доронюк. У праці управа присвятила багато уваги пристосуванню комп'ютерів для вжитку в українській мові. У жовтні 1990 р. Товариство активно допомагало СФУІТ в організації наукової конференції "Проблеми занецищення та охорона довкілля в Україні". Ціллю конференції було представити жалюгідний стан занецищення довкілля України. Конференція була успішна, у ній взяли участь около 180 осіб. Члени товариства заопікувалися прелегентами, гостями з України й гостинно прийняли їх у своїх домах.

Джерела:

Архіви УТТК і ТУІК,

"Бюлетені" ТУІА і ТУІК,

Журнал *"Вісті українських інженерів"*.

УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ІНЖЕНЕРІВ В АВСТРАЛІЇ

Імігрування до Австралії була подорож у невідоме, пов'язана з ризиковним експериментом. Хоча уряд Австралії не робив особливих труднощів та обмежень для еміграції, крім віку та здоров'я, однак нових емігрантів зобов'язував дворічний контракт, який не дозволяв людям з вищою освітою працювати зразу за своєю професією.

Ці відносини з часом покращали, завдяки великому запотребуванню кваліфікованих технічних сил в австралійській індустрії. Інженери, які знайшлися у рядах українських емігрантів в Австралії, були першими професіоналами з академічним стажем, які у більшості влаштувались на працю за фахом.

На початку, під час контракту, вони хоч виконували працю інженерів, отримували платню креслярів. Щойно після двох років поселення, Інститут інженерів Австралії розпочинав перевірку документів студій інженерів-емігрантів, та згодом признавши їхні наукові кваліфікації, приймав їх у ряди своїх членів, з правами кваліфікованих інженерів Австралії. Для перевірки кваліфікацій інженерів з дипломами різних країн Інститут інженерів створив окремий кваліфікаційний комітет. У склад цього комітету були покликані вже кваліфіковані члени, представники різних національностей. Від українців цю функцію сповняли проф. П. Шулежко, до часу виїзду до США 1959 р., а від 1974 р. цю працю перейняв інж. І. Бомба.

На початку свого поселення інженери-українці в Австралії зайняли чисельно перше місце з-поміж усіх професіоналів з вищою освітою. Вони також перші заснували своє професійне товариство, як і також займали чоловічі місця в усіх ділянках суспільного сектора. 1950 р. Роман Пеленський, після коротких принагідних дискусій з поодинокими інженерами в Сіднеї, започаткував створення Товариства інженерів в Австралії. У цьому ж році у його приват-

Група членів Товариства 1958 р.

*Зліва, сидять: П. Кордовський, М. Домбровський, Г. Кузьмич, М. Строкон, П. Шулєжко,
І. Тимченко, Я. Оришкевич;*

*стоять: Б. Антонович, Ю. Дем'яненко, І. Бомба, Ю. Денисенко, К. Буряк,
Р. Стеткевич, Н. Турцевич, І. Байбара, Р. Пеленський.*

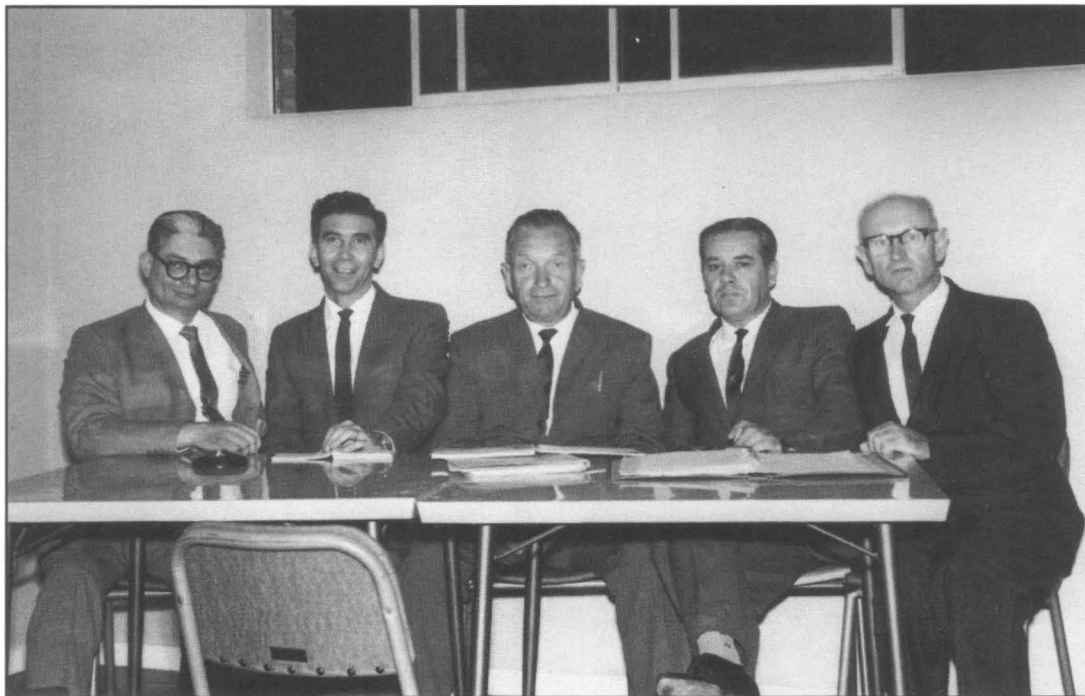
ному домі відбулися перші сходи ініціативної групи інженерів, які оформили організаційний комітет. У склад комітету, крім інж. Р. Пеленського, увійшли: І. Бомба, К. Буряк, М. Домбровський, Ю. Дем'яненко, Ю. Денисенко, А. Кордовський і С. Процюк. Щоб установити контакти з поодинокими інженерами, які у цей час були розпорошені по цілій Австралії, зайняло багато часу й зусиль.

Щойно 6-го червня 1954 р. скликано перші загальні збори інженерів, на яких засновано Українське товариство інженерів в Австралії (УТІА), з осідком у Сіднеї. На засновуючих зборах були численно заступлені інженери Сіднею та околиць, прибули теж представники інших індустріальних осередків (Кума, Волонгонг), група інженерів з Нью Кастел переслала привітання. На зборах обрано управу у складі: А. Дейнека, голова, І. Бомба, К. Буряк, Л. Гойда, Є. Кравчук, члени та верифікаційну комісію: Б. Дяків, Ю. Дем'яненко, С. Ю. Процюк. Окремій комісії під керівництвом Є. Пеленського доручено виготовити статут товариства.

Згідно зі статутом, основні завдання товариства були: поглиблення технічного знання членів, взаємна допомога, плекання товариського життя та збільшення числа членів. Виготовлений статут був прийнятий загальними зборами 26 листопада 1955 р.

У першому році свого існування УТІА нараховувало 39 оформлених членів. Крім участі у сходах з технічними рефератами та у наукових конференціях, члени товариства працювали суспільно, очолюючи технічні дорадчі комісії при будовах церков та громадських домів. Однак членство зменшалося, бо в перших роках від заснування, вісім членів товариства переїхало на постійне поселення до США, а саме: Т. Грушкевич, Р. Зарицький, Є. Кравчук, М. Куцик, Р. Пеленський, В. Прокоп, С. Процюк і проф. П. Шулежко. Причиною переселення наших інженерів до США була мала заробітна платня. Це було також причиною малого приросту молодих українських інженерів на терені Австралії. З бігом часу, до 1986 року, Товариство поступово втратило дев'ять найактивніших членів, які відійшли у вічність: А. Дейнека - 1964, І. Тимченко - 1965, Ф. Мельників - 1967, Б. Дяків - 1970, С. Мицак - 1971, Є. Пеленський - 1973, О. Кохановський - 1975, В. Жук - 1980, Б. Антонович - 1986.

Незадоволення з низької заробітної платні зростало теж серед австралійських інженерів, які також залишали Австралію. Тому, ще 1947 р., на домагання групи австралійських інженерів під патронатом Інституту інженерів Австралії засновано Товариство професійних інженерів Австралії (The Association of Professional Engineers,

*Голови Українського товариства інженерів в Австралії.
Зліва: В. Жук (1961-63, 1969-73), Е. Кравчук (1963-65), А. Дейнека (1954-57),
М. Строкон (1957-59), М. Домбровський (1959-61, 1965-69).*

Australia - "APEA"). Програмою згаданого товариства було об'єднати усіх інженерів Австралії, щоб спільним зусиллям підняти заробітний рівень інженера до позему інженерів Америки. На жаль, державні установи постійно ставили опір та сповільнювали поступ у підвищенні платень. Щойно в 1961 р. вдалось досягнути намічену ціль, та при допомозі Арбітрарної комісії вирішено устійнення основної платні для інженерів. Це вплинуло на збільшення охочих студіювати інженерні науки, що з бігом часу, до деякої міри, вплинуло на приплив молодих у членство товариства.

Після неуспішної спроби 1973 р., створити спільне професійне Товариство інженерів і лікарів, не було нічого, що могло б задовільнити зацікавлення молодих інженерів стати членами нашого товариства. Старші члени з приводу віку перестали бути активні, або по відході на емеритуру переїхали до інших стейтів Австралії.

Беручи до уваги цей невідрадний стан, та деякі інші льокальні фактори, які негативно впливали на розвиток товариства, управа намагала пристосувати свою діяльність до обставин у надії на краще завтра.

Одинокий мотив для того, щоб запобігти ліквідації Товариства та зберегти його існування, хоча на деякий час, було створення групи охочих членів для співпраці в оформленні архіву та видання історії інженерського руху на терені Австралії. Хоча самий концепт був схвалений, одначе писати про діяльність інженерів Австралії, де джерела в нашому архіві були й є сьогодні обмежені, дуже утруднено. Важко уникнути хиб у такій праці. Крім того, беручи до уваги обставини, у яких живуть інженери Австралії, розкинені по великих просторах, можна прийти до висновку, що, на жаль, не зважаючи на великі зусилля, неможливо точно опрацювати навіть коротку історію інженерів на терені нашого перебування без помилок. Ця коротка історія хоч частинно дасть інформацій про існування та діяльність українських інженерів в Австралії.

Особисті інформації:

Богдан Антонович (*1906-01-18 – + 1986), інженер агроном, Львівська політехніка, дальші студії в університеті у Вільні. Працював асистентом Львівської політехніки, потім перебрав обов'язки заступника керівника Дослідного відділу рільничого факультету у Дублянах біля Львова. Писав наукові статті у часописі "Сільський Господар" та окремі наукові праці, які були видані у польській мові. Під час німецької окупації працював у Палаті Рільництва. По переїзді у Регенсбург, Німеччина (1943), був викладачем рільничого факультету УТГІ. В Австралії працював у Комісії консервації та інтеграції води. Член Інституту агрономів. Від 1954 р. був активний член і довгі роки секретар товариства.

Олександр Балик (*1906 – +1975), інженер механік, Краматорський машинобудівельний інститут. Інженер-конструктор в електричному відділі Департаменту залізничних шляхів, потім інженер-конструктор у комісії електрифікації Н.П.В.

Андрій Білінський (*1943-05-24), інженер електрик, Сіднейський університет. Працював у Телеком Австралія, у відділі теле-комунікації, де виконував обов'язки старшого інженера, та директора секції технічно-комунікаційних операцій, wraz із наглядом над персоналом, який виконував контролю локальних та далекосяжних телефонічних систем. У комерційному департаменті державної індустрії був головним інженером, відповідальним за постачання та важливіші комерційні трансакції. Від 1986 р. працює у власній фірмі Теле-Комунікаційні консультанти.

Клієнтами цієї фірми є великі приватні підприємства та державні установи. Користуючись зі співпраці у галузі дослідів будови модерних теле-комунікаційних систем, австралійського і французького урядів, працював у німецькій фірмі Вандель енд Гольтерман (1967), та у французькій центральній теле-комунікаційній лабораторії (1974 р). Член Інституту інженерів Австралії.

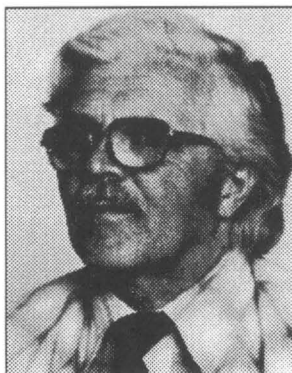
Михайло Болеста (*1918-02-24), будівельний інженер, Берлінська політехніка. 1947 р. емігрував до Канади, де працював у фірмі *Consulting Engineers Acres & Co.* Від початку свого перебування в Австралії від 1962 р. працював інженером-конструктором у департаменті публічних робіт Вікторії. За свої досягнення у галузі проектування та конструкцій, пов'язаних з будовами численних визначних будівель у розлозі стейті, отримав окремі відзначення з міністерства стейтового уряду Вікторії. 1983 р. перейшов на емеритуру.

Іван Бомба (*1917-11-04), інженер машинобудівельний, Мюнхенська політехніка. Працював у департаменті публічних робіт, відділ постачання води й у комісії для електрифікації Н.П.В. у Сідней, у галузі проектування сталевих та спеціальних залізо-бетонних структур для електривень, електричної сітки та радіостанцій. Член Інституту інженерів Австралії (М.І.Е.А.), член Професійної спілки інженерів (А.Р.Е.А.), член Кваліфікаційного комітету (*Foreign Qualification Committee*) при Інституті інженерів Австралії. Член засновник УТІА, опісля постійний член управи, а від 1973 р. досі голова УТІА. Багато часу присвятив у комітеті будови парафіяльних об'єктів мистецького оформлення української католицької церкви у Лідкомбі біля Сідней.

Константин Буряк (*1914-03-06), інженер механік, Харківський машино-будівельний інститут. Працював у приватній фірмі у Сіднеї. Головне завдання – проектування залізних рухомих споруд, а саме: локомотиви, моторові вагони, вагони цистерни та інше. Член основник УТІА та досі довгі роки член управи. Також і член Інституту інженерів Австралії.

Оріон Венгринович (*1922-07-24), інженер архітект, університет у Мельборні. Працював у різних приватних фірмах та державних установах, де виконував проекти житлових і великих індустріальних будівель. Член Королівського інституту архітектів Австралії. У суспільному секторі був співзасновник і довголітній член дирекції українських кооператив у Мельборні та активний член Пласту. Був член комітету будови української католицької церкви у Мельборні.

Пилип Грін – інженер архітект. В Австралії закінчив вищий курс і одержав диплом з архітектурного планування. Працював у фірмі I.P. Крастін архітект, де виконував архітектурне проектування. Потім у фірмі Hooker согр. де був відповідальний за планування та проекти житлових апартаментів і бюрових будинків. 12 років мав власне підприємство будівельних проектів. У той же час був також викладачем у Canberra College of Advance Education, School of Applied Science. По одnorічній праці у фірмі Richard Fig and Assoc., як архітект-консультант, одержав контракт-ову працю у бюрі головного інженера Австралійської військової академії, де відповідав за планування розміщень електро-приладів для

пожарної безпеки, високої фреквенції радіовеж, спортової площі та праць пов'язаних з потребами військової академії. Був членом Спільки архітектів, інженерів і мірників. У громадському секторі працював секретарем української громади у Блектаві, Н.П.В., заснував першу українську школу у цьому стейті.

Антін Дейнека (*1904-05-04 – +1964-11-04), інженер механік, Харківський механіко-машинобудівельний інститут. Працював у приватній фірмі *Consulting Engineers*, у відділі проектування конвейерів постачання вугілля для електростанцій. Був першим головою та членом управи ТУІА, та активним діячем у суспільному секторі. Брав участь у проектуванні православної церкви у Гомбуш біля Сіднеї.

Юрій Денисенко (*1929), інженер шляхів і комунікації, Інститут технології у Лондоні. Опісля студіював архітектуру в Сіднейському університеті, а опісля скульптуру та мистецтво в коледжі мистецтва. Працював як учитель мистецтва й архітектури у Сіднейському коледжі. Був керівником креслярів у державному департаменті конструкцій, відділ армії та теле-комунікації Н.П.В., потім головний проєктувальник мистецької архітектурної студії у Сіднеї на центральному побережжі. Був співзасновником УТІА. Для українського громадянства в околицях Сіднеї виконував безкоштовно проєкти пов'язані з будовами українських народніх домів, товариських та спортивних клубів, кооператив, шкіл, церков, як теж з проєктами пам'ятника 1000-ліття хрищення України для української автокефальної православної церкви у Кенберрі та пам'ятника Тарасові Шевченкові в Буенос-Айрес, Аргентіна.

Маркіян Домбровський (*1911-11-08), інженер електрик, Львівська політехніка. Працював конструктором електричних машин і приладдя у Варшаві. Під час війни (1939-45) у фірмі Сіменс Шукерт у ділянці електричних промислових інсталяцій у Львові, Кракові і Празі. Член УТГІ у Регенсбурзі (1945-49), де був викладачем шоферських курсів для утікачів у Баварії. Видав українською мовою "Підручник шофера"(1946).

В Австралії працював інженером у ділянці електрифікації у департаменті публічних робіт, а згодом у комісії для електрифікації Н.П.В. Був членом основником, а опісля кілька років головою і членом управи УТІА.

Вадим Жук (*1911-01-22 - +1980-03), абсолютний Київської політехніки. Працював в університеті Нової Південної Валії на хімічному факультеті як завідувач практичних робіт і показових засобів. Був один з найактивніших членів і довголітній голова ТУІА. Найбільше часу посвятив для влаштувань дуже цікавих товариських вечорів з ілюстрованими доповідями. Його праці обіймали: фотографічна виставка архітектури українських церков, фотографічна "Мандрівка по Києві" та інформаційні виставки з нагоди роковин української державности, де можна було бачити рідкісні експонати з того часу. Був також взірцевим членом української громади та членом НТШ.

Омелян Колотницький (*1903-05-27 - +1982), інженер хемік, Львівська політехніка. Працював у фірмі Charcoal, Iron & Steel Industry, у Західній Австралії. Був членом Королівського австралійського хемічного інституту. Брав участь у суспільно-громадській праці, як член громади ЗА, член Ліги визволення України та Вільного козацтва.

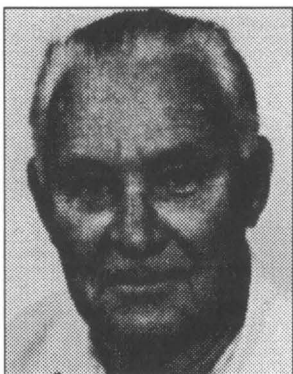
Анатоль Кордовський, закінчив технологічний інститут 1939 р. Працював за професією по-початково в Україні, опісля в Німеччині та Австралії. Протягом перебування на еміграції постійно брав активну участь в українському суспільно-громадському житті. В 1950р. був членом ініціативного комітету для заснування Українського товариства інженерів в Австралії. Довгий час брав активну участь в управі Товариства й як член теперішньої управи.

Олександр Кохановський (*1904-05 – +1975-12), інженер електрик, Харківський технологічний інститут. Знаючи англійську мову, отримав зразу працю інженера в комісії для електрифікації Н.П.В., де займав високе становище, як також сповняв обов'язки інженера-консультанта. Був членом Інституту інженерів Австралії. Його наукові праці були друковані в австралійських технічних журналах. Від початку заснування УТІА був активним членом перевірної комісії.

Юрій Кошарський (*1942-05-20), інженер електрик, університет у Сіднеї. Працював у лабораторії головного поштового уряду (П.М.Г.) у галузі досліджування та удосконалення комунікаційних систем. Потім вісім років виконував проекти для продукції інсталяцій та контролю автоматичних сортувальних споруд, згодом був керівником усіх інженерських поштових проектів для цілого стейту Н.П.В. Від 1985 р. працює керівником планування та виготовлення технічних споруд. Дійсний член Інституту інженерів Австралії та член Професійного товариства інженерів Австралії (А.П.Е.А.). У суспільному секторі працював у керівних органах Пласту (КПС та КПР), був директором кредитової спілки "Карпати" та заступником голови УТІА.

Валеріян Михайлів (*1907–09–20), гідротехнічний інженер, Українська господарська академія в Подєбрадах. Зразу отримав працю кресляра у військовому таборі Монегіта, біля Мельборну, а згодом проектував військові залізобетонні споруди. Опісля був переведений до військового відділу у Мельборні на працю у відділі головного інженера армії, а пізніше до Метрополітан Борд оф Воркс у Мельборні. Був членом Інституту інженерів Австралії та Професійного товариства інженерів Австралії.

Зеновій Новосільський (*1922), інженер, Мюнхенська політехніка. Член Інституту інженерів Австралії. Працював у проектному відділі металургічної індустрії Порт Кембля, Н.П.В. Був перший, а опісля кілька разів знову голова Української громади Воллонгонг, Н.П.В. і там же був першим вчителем української мови у суботній школі. 1964 р., переведений на становище головного проектного інженера для розбудови металургійного заводу у Ваяля – Південна Австралія. 1978 р., вдруге переведений на становище екзекутивного інженера до "VNR-Engineering" у Сіднеї. Як член корпоративної секції сповняв обов'язки дорадника філії фірми, головно для відкритих копалень вугілля у стейті Квінсленд. У зв'язку з працею відбув поїздки до США, Японії та Тайвану, для консультацій та вирішування технічних проблем.

Роман Олесницький (*1913–07–24 – +1989), інженер електрик, Львівська політехніка. Працював інженером в Аделаїді, а опісля керівником відділу для електрифікації стейтового електричного тресту П.А. В той час був член міжстейтових і міжнародніх технічно-наукових комісій, як ІЕА, ЕСАА та ЦІГРЕ. Також був лектором в університеті Аделаїди. Останніми роками присвячував свій вільний час науково-дослідній праці.

Ярослав Оришкевич-Галицький (*1912), інженер, політехніка в Данцігу. Працював в уряді водопостачання "Вотерборд", а пізніше в департаменті публічних робіт, відділ перевірки будівельних матеріалів, у Сідней. Десять років був членом управи УТІА.

Роман Павлишин (*1922-10-03), інженер архітект, політехніка у Дармиштадті. Працював у федеральному та стейтовому департаментах публічних робіт. Був головним архітектором, відповідальним за планування будинків для пошти, армії, авіації та шкільництва. Деякий час був співвласником фірми "Бек і Павлишин", яка будувала найбільшу фабрику в Квінсленді, Джeneral Моторс-Голден. По повероті на працю у федеральному уряді став керівником технічних відділів, а потім директором будівництва, де був відповідальний за 400 працівників професійного персоналу. Був головою Палати архітектів Квінсленду, головою Акредитаційної ради архітектів Австралії, членом Національної конференції публічних робіт, головою Національного комітету раціонального будівництва, членом Федерального комітету архітектурної практики при Інституті архітектів Австралії, а теж членом Інституту архітектів Австралії. За заслуги для архітектури й суспільства був нагороджений австралійським урядом, 1988 р., медалю Ордена Австралії. У суспільному секторі був співзасновник і довголітній голова Української громади Квінсленду, станичним пластової станиці, головою дирекції української кредитової спілки "Єдність" у Брізбені. Був членом Стейтового комітету емігрантів, та заступником президента Ради доброго сусіда.

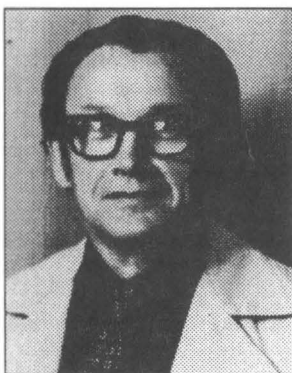
Євген Пеленський (*1907 – +1973), інженер будови доріг і мостів, Львівська політехніка. Працював у К.І.Р. (Кооператива інженерських робіт), у Львові (1934–39), був співником будівельної фірми "Т. Грушкевич і Е. Пеленський" у Станиславові (1943–44), провадив власну фірму в Авгзбурзі, Німеччина (1945–48).

В Австралії працював у провінційному департаменті будови доріг Н.П.В., опісля в університеті Нової Південної Валії, як дослідник руху та покращання будови доріг. Його статті на тему економічного розвитку будови шляхів, пристосуванні нових методів, як також наукові праці "Economics of Road Improvements", "Cost of Urban Car Travel" та інші, були друковані у технічно-наукових журналах і окремих виданнях Інституту інженерів Австралії. У громадсько-суспільному секторі був засновником, як теж постійним дорадником багатьох організацій wraz із УТІА. Багато праці віддавав для комітетів будови та мистецького оформлення української католицької церкви св. Андрія в Лідкомбі біля Сідней.

Роман Пеленський (+1979), інженер будови доріг і мостів, Львівська політехніка. Член Інституту інженерів Австралії. Працював у департаменті робіт, у відділі проєкту летовища Кінгсфорд-Сміт, Маскот Сідней. Під час свого перебування в Австралії був активним громадським діячем і засновником УТІА. По виїзді на постійне перебування до США, був видатним членом ТУІА, як а теж громадським діячем.

Степан Процюк (*1916-01-03 – +1984-10-12) – інженер машино-будівельний, Львівська політехніка. Під час свого перебування в Австралії був видатним громадським діячем та основником, а потім членом управи УТІА; член НТШ та інших громадських організацій. Виїхав до США 1957 р.

Петро Приступа (*1920-05-14 - +1989), інженер архітект, Віденська політехніка. Працював у відділі департаменту публічних робіт. Проектував різного роду державних будинків. Згодом став керівником відділу будівництва для інституцій вищої освіти та державних бюрових будівель. Був членом Австралійського інституту архітектів, членом будівельних комітетів університетів Брізбену, викладачем архітектурного відділу інституту технології, членом стейтсової ради квінслендського відділу Інституту архітектів, дописувачем з ділянки архітектури до щоденника "Кур'єр Мейл" і почесним куратором при квінслендській галерії мистецтва. Також учителював у школі українознавства, був головою української громади Квінсленду та проектував українську православну церкву св. Миколая у Брізбені.

Микола Строкон (*1910), інженер водного будівництва, Львівська політехніка. Член Товариства українських студентів львівської політехніки "Основа" і член-аспірант Українського технічного товариства. Асистент кафедри водного будівництва Львівської політехніки (1938-41), технічний відділ І.Р.О. (Міжнародна організація втікачів) 1945-49. В Австралії працював у відділі водної господарки у Сідней.

Павло Шулежко, інженер будівельник, Полтавський індустріальний інститут, доктор фізико-математичних наук із Харківського університету. З 1948 р. працював як інженер дослідник у галузі гідро-електрики, згодом був лектором університету. Почесний член УТІА, голова НТШ в Австралії й активний громадський діяч. Був членом кваліфікаційного комітету для чужинців при Інституті інженерів Австралії. Його праці були друковані в австралійських технічних журналах, як і теж в окремих виданнях. 1959 р. переїхав до США де продовжував свою наукову та суспільно-громадську працю.

Ярослав Шевчик (*1909-01-25 - +1981), інженер хемік, Львівська політехніка. Працював хеміком у броварні в Маджі, а потім у фабриці олій у Грен Давіс. Згодом працював в індустріально-наукових лабораторіях відділу наукових дослідів вугілля у державній індустріально-науковій організації C.S.I.R.O. (Commonwealth Scientific Industrial Research Organization - Div. of Coal Research) у Сіднеї. Був активним у громадській праці.

Члени Управи УТІА - 1989 р.

Андрій Білинський - організ. референт	Галина Кузьмич
Михайло Болеста	Валеріян Михайлів
Іван Бомба - голова	Зиновій Новосільський
Константин Буряк - секретар	Роман Олесницький
Оріон Венгринович	Ярослав Оришкевич
Пилип Грін	Ігор М. Осідач
Юрій Дем'яненко	Роман Павлишин
Юрій Денисенко	Петро Приступа
Маркія Домбровський	Роман Стеткевич
Анатоль Кордовський - скарбник	Микола Строкон
Юрій Кошарський - заст. голови	

Інж. Юрій Грех
Інж. Юрій Іваник

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ В АРГЕНТИНІ

Історію українських інженерів в Аргентині можна поділити на три періоди, а саме:

1) період по Першій світовій війні, коли була заснована Спілка українських інженерів; 2) період відновлення цієї Спілки новими інженерами-емігрантами, які приїхали по Другій світовій війні; 3) період сучасний, з приєднанням аргентинсько-українських інженерів, що закінчили студії в аргентинських університетах.

По Першій світовій війні приїхало до Аргентини приблизно п'ятнадцять інженерів, які в липні 1930 р., за ініціативою інж. М. Грінчака, заснували Спілку українських інженерів. Голова Спілки був інж. Василь Мілінський, а члени: інж. М. Грінчак, який працював у електрично-механічному підприємстві на дуже високому пості; інж. Петро Феценко-Чопівський, інженер електрик, директор електронного департаменту при аргентинській флоті, департамент охоплював усе електричне устаткування суден; інж. Дмитро Гавриленко, інженер механік, який працював на лісових роботах у провінції Чако (Chaco), опісля вступив на працю до дирекції національних резерв-парків (Parques Nacionales) у провінції Ріо Негро (Rio Negro) і Невкен (Neuquen), де працював на відповідальних постах до 1960 р., опісля викладав як дійсний професор на лісовому відділі державного університету в Сантіяго дель Естеро (Santiago del Estero); Іван Песцьоровський, працював у англійській фірмі виробу м'ясних продуктів і консерв "Armour". Членами Спілки були також інженери: Іван Андрушко, Іван Верціцький, Іван Кулик, Березицький, Кварцяний, Кивенко, Цапенко.

У листопаді 1930 р. відбувся в Подебрадах (ЧСР) з'їзд делегатів різних інженерських товариств у вільному світі, на якому створено Союз організацій інженерів-українців на еміграції. На цьому з'їзді Спілка українських інженерів в Аргентині внесла заяву в членство

Союзу. В травні 1932 р. відбувся у Львові перший конгрес Федерації українських інженерів, у якому взяли участь представники Спілки українських інженерів в Аргентині.

У професійному житті українці в Аргентині починають брати активну участь ще напередодні Другої світової війни, спочатку як одиниці, а пізніше - гуртуючись в організаціях. Але багато з цих організацій не вдержалось, бо їм бракувало, якщо не цілковито, то частинно юридичної основи й вони поволі зникали. Крім того, існувала досить значна віддаль між еміграційними професіоналами а тими, що закінчили вищі школи вже в Аргентині.

По Другій світовій війні приїхало до Аргентини коло 40 інженерів. Тут треба відмітити солідарність старших колег, з допомогою яких вдалося примістити майже всіх нових емігрантів на працю за їхнім фахом. Це заслуга в першій мірі інж. М. Грінчака.

В половині 50-х рр., за ініціативою інж. С. Райтарівського (колишнього члена Українського технічного товариства у Львові), та інж. Ярослава Білинського, була відновлена Спілка українських інженерів в Аргентині. На установчих загальних зборах, 17-го листопада 1956 р. головою обрано інж. Я. Білинського, заст. голови Данила Дем'янівського, секретарем Вадима Козачека, скарбником Юрія Крохмалюка й Сидора Райтарівського, орган. рефер. Товариство примістилося у домі Просвіти, у Буенос-Айрес. 1963 р. помер інж. Я. Білинський і загальні збори обрали на голову інж. А. Огієнка. На жаль, в той час уже багато членів переїхало до США або Канади. З виїздом інж. Огієнка Спілка практично перестала існувати, а її члени приєдналися до Товариства українських високошкільників, яке гуртує всіх професіоналістів.

Тим часом виросла нова генерація молоді, народженої в Україні або на чужині, але яка покінчила місцеві університети й має зв'язки з місцевою інтелігенцією. Ця молодь має вироблене почуття національної приналежності до свого далекого й рідного краю. Її мета - поширювати українську культуру на далекому півдні. На цій основі постає Товариство високошкільників. Воно твориться поштовхом студентського аргентинсько-українського гуртування під назвою САУС (Союз аргентинсько-українських студентів).

Це третій період історії українських інженерів в Аргентині.

1971 р. молоді високошкільники під проводом мгр. Олега Яхна, д-ра Василя Похиляка, інж. О. Жебрицького та д-ра Задорецького творять організаційний комітет і влаштовують першу зустріч. На неї запрошують усіх українських професіоналів Буенос-

Айресу та околиці й потверджують цей організаційний комітет. Починається підготовча праця. Мгр. О. Яхно і д-р Похияк опрацьовують статут товариства.

Постає питання: чи товариство має бути зовсім українське, чи може бути мішане, цебто - чи до нього можуть належати тільки українці чи всі, що мають щось спільне з Україною або українцями, чи взагалі симпатизують українській справі. Після довгих обговорень прийнято цю останню альтернативу, при умові, що більшість мають завжди творити українці. Крім українців, у склад товариства входять також абсолювенти вищих шкіл і університетів усіх професій із інших національних приналежностей. Таке гуртування збагачує рівень нашої громади. Майже всі члени українці, крім того, належать також до матірніх українських товариств. Товариство високошкільників ділиться на фахові секції. До цього часу є їх три: медична, інженерська і правнича; вони вдержують зв'язки з професійними спілками Америки й Канади.

Діяльність товариства відповідає її цілям. Товариство бере участь у суспільних і культурно-освітніх імпрезах, влаштовує річні бали в найкращих готелях Буенос-Айресу (перервані сучасною економічною кризою у нашій країні): влаштовує доповіді та бенкети, в яких беруть участь визначні люди аргентинського суспільства, як д-р Ангель Батістеса, голова Академії літератури, д-р Альберто Бенегас Ліну, голова Академії моральних наук, д-р Хуан Антоніо Портесі, міністер провінційного Буенос-Айреського уряду, Нарсісо Біноян Кармона, редактор однієї з найбільших газет Аргентини "*Ля Насіон*" та інші.

Користуючись приїздом наших громадських діячів, українських визначних людей у діаспорі, в загальному українських професіоналів, що з якоїсь причини дісталися до Аргентини, наше Товариство влаштовувало бенкети, або просто зустрічі, де ці люди беруть участь. Такими були д-р інж. Богдан Гаврилишин зі Швейцарії, д-р Ігор Качуровський та д-р Атанас Фіголь з Німеччини, інж. Євген Змей, д-р Олег Воловина, інж. Володимир Була з США, д-р Володимир Бандура з Абу Даві та інж. Лев Рушавий з Саудівської Аравії. Крім того, у наших імпрезах беруть активну участь члени нашого товариства, як доповідачі та модератори, а також заслужені українці Аргентини, як мгр. Володимир Білінський та інж. Г. Зоренко.

В грудні 1984 р. Товариство здійснило своє давнє прагнення і влаштувало конгрес Українсько-аргентинських високошкільників в Аргентині. У цьому конгресі брали участь не тільки наші професіонали, верховні члени українських товариств, але також чужозем-

ні й аргентинські гості. Товариство втішалося присутністю д-ра Петра Саварина, голови СКВУ, який відкрив цей перший конгрес високошкільників в Аргентині дуже чутливими словами подав блискучу картину праці українців Канади.

Цей перший конгрес притягнув частину приспаних професіоналів-українців, звербував нові сили та намітив нові конгреси на майбутнє.

Мета поставлена першим конгресом здійснилася, бо 10 до 12 липня 1987 р. відбувся другий конгрес професіоналів Аргентини, присвячений 90-літтю прибуття перших українських емігрантів до цієї країни 1897 р. Конгрес відбувся у провінції Місіонес на північному сході Аргентини, віддаленій приблизно 1500 км від Буенос-Айрес, столиці держави.

Конгрес мав проаналізувати важливі питання про майбутнє української громади в Аргентині, як теж розбудити національну свідомість громадян другої і третьої генерації українців.

У відкритті взяли участь: губернатор провінції д-р Барріос Арречеа й д-р Маріано Баланда, міністер здоров'я провінції, українець третього покоління, перший, що став тепер членом державного аргентинського парламенту, де репрезентує провінцію Місіонес. Також були присутні представники столиці та інших міст провінції. У вступному слові д-р Барріос Арречеа зазначив, що українські поселенці були першими, що навчили тубильців сіяти збіжжя і першими, що почали управляти місіонську червону землю. Населення провінції мало змогу бачити відкриття конгресу в телевізії або широко прочитати про нього у місцевих часописах. Конгрес відбувався у трьох місцевостях найчисленнішого поселення наших емігрантів: Посадас (столиця), Обера і Апостолес.

Самі організатори не сподівалися, що їхня ініціатива буде така успішна і принесе їм таке задоволення. Усі зустрічі мали велику участь і пожвавлене зацікавлення. Висвітлення фільму про годод "Жнива розпачу" (покищо у тимчасовій еспанській версії, спеціально приготованій для цієї нагоди), кожного разу викликувало глибоке емоційне потрясіння. Найвідрадішою несподіванкою була численна участь молоді з великим зацікавленням українськими справами, що виявилось живою участю в дискусіях, показуючи їхні здорові погляди та запал до громадської праці. Контакти організованої громади в Буенос-Айрес з українськими поселенцями в Місіонес, досі були дуже знехдані, насамперед через далеку віддачу, як теж через брак громадських установ у Місіонес. Досі все

*Управа Товариства українських інженерів в Аргентині.
Зліва, стоять: мгр. Олег Сахно, мгр. Богдан Максименко, арх. Олесь Хам,
д-р Мар'ян Білинський, інж. Леонід Голоцван, інж. Ігор Величко;
сидять: д-р Марія Капусцінська, секретар, інж. Юрій Іваник, голова,
проф. Люба Корбутяк, д-р Марія Зінко.*

українське життя відбувалося тільки при церквах.

Молоді учасники конгресу висловлювали своє палке бажання громадсько зорганізуватися і просили допомоги. Це дуже потрібне, щоб могли протиставитись широкорозгорненій акції, яку розпочали радянські, стараючись притягнути наших поселенців на свій бік для співпраці. Для цього вживали вони російську православну церкву й подію святкувань 1000-ліття хрищення України.

Отже цей контакт, що його встановили професіоналісти столиці з професіоналістами провінції Місіонес, відкрив нове поле для праці Товариства, чого не можна занедбати. У цьому напрямі вже йде праця. Посилаємо потрібні їм інформації та матеріали.

Майбутній конгрес має відбутися у провінції Чако або Кордоба, де існує подібне становище української громади.

Крім скликання конгресів, Товариство українських професіоналістів бере активну участь у всіх ділянках громадської діяльності, а зокрема - організує імпрези та зустрічі з відомими діячами аргентинської науки та культури, як, наприклад, у грудні 1987 р., з академіком фізичних наук контрадміралом д-ром Кастром Мадеро, довголітнім головою аргентинської атомової комісії, який виступив з науковою доповіддю, де звернув спеціальну увагу на болючу тему трагедії Чорнобилю.

Члени Спілки українських інженерів в Аргентині.

Другий період:

Клим Багницький - інженер електрик, працював в електричних закладах Буенос-Айрес.

Іван Бандура - інженер-агроном, завідував відділом державної фірми Aqua u Energia. Він простудіював ґрунти й води Аргентини, оприділив їх до відповідних груп, опрацював їхні мапи, а також виготовив методи зрошування в різних провінціях і визначив місця під будову гідро-електростанцій. Його праці зібрані в 10 наукових розвідках.

Ольга Бандура - інженер, працює в українських культурних установах.

Ярослав Білинський - інженер електромеханік, будував електричну станцію у місті Мар дель Плата (Mar del Plata).

Всеволод Богацький - інженер, працював у дирекції державних шляхів (Vialidas Nacional). Виїхав до США.

Константин Брикович - інженер мірник, працював у дирекції

державних шляхів (Vialidas Nasional), запланував мости на великих річках. Виїхав до Канади.

Микола Главач - інженер будівельник, виїхав до США.

Євген Городиський - інженер, виїхав до США.

Юліян Гошовський - інженер електрик, працював у фірмі Siemens, виїхав до США.

Віктор Гриненко - інженер архітект, виконав проєкт української католицької катедри в Буенос-Айрес, та ще інших п'ятьох українських церков і каплиць в Аргентині.

Юрій Грех - інженер хемік, працював в аргентинській хемічно-фармацевтичній фірмі V.A.C. Його вислано до фірми Bayer (Leverkusen) I.C.I. (London), R.T. Vanderbilt і Goodrich - U.S.A., щоб познайомитися з новими технологічними досягненнями в ділянці продукції артикулів з "лятекс" (Latex). Вислідом цих студій були проєкти у виробництві нових продуктів з "лятекс". Був членом державної комісії I.R.A.M. для виготовлення норм якості цих продуктів.

Данило Дем'янівський - інженер механік, працював у відділі Aqua у Energia, опісля в будівельному підприємстві Mellor-Goodwin, а від 1961 р. в Sociedad Argentina de Electrificación (C.A.D.E.). У згаданих підприємствах брав участь у виконанні проєктів електростанцій для фірм: Swift, Aqua у Energia, SEGBA, Celulosa Argentina, ядерної станції в Ріо Терсеро (Rio Tercero) і петро-хемічних заводів.

Григорій Заренко - інженер гідравлік, працював в адміністрації фірми Aqua у Energia. Випрацював цілу низку проєктів до провадження питної і зрошувальної води до різних міст і провінцій. Запроєктував цілу серію водно-енергетичних споруд у різних провінціях і місцевостях Аргентини: Catamarca, Valle Grande, Mendoza, Rio Colorado, Neuquen, Bariloche і до забезпечення питної води для Буенос-Айрес.

Осип Іваник - інженер лісник, працював у будівельній фірмі як калькулятор залізо-бетону.

Ростислав Льницький - інженер лісник, працював у дирекції державних шляхів у відділах проєктування доріг, мостів і їх консервації. Запланував заходи проти ерозії й озеленення доріг. Міністерство публічних робіт делегувало його на наукові конгреси, міжнародні й місцеві. У виданнях конгресів видруковано три його технічні розвідки. За наукову працю його нагороджено золотою медалею.

Михайло Кебузинський - інженер механік, працював в аргентинській фірмі S.I.A.M., опісля в автомобільній індустрії (Industria Kaiser Argentina).

Володимир Кіляр - інженер, виїхав до США.

Богдан Кишакевич - будівельник, працював у міністерстві публічних робіт, у дирекції архітектури й у дирекції державних шляхів. Провадив будови шпиталів, доріг, а приватно - німецького клубу, фундаментів під українську католицьку церкву, також запроектував та провадив будову церкви в Обера (Obera-Misiones). Дирекція архітектури признала йому титул архітекта.

Павло Клим - інженер агроном, виїхав до США.

Вадим Козачек - інженер електрик, працював в Aqua у Energia.

Олександр Кривоший - інженер будівельник, працював у фірмі Siemens. Виїхав до США.

Юрій Крохмалюк - інженер хемік, був членом УТТ у Львові. Заснував власне підприємство для виробу косметичних продуктів. Виїхав до США.

Микола Лівша - інженер електрик, професор державного університету в Буенос-Айрес та державного технологічного університету (UTN).

Микола Лихолай - інженер механік, працював у фірмі Ford. Виїхав до США.

Михайло Лозинський - інженер механік, мав власний варстат для направи машин.

Катерина Мурашко - інженер агроном, працювала тільки в українських культурних установах.

Анатоль Огієнко - інженер будівельник, працював у конструкторських підприємствах. Виїхав до США.

Іван Пацлавський - інженер будівельник, працював у конструкторській фірмі при обчислюванні залізо-бетонних структур. Виїхав до Бразилії.

Лонгин Полянський - інженер, працював у дирекції державних шляхів (Vialidas Nacional). Запроектував 27 великих залізно-бетонних мостів, всі побудовано. Виїхав до США.

Сидір Райтарівський - інженер механік, був власником механічного варстату для виробу котлів і цистерн.

Микола Сліпченко - інженер будівельник, за фахом в Аргентині не працював, був активним громадським діячем.

Ярослав Стародуб - інженер електрик, працював у фірмі Siemens, будував електростанцію в Мар дель Плята. Виїхав до США.

Григорій Філяг - інженер, виїхав до США.

Юрій Шувмінський - інженер архітект, працює професором університету в провінції Сан Хуан (San Juan). Крім цього виконав багато

різних проєктів будівель і спортивного університетського парку.

Олег Шурин - інженер гірник, має власне підприємство шукання і добування води.

Третій період:

Іриней Балук - U.B.A.*, інженер агроном, працює у фірмі Bayer, професор університету в провінції Кордобі.

Володимир Бандура - U.B.A., інженер електрик, працює у фірмі Dresser Atlas на становищі директора. Тепер в Абу Бабі, а перед тим в Аргентині, Ірані, Альжирії і Китаю.

Теодор Білоус - U.B.A., інженер будівельник, має власну фірму.

Йосиф Бурбан - U.B.A., інженер електрик, директор власної фабрики моторів і альтернаторів.

Роберто Васильків - U.B.A., інженер електронік, спеціаліст в автоматизації. Був шефом відділу у великій бразилійській фірмі. Тепер представник на Аргентину фірми Fisher & Porter, USA.

Ігор Величко, інженер механік, очолює власну фірму направ кораблів та механічних структур.

Михайло Вітик - U.B.A., інженер механік, шеф фірми Behrendt-Mattel, представництво європейських машинових фірм.

Юрій Галатьо - U.B.A., інженер електронік, працює в INTI (державному інституті технологічної індустрії).

Леонід Голоцван - U.N. Cordoba, інженер будівельник, працює шефом департаменту спеціальних проєктів в Y.P.F. (державна нафтова монополія). Проєктує і робить обчислення для будови мостів по всій території Аргентини.

Петро Головцан - U.N. Comaheve, індустріальний інженер, технічного департаменту Y.P.F. в Plazo Huincul Neuquen - Patagonia й є професором хемії в технічній школі.

Ролянд Грегоращук - Унів. де ла Плата, інженер електрик, шеф електростанції "Костанера" фірми SEGBA**.

Микола Грінчак - U.B.A., інженер електрик, керівник у SEGBA.

Віталій Денисенко - Унів. де ла Плата, інженер механік, шеф відділу у Y.C.F. (державні копальні вугілля).

Богдан Жаб'юк - Унів. де ла Плата, шеф відділу у міністерстві

* U.B.A. - Universidad de Buenos Aires. Державний університет, складається із 9 факультетів, має приблизно 300,000 студентів.

** SEGBA - Електростанції Буенос-Айрес; продукують і розподіляють електричну енергію на місто й околицю.

публічних робіт провінції Буенос-Айрес.

Олександр Жебрацький - U.N. Cordoba, інженер механік, професор металургії у технічному університеті в Буенос-Айрес. Власник фірми механічних виробів.

Юрій Іваник - U.B.A., інженер електронік, шеф секції автоматизації у відділі SEGBA. Працював у виробництві паперу та текстилів.

Гораціо Костира - U.B.A., інженер хемік, шеф лябораторії у Y.P.F.

Нестор Кропельницький - U.B.A., інженер морських споруд, очолює технічний відділ у фірмі охолодження повітря.

Роберто Кундуш - U.N. Cordoba, інженер будівельник, працює у фірмі Techint, відповідальний за відділ високої напруги струму.

Василь Лазарчук - U.B.A., інженер електрик, шеф фірми електро-механічних монтажів в провінції Чако.

Григорій Петльований - U.B.A., інженер будівельник, працює у будівельній фірмі.

Петро Поліщук - U.B.A., інженер будівельник, працює у будівельній фірмі.

Аргентіно Полос - U.B.A., інженер будівельник, власник будівельної фірми.

Лев Ришавий - U.B.A., інженер механік, працював у фірмі General Motors Argentina. Був директором проекту для Арамсо в Савдійській Арабії.

Іванка Романюк - Унів. Белграно, архітект, має власну фірму для інсталяцій охолодження повітря.

Степан Скаляний, інженер комунікації, за президента Аргентини Лагуссе був шефом комунікації "президенції". Має рангу полковника в аргентінському війську. Тепер військовий аташе в Ізраїлі.

Павло Скаляний - військовий інженер, має рангу ген. дивізії. Тепер директором військових фабрик (Fabricaciones Militares).

Юліян Тихонький - Унів. Tecnolog. Nacional, інженер механік, відповідальний за механічний відділ I.R.A.M., державний інститут для виготовлення норм якості.

Григорій Філяс - U.B.A., інженер електромеханік, працює у технічному відділі фірми Aqua у Energia, проектує електричні станції. Власник механічного варстату.

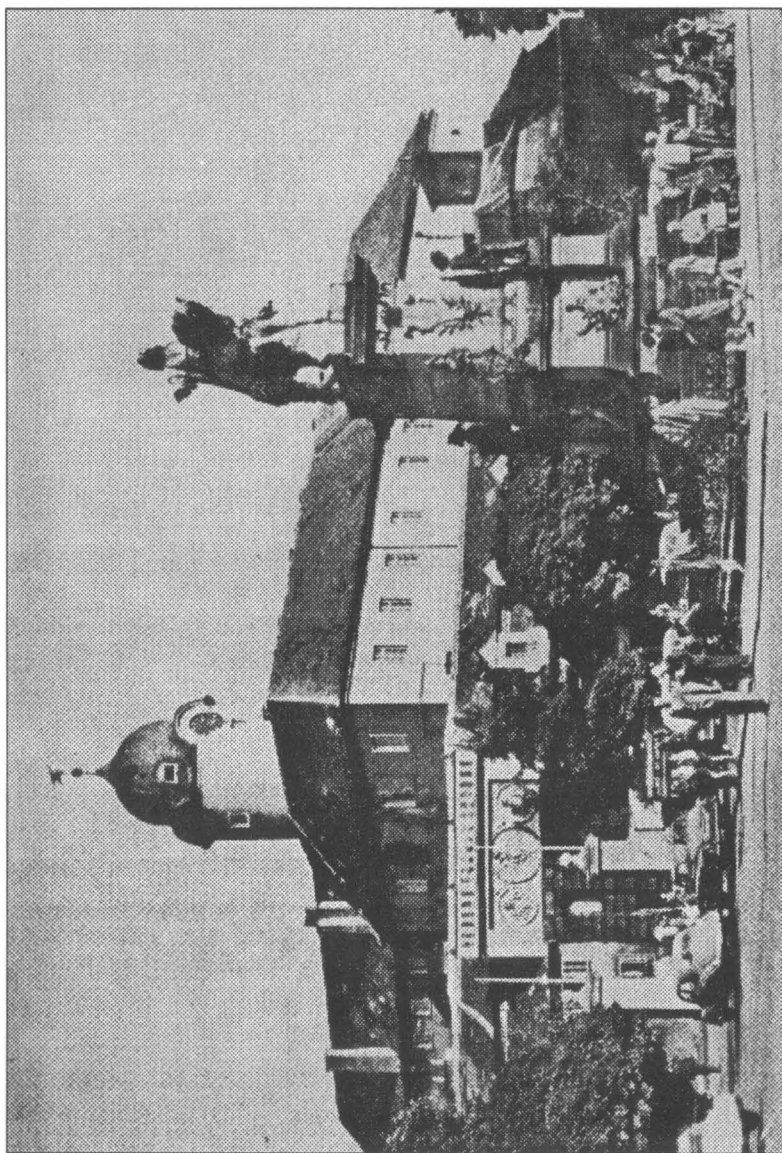
Олександр Хам - U.B.A., архітект, працює у будівельних фірмах.

Володимир Шепарович - U.B.A., інженер електронік, спеціаліст в електричних системах для війська (летунство і морська фльота). Працює в США в Сікорски, де відповідальний за проект нового гелікоптера.

УКРАЇНЬКА ПОЛІТЕХНІКА НА ЧУЖИНІ

Коли розглянемо детально історію української політехніки на чужині - Українська господарська академія, український технічно господарський інститут (УГА-УТПІ), побачимо, що початок її заснування, це 1920 рік, у таборі інтернованих українських армій у Тарнові, Польща. По програних змаганнях за державність, у цьому таборі перебувало також евакуоване міністерство земельних справ Української Народньої Республіки, яке вже в той час мало опрацьований плян для факультетів Київської сільсько-господарської академії. Цей плян використала у 1922 р. Спілка українських інженерів і техніків сільського господарства, пробуючи зреалізувати його в згаданому таборі, як проєкт Агрономічно-лісової академії. Це не вдалося повністю реалізувати, бо незабаром польський уряд розв'язав табори.

По звільненні з таборів, більшість українських вояків виїхала до Чехії, де були вже інтерновані вояки Української галицької армії. В той час, у Чехо-Словацькій Республіці (ЧСР) було приблизно 50 тисяч інтернованих українських вояків. 1921 р. засновано в Празі "Громадський комітет" під головуванням Микити Шаповала, визначного провідника й політика. Згаданий комітет почав свою діяльність у двох напрямках - культурно-освітнім і громадсько-політичним. До культурно-освітньої діяльності приєдналися професори і студенти, які, користаючи з фінансової допомоги ЧСР, поступили до чеських високих шкіл. Створено окремий шкільний комітет у складі: М. Шаповал, О. Мицюк, М. Косюра, Б. Мартос, Б. Матюшенко, В. Старосольський, С. Гольдельман. Цей комітет перебрав на себе опіку над Українським вільним університетом (ВВУ), який переїхав з Відня до Праги, Українським педагогічним інститутом ім. Драгоманова, Інститутом господарства й середньої школи в Празі. У той час опрацьовано статут і програму для наміченої Української господарської академії (УГА), із трьома факультетами: Агрономічно-лісовим, інженерським (хемія і гидравліка) й економічним та подано цей плян Чехо-Словацькому урядові до потвердження.

Замок короля Юрія в Подєбрадах.

Професорську раду назначено 28-го квітня 1922 р. й обрано на ректора проф. Івана Шовгеніва, доброго організатора й талановитого провідника. Проректором став проф. Борис Іваницький, а секретарем ради проф. Іродіон Шереметинський.

У травні 1922 р. міністерство рільництва розглянуло спільно з міністерством заграничних справ програму навчання і ствердило, що школа для свого існування потребує ще мати лябораторію та краще устаткування. На цю ціль міністерство заграничних справ уділило фінансову допомогу, як також стипендії потрібні студентам-емігрантам. У той час признано статут УГА, нарівні з правами чеських високих шкіл.

Вже 22-го червня 1922 р. почалися виклади в готелі Короля Юрія, близько курортного парку в Подебрадах, місцевості 40 км на схід від Праги, де поселилося багато українських емігрантів. Записи на студії в УГА, з українською мовою навчання, проголошено у часописах. Між зголошеними було багато інтернованих вояків, які прибули до ЧСП нелегально.

Перша програма УГА була опрацьована на три роки, опісля 1923 р. змінено її на чотири роки навчання. УГА почала навчання зимового семестру 1922 р., з 126 студентами, 35 професорами, 19 асистентами професорів, 23 лекторами і 23 інструкторами, усі українці. Запрошено було також 26 чеських професорів. У першому році діяльності було видано 229 підручників циклостилевим способом. Згодом одержано вигідніше приміщення у готелі Короля Юрія, триповерхому будинку з 40 великими кімнатами та трьома аудиторіями.

1923 р. УГА взяла участь у сільсько-господарській виставці у Празі зі своїми експонатами, чим могла задемонструвати свою працю між чужинцями. Згодом, за кілька років, УГА бере знову участь у подібній виставці, де її представник В. Королів давав інформації про експонати. Міністерство рільництва нагородило УГА, за розвиток та успіхи, бронзовою медалею. Виставку й український кіоск відвідав Тома Масарик, президент ЧСР, який доволі довго оглядав видання українського товариства при УГА.

У травні 1923 р. Тома Масарик був у Подебрадах і в цей час він відвідав УГА. При вході до будинку УГА хор студентів співав чехословацький гімн "Кде домов мії", а п. Григоріїв, представник Українського громадського комітету, вітав президента дякуючи за допомогу українській еміграції, завдяки якій постала УГА. Ректор УГА проф. І. Шовгенів подякував за поміч Академії. Президент від-

повів: "Тішити мене, що ви у нас знайшли хоч не батьківщину, зрештою її не можна найти тут, але добре сусідство братнього народу, з яким можете бути спокійні. Що буде залежати від мене, радо буду піддержувати вас і ваших студентів".

У перших чотирьох роках існування до 1926 р., видано велику кількість праць, щоб познайомити чужинців про Україну, її науку та проблеми, чому саме УГА мусить існувати на чужині. З виданих 698 публікацій, одна четверта була видана чужими мовами (чеській, німецькій, французькій, англійській, еспанській та сербській). Крім публікацій професори УГА брали участь у з'їзді ботаніків, як також в агрономічному міжнародньому з'їзді природників і лікарів у Празі та геодезичному й географічному конгресі.

Від 1924 до 1935 р. УГА впроваджує чотирорічне навчання, за правилами чеських, польських і німецьких шкіл. У той час в УГА закінчило 559 інженерів різних фахів (125 агрономів, 58 хеміків, 92 лісівників, 117 гідроінженерів, 167 економістів). У цьому періоді видано 229 підручників. Крім того видавано журнали: *"Молодий Агроном"*, *"Економіст"*, *"Українське Життя"*, *"Подєбрадка"*. Видані підручники замовляли теж до УРСР, деякі з них для Держвидав України та поодинокі особи з Галичини. Термінологічно-технічна література зацікавила Інститут української наукової мови при ВУАН у Києві, який 1926 р. звернувся до УГА, щоб прислати їм деякі метеріяли та взяти участь у редагуванні словника сільсько-господарської термінології.

У вересні 1926 р. приїхав відвідати УГА митр. Андрей Шептицький. На залізничній станції вітали митрополита проф. Лука Бич і С. Тимошенко зі студентами. Урочисте прийняття з сенатом УГА відбулося у готелі Короля Юрія. Митрополит оглянув школу, цікавився життям студентів та склав дар на закуп дорогого апарату для амбулаторії "Гірське сонце", речі життєво конечні для школи, яких УГА, з браку фондів, не могла закупити.

Польський уряд також слідкував за розвитком УГА та різними способами старався причинитися до її занепаду. З 1927 р. почав робити перешкоди для молоді з Галичини, що хотіла студіювати в УГА, підносячи оплату за заграничний пошпорт до 500 золотих, в цей час дуже висока сума. Щойно за старанням адвоката Г. Степури з Луцька вдалося знизити цю оплату до висоти 26 зол.

1927 р. приходить зміна в уряді ЧСР. Міністерство хліборобства перебирає кошти утримання УГА. Всі познаки вказують, що нова політика уряду змагає до ліквідації УГА. Був це наслідок

наладнання тісніших дипломатичних зв'язків з СРСР і Польщею, де в той час у Галичині Польща ліквідувала середнє й нижче українське шкільництво. Через свого представника Голуфка Польща старається вплинути на УГА, щоб перенести Академію до Польщі, щоб таким чином було легше її зліквідувати. Існування української високої школи на еміграції перешкоджало плянам польського уряду. 1928 р. міністерство хліборобства ЧСР перебрав д-р Срдінка, чех, який не виявив прихильности до УГА. Він відмовився потвердити другого з черги ректора проф. Сергія Тимошенка, мотивуючи, що він не добре володіє чеською мовою і заборонив приймати на 1928-29 р. нових студентів з-поза Галичини й Волині. Новим студентам відмовлено стипендії й мусили вони вчитися на власний кошт. Щоб зберегти далі існування УГА почалася енергійна праця. До акції приєдналася крайова парляментарна репрезентація у Польщі, яка звернулася до чеського консуля у Варшаві в справі зміни політики уряду ЧСР. Посол Остап Луцький інтервенював у цій справі прямо у Празі. Митрополит Андрей Шептицький вислав особистого листа до мон. Шрамека, лідера чеської католицької партії й заступника прем'єра міністрів. Усі намагання не мали жодного успіху. Міністер Срдінка провів свою пропозицію у раді міністрів, мотивуючи своє рішення дефіцитом у бюджеті та зростанням безробіття у ЧСР.

З огляду на таку ситуацію, 10-го січня 1928 р. скликано нараду всіх професорів і студентів, щоб розглянути можливість ліквідації, або перенесення УГА до Польщі. Вислідом нарад були резолюції:

а) Коли наступить ліквідація УГА в Подебрадах, то потрібно найти можливість перенесення її на західні землі України до Галичини під окупацією Польщі; домагатися, щоб українські парляментаристи-репрезентанти у польському сеймі запевнили переведення відповідного закону, який забезпечив би далі існування школи.

б) Тому, що Польща ані одного разу не дотримала своїх міжнародніх зобов'язань щодо окупованих західніх земель України й нищить все шкільництво, існує можливість, що УГА може бути зліквідована.

в) УГА існувала в ЧСР завдяки гуманно-культурній допомозі влади і сподіємося, що цю допомогу уряд буде далі втримувати.

г) Якщо ЧСР припинить допомогу УГА у майбутньому, а українська нація, окупована і пригнічена ворогами не зможе запевнити далі існування, то стверджуємо, що УГА сповнила свою ближчу

ціль супроти українського шкільництва, даючи свій вклад в українську культуру, то краще як чесно перестане існувати, аніж піти на поталу наших ворогів.

Роки 1928 до 1930 були безуспішним періодом заходів запевнення фінансової бази і вдержання УГА в Подєбрадах. З огляду на невідрадну ситуацію, багато професорів залишило УГА, шукаючи нової праці. У травні 1931 р., відбулось засідання професорської ради УГА, щоб обміркувати справу ліквідації УГА. Проф.С. Гольдельман, чільний діяч сіоністичного руху, запропонував для рятування УГА змобілізувати громаду й подбати про нові засоби для існування, хоч би треба було змінити назву і структуру школи. Вже у червні відбуто ініціативні сходи, на яких обрано комітет у складі: проф. Б. Матюшенко, голова, проф. С. Гольдельман і В. Сапіцький, секретар. Комітет розпочав свою діяльність, а проф. Матюшенко опрацював статут Товариства прихильників української господарської академії (ТПУГА). Незабаром, 21-го квітня 1932 р., земський уряд у Празі потвердив статут.

Формально ЧСР припинила діяльність УГА з різних політичних причин, головнo, що ЧСР визнала правно УРСР як державу. Все ж таки уряд ЧСР давав малу допомогу для УГА до кінця 1935 р. Від того часу УГА залишилася без найменших фінансових засобів для існування.

Після затвердження статуту ТПУГА, роблено заходи пореєструвати УГА під новою назвою Українська політехніка. Однак на вимогу міністерства змінено назву на Український технічно-господарський інститут (УТГІ) з осідком у Подєбрадах. Тим часом міністерство вимагало запоруки фінансування УТГІ, яку дали ректор проф. Б. Іваницький і управа ТПУГА. В той час помер міністер Срдінка, а його заступник, що ставився прихильніше до Академії, потвердив статут УТГІ для позаочного навчання. Це була перша такого роду висока технічна школа в Європі, з програмою колишньої УГА. Для запевнення фінансування УТГІ оформлено комітети ТПУГА у Львові, Варшаві, Парижі та в Канаді, які почали свою працю в рамках статуту.

Заочне навчання кореспонденційною методою прийшло до Європи по Першій світовій війні з США. Американська молодеча християнська асоціація (УМСА) перша започаткувала заочні курси в Берліні, які з часом перенесено до Парижу. Провадив їх економіст Макаров, який досі проживав у США. Науковці Європи нерado визнавали вартість заочних студій і не вважали їх рівнорядними з нор-

мальною університетською викладовою методою.

Між українцями було кількох прихильників заочного навчання. Проф. Київської політехніки Володимир Коваль був ознайомлений з методами УМСА і був переконаний у їхній вартості; згодом він став вести курс сільсько-господарського машинознавства. Ще у початках організації УГА, в 1922р., проф. Коваль звертався до М. Шаповала й підкреслював konieczність відкриття при УГА відділу заочного навчання. Подібні пропозиції також прийшли від Костя Мацієвича з Румунії. В цей час керівники УГА не брали цих пропозицій до уваги, бо вважали, що буде краще провадити аудиторне навчання, тим більше що УГА не мала відповідних підручників для такого типу навчання.

М. Шаповал, будучи в Америці, сам познайомився з методами заочного навчання. По поверненні до ЧСР, при фінансовій допомозі Українського робітничого союзу Америки, він відкрив 1925 р. Український робітничий університет при Українському соціологічному інституті в Празі. З браку відповідних підручників по кількох місцях цей університет перестав існувати.

Щойно 1932 р., силою обставин, впроваджено до УТГІ заочне навчання кореспонденційним способом. Найбільшою проблемою заочного навчання був брак підручників. Протягом кількох років, заходами УТГІ, видано кілька сот підручників з ділянки економії та політичних наук. Вже 1935 р. бібліотека УТГІ нараховувала 30 тисяч примірників з технічно-господарської ділянки. Проф. Б. Іваницький аж до його від'їзду до Черниці 1938 р. був директором заочного навчання. Його місце зайняв проф. С. Комарецький. З реєстру заочного навчання за роки 1932 до 1952 бачимо 10,107 зареєстрованих студентів з українських земель і різних країв (Америци, Канади, Бразилії, Манджурії та Палестини).

1939 р. вибухнула Друга світова війна та прихід німців у Подєбради. З приходом німців почались арешти деяких професорів і заборона будь-яких викладів чи студій. УТГІ припинила свою діяльність. У квітні 1945 р. частина персоналу УТГІ разом з архівами переїжджають кількома групами у сторону Німеччини. Під час подорожі один транспорт був збомбардований і багато урхівних матеріалів згоріло. Решта професорів і майна залишилось у Подєбрадах. З приходом радянської армії всіх їх арештовано і вивезено, а архів УТГІ публічно спалено.

Передіставшись до Баварії 16-го травня 1945 р. УТГІ примістився у дерев'яних бараках у Плятінгу. Вже 12-го червня 1945 р., не-

велика кількість професорів відбула формальне засідання сенату й відновила діяльність УТП. Вислано проф. С. Комарецького до Регенсбургу перевірити можливість осідку й діяльності УТП в тому місті, тому що американський військовий комендант міста Плятінгу хотів видати весь персонал УТП більшовикам. У Регенсбурзі був губернатором полковник Яромір Поспішіль, американець чеського походження, людина з кращим розумінням становища утікачів з тереторій СРСР. Рівночасно вислано до нього приватного листа чеською мовою, з проханням здержати репатріацію. Полк. Поспішіль поцікавився існуванням УТП, здержав репатріацію та видав декрет, яким легалізував діяльність УТП.

Декрет на відновлення УТП одержано 28-го червня 1945 р. без застережень і будь-яких обмежень, за винятком справ поданих у декреті (активності в душі бувшого націонал-соціалістичного режиму). Таким чином американська влада визнала повну автономію УТП, чого не було в Подебрадах. При допомозі о. Богдана Ганушевського, голови Українського обласного комітету, виведено приміщення для УТП, 5 кімнат, на вул. Лібельштрассе 2, у Регенсбурзі. Увесь персонал УТП перенісся 28-го червня до згаданого приміщення, у якому не було жодних меблів, ані шиб у вікнах. Хоч життєві обставини не були підхожі, але дух і завзяття персоналу УТП перемагали й ентузіязм до відновлення аудиторного навчання увінчувався успіхом. Одержавши американський декрет про віднову УТП, зразу почали навчання з 15-го вересня 1945 р. На цьому засіданні обрано ректором проф. Віктора Доманицького, як також управу факультетів. Ректор Доманицький виявив великі організаційні здібності в надзвичайно тяжких умовах, серед труднощів і невгод. Створення такого великого академічного осередку УТП, у такому короткому часі, у крайню аномальних умовах знищеної Європи, треба вважати подивугідним. Для школи бракувало елементарних речей: паперу, чорнила, шиб у вікнах, опалу та світла. Запасних фондів, ані жодної зовнішньої допомоги не було, німецька марка тратила вартість. У таких умовах відбувався процес відродження УТП.

УТП, як високу школу-політехніку, пляновано для потреб українців за програмою навчання УГА в Подебрадах, із певними змінами, пристосованими до нових обставин навчання й за системою чужинецьких політехнік.

Студентів, у той час, збільшувалося з кожним днем. Усі німецькі школи були закриті американською окупаційною владою.

УТГП розпочав навчання у п'ятьох факультетах: агрономічно-лісовому, інженерському і економічному у Регенсбурзі та ветеринарному і фармацевтичному в Мюнхені, які приміщувалися у Фі-рершуле, де теж були лабораторії та гуртожиток для студентів. Деканом факультету фармацій був д-р Євген Вертипорох, а ветеринарії д-р Іван Розгін. З прибуттям щораз більше студентів, виявився брак не тільки приміщень на виклади, але також житлових приміщень для професорів і студентів. Заходи в УНРА (Об'єднання для переміщених осіб) не увінчалися успіхом. З часом вдалося примістити частину професорів і студентів у таборі для переселених та винаймлено приміщення на викладаві залі й гуртожиток для студентів у самому Регенсбурзі. Студенти УТГП, у грудні 1945 р., заснували Українську студентську громаду. У склад управи ввійшли: Степан Рошко, голова, Іван Куземський, Зеновій Янківський, Омелян Коваль, Константин Приходько, Модест Венгρινувич, Осип Мазурок, Омелян Масний. Від лютого 1946 р. управа видавала свій журнал *"Студентська думка"*.

При УТГП були відкриті також матуральні курси й заочне навчання, які оформлено як окремий сектор під керівництвом проф. В. Доманицького. З апробатою УНРА, творено курси під опікою таборів, під назвою "перекваліфікації". 1946 р., по таборах було 67 курсів з участю 250 учнів. У січні 1947 р. їхню назву змінено на Сектор середніх та фахових шкіл і курсів УТГП. Члени факультетів УТГП виготовляли для курсів програми, потверджували викладачів і мали над ними загальну опіку. Під зарядом УТГП й апробатою УНРА, існувала Сільсько-господарська школа з трирічним навчанням, у Вірцбурзі. Провадив її доц. інж. Василь Дмитренко. З новим зарядженням УНРА про обмеження шкіл і курсів по таборах, УТГП збільшило число курсів заочного навчання, видаючи спеціальні скрипти-лекції. На початку 1948 р., у заочнім секторі, студіювало 1381 студентів, у тому 800 англійську мову.

Колишні абсолювенти УГА, що перебували на терені Німеччини, відбули свій перший з'їзд у травні 1946 р., у Регенсбурзі, на якому заснували товариство Інженерів-абсолювентів УГА. Вони опрацювали статут і зареєстрували своє товариство в УТГП та ЦПУЕ (Центральне Представництво Української Еміграції). Завдання Товариства було об'єднати всіх абсолювентів УГА, далі працювати зі своєю Альма Матер, плекати традиції УГА, як української національної політехніки, з продовженням УГА-УТГП, обороняти її членів зазначуючи, що абсолювенти УГА, коли виїжджали на еміграцію,

їхні дипломи потвердило Міністерство Шкільництва ЧСР, як рівнорядні дипломам чехословацьких політехнік.

Початки аудиторного навчання УТП були дуже тяжкі. Не було жодних підручників, ані бібліотек для студентів. Студенти мусили вчитися тільки з власних записок викладів. Бачачи такі труднощі, ректор проф. В. Доманицький zorganizував т. зв. "Поліграфічні бази" по таборах, де були українські писальні машинки. Було їх п'ять, у канцелярії УТП на оселі Ганггофер Зідлюнг, у таборі Байройті, якою завідував автор цих рядків, та в таборах у Берхтесгаден, Франкфурті й Ашафенбурзі. У цих базах працювало 34 працівники. При допомозі студентів одержувано в різний спосіб папір, восківки для циклостилю, чи інші продукти, часто в заміну від німців за цигарети. Заходом Студентської Громади видано такі підручники: "Основи нарисної геометрії", "Основи тригонометрії", "Таблиці логаритмів", "Рибництво", проф. д-р Едварда Жарського, "Походження українського народу", проф. Віктора Петрова.

Поза наукою, Студентська Громада влаштовувала національні свята з доповідями та семінари. У травні 1947 р. святково відмічено 25-річчя УГА-УТП. Видано дві листівки зі світлинами ректорів, значки школи, відзнаку УГА-УТП, це у Регенсбурзі. У Мюнхені також відсвятковано 25-річчя УГА-УТП та видано відзнаку фармацевтичного факультету.

З причини перевантаження працею, 1947 р. уступив ректор проф. В. Доманицький. На його місце професорська рада обрала проф. д-ра Бориса Іваницького.

У грудні 1947 р. скликано пресову конференцію, на якій ректор Б. Іваницький інформував про діяльність УТП та спадок числа студентів у зв'язку з виїздом за океан української еміграції. В рамках конференції подано також інші інформації: проф. Б. Іваницький "Головні моменти з історії розвитку і праці УТП", проф. Р. Димінський "Правне положення УТП та його зв'язок з чужоземними чинниками", проф. В. Панасенко "Науковий сектор УТП", проф. М. Зайців "Високошкільне навчання в УТП", проф. В. Доманицький "Сектор заочного навчання УТП, сучасний стан та найближчі завдання", проф. Л. Шраменко "Заочний економічний факультет", доц. інж. Г. Денисенко "Заочна висока школа державних наук і її курси", доц. інж. М. Каплистий "Сучасний стан і найближчі завдання сектора фахових середніх та нижчих шкіл і курсів", інж. І. Шабельський "Т-во абсолювентів УГА, сучасний стан і найближчі завдання", інж. І. Куземський "Сучасний стан української студент-

ської громади та найближчі завдання"; інж. М. Коковський "Програма праці Т-ва при УТГП в Мюнхені", доц. В. Приходько "УТГП й українська преса", доц. Г. Денисенко "Т-во прихильників української господарської академії (ТПУГА), його роля в минулому та завдання на майбутнє". В рамках конференції, Т-во абсолювентів УГА-УТГП під проводом інж. І. Шабельського урядило виставку світлин з життя УГА в Подебрадах.

При кінці 1947 р. опіку над таборами емігрантів перебрало ІРО, яке зарядило, що з початком лютого 1948 р. усі школи й курси по таборах мають бути зліквідовані. Заходи ЦПУЕ і УТГП, щоб далі вести працю, не дали жодних результатів. З тієї причини УТГП припинив аудиторне навчання та став Науково-дослідним осередком української вільної науки на чужині з осідком у Німеччині.

У травні 1952 р., у Мюнхені відсвятковано 30-річчя існування УТГП і 20-річчя заочного навчання. Тут також відбулася зустріч професорів і абсолювентів УГА-УТГП, що жили в Німеччині. Голова ділового комітету доц. інж. І. Шабельський привітав проф. д-ра О. Архімова, УВАН, і проф. д-ра О. Андрушкова, НТШ, та покликав почесну президію, якої головою був проф. Б. Мартос. У програмі зустрічі були доповіді: проф. М. Зайців "Історія УГА-УТГП", проф. д-р І. Розгін (відчитав інж. М. Каплистий) "Нарис сучасного стану високої освіти на Україні".

Діяльність УТГП від 1952 р. обмежувалась до видавання "*Наукового Бюлетеню*". До 1959 р. видано 46 чисел. Тільки за ректора проф. д-ра Р. Єндика, діяльність УТГП поширилась у науковій ділянці. У роках 1961 до 1972 видано 29 томів Наукових записок з дуже багатим матеріалом, як також декілька книжок за фонди німецького уряду.

Від 1956 р. д-р О. Козловський, колишній секретар УГА-УТГП, почав видавати циклоstileвим способом "*Бюлетень контактного комітету абсолювентів УГА-УТГП*", який, у дальших числах, також містив спогади з життя абсолювентів УГА і УТГП. До своєї смерті у жовтні 1971 р. д-р Козловський видав 45 чисел "*Бюлетеню*". Дальше видавання перебрав проф. П. Дубрівний, який видав ще три числа. На цьому зв'язок з абсолювентами припинився.

У ювілейному 1972 р. 50-річчя існування УГА-УТГП появилось з цієї нагоди, багато статей, у різних часописах Північної Америки, Європи і Бразилії. Також відбуто наукову конференцію з доповідями 18-го до 20-го травня у Мюнхені.

Подібні святкування відбулися в інших містах. У Нью Йорку у

травні 1972 р., заходом ділового комітету абсолювентів УГА-УТГІ при співпраці НТШ, УВАН і ТУІА, відділ Нью Йорк, в Українському Інституті Америки.

У липні 1988 р. у 65-річчя існування УГА-УТГІ, відбулася заходом абсолювентів зустріч у Дункірк, США. У програмі святкувань була доповідь д-ра інж. Ю. Куриса, Канада, про діяльність УГА-УТГІ, відчитання привітів від ректора д-ра А. Фіголя, проф. д-ра Е. Жарського, о. митр. Б. Ганушевського та намічено плян дальшої діяльності.

1989 р. обрано ректором УТГІ д-р Юрія Куриса. Його вибір затвердив німецький уряд 1-го січня 1990 р.

Використані матеріяли:

Архів автора,

"Вісті УТГІ" - Подебради 1935,

"Вісті УТГІ" - Регенсбург 1945 до 1952,

"Бюлетень" УГА-УТГІ -1956 до 1971,

Статті - проф. д-р М. Зайцев і проф. П. Дубрівський.

"Історія УГА-УТГІ" - проф. д-р О. Козловський.

ДО ІСТОРІЇ ВИДАВАННЯ "ВІСТЕЙ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ"*

Перше число *"Вістей"* Товариства українських інженерів в Америці появилось у березні 1950 р. Це число видано цикло-стилевою методою на не дуже то доброму папері, об'ємом на 8 сторінок. У вступному слові від редакції пишеться, між іншим, що за приблизним підрахунком на території США мало б перебувати тоді "понад 200 інженерів-українців". Який великий крок зробило ТУІА, як далеко ми пішли вперед, як широко розгорнулась праця, коли взяти до уваги, що за новим "приблизним розрахунком" кількість українських інженерів у США нині перевищує число двох з половиною тисяч. Членів ТУІА було в 1978 р. більше як 1100 інженерів, у тому серед старших річників інженерів, що відзначились у США більше на громадській і політичній роботі, а не так виразно в професійній - було добрих кілька сотень інженерів, а дуже велике число молодих інженерів, яке доходить до півтора тисячі осіб не виявляється в ТУІА чи на громадській роботі. Вони належать до тих американських технічних висококваліфікованих сил, що перебувають на становищах військово-технічного відділу, чи на становищах сензитивного (напр. засекреченого) відділу технічних дослідних і виробничих установ, і згідно з характером своєї роботи вони не мають повної свободи брати ширшу участь в організованому житті еміграції. Не треба теж забувати, що інженери цієї останньої категорії, а також багато інженерів, що працюють на т. зв. глибокій провінції США живуть у місцевостях, далеко віддалених від великих міст і відрізані від осередків українського життя; тут очевидно належать усі летунські бази авіації, т. зв. форти армії, арсенали, полігони, фабрики воєнного сектора й под., всі є насправді великі дослідно-виробничі підприємства з дуже численним персоналом.

* Стаття С. Ю. Процюка вперше друкована у *"Вістях українських інженерів"*, ч. 1-2, 1979 р.

Редколегія "*Вістей*" має далеко неповну картотеку цих наших сил, вони були відзначені часто в хроніці "Наші успіхи", яка подана в певних відступах часу у "*Вістях*".

Проте, вже й 1950 р. "*Вісті*" можуть похвалитися значними успіхами. Так, хоч і виходили вони лише 8-сторінковими зшитками, а були вони тоді місячником, і в цьому році вийшло їх 10 чисел, але матеріалом наближені навіть до теперішнього об'єму "*Вістей*" (80-90 сторінок річно). У наступному, 1951 році виходить знову 9 чисел (деякі подвійні). Лише з 1952 р., з переходом на регулярний друк, наш журнал став двомісячником (6 чисел у рік).

Вже в першому році появився у "*Вістях*" ряд замітних статей. Ми згадуємо тут, наприклад, дві теми: тему дослідження сучасної економіки України, стаття "Донецький кам'яновугільний басейн" (ч. 3, 1950) та рецензія В. Трембіцького на підручник економічної географії СРСР, М. Баранського (ч. 4, 1950), дискусія Є. Врецьони на тему економічної діяльності в Україні (ч. 6-7, 1950), і особливо цікава стаття проф. І. Дубинця про Донбас (ч. 9, 1950), а також на тему української технічної термінології (опрацювання розпочав М. Пежанський; див. ч. 3 і 10 за 1950 р.). Іншими словами вже 1950 р. дослідження стану техніки й економіки в Україні і справа технічного назовництва були центральними темами "*Вістей*". Аналіза багатьох дальших річників "*Вістей*" вказує, що ці дві теми весь час оживали на сторінках журналу і стає дуже досадно, що більше двох десятиріч цієї активності, ТУІА не зуміло дати про ці дві теми якогось солідного книжкового видання. Загально, в перших роках існування "*Вістей*" багато цікавого редакційного матеріалу вийшло з-під пера Р. Левицького, В. Онишкевича, П. Шоха.

Як подають численні вістки у "*Вістях*" з років 1951-1955, а ці роки були періодом, коли наші інженери все частіше одержували професійні становища в американській промисловості та технічних установах, тож і не диво, що вже з 1951 р. починають появлятися на сторінках журналу цінні науково-технічні статті. Першими ластівками статей цього типу є праці Р. Волчука (розрахунок балок). І в пізніших 50-тих рр. появляються праці про економіку українських земель (Юрія Янова, С. Процюка, теж М. Шуля, І. Когута та інш.). Вже сказано, що в 1952 р. "*Вісті*" переходять на регулярний друк, і в 1952-1957 рр. появилось 6 чисел, деякі подвійні, об'ємом від 80 до 110 сторінок на рік. Із січня 1956 р. "*Вісті*" мають досі нову обкладинку (проект Я. Гніздовського). Теж з 1956 р. "*Вісті*" стають органом ТУІА і УТТК, при чому УТТК зобов'язується або пере-

силати матеріали до Нью Йорку, де міститься весь час редакція *"Вістей"* і де вони друкуються, або друкувати своє окреме число *"Вістей"* в Канаді; цю практику розпочато 1962 р. (числом 75). Пізніш УТТК видало декілька окремих чисел (приблизно одне на два роки), присвячених інженерним з'їздам у Торонті, хоч редаговані та друковані в Нью Йорку, у значній мірі з канадським матеріалом.

У десятиріччі 1952-1962 рр. появилось у журналі ряд високоякісних статей, які становлять вартісний вклад в українську технічну науку і як такі ввійдуть в історію розвитку нашої науки. Співробітниками *"Вістей"* стало багато дуже видатних спеціалістів, у більшості уродженців східних земель, що опублікували високоцінні праці. Згадаємо тут Полікарпа Герасименка (металознавство), Сергія Скалицького (видержливість матеріалів), Арсена Шумовського (зварювання), Миколу Єфремова (молекулярна фізика), Миколу Маслового (переднапружений бетон), Павла Шулежжа (теорія еластичности), Петра Марченка та Миколу Левшу (електротехніка), і А. Волосенка (мастила). Дуже цінні надруковані праці Олексі Біланюка (ядерна фізика), Евстахія Яроша (переднапружений бетон), Константина Баляса (енергетика), Антона Шутки (хімія), Євгена Вертипороха (інсуліни), Юрія Гончаренка (аеродинаміка), Богдана Гнатюка (космічні літаючі апарати), Ярослава Терлецького (електротехніка), Петра Грицака (термодинаміка).

Завдяки співпраці згаданих авторів рівень журналу значно підвищився, а наукова методологія деяких праць Герасименка, Скалицького, Шулежжа не давались вже пізніше досягнути, бо автори їх були не лише видатними спеціалістами, але володіли вільно чистою, науковою, українською мовою. Це велика заслуга тогочасних редакторів *"Вістей"* - Костя Туркала, Романа Волчука, що зуміли забезпечити *"Вісти"* такими статтями. На жаль, водночас на трохи дальший плян відійшла тематика вивчення техніки і промисловості України. У згаданому десятиріччі появилось тільки декілька кращих праць з цієї проблематики Миколи Химича, Євгена Пастернака, Степана Процюка, Л. Ліщини. Зате корисним явищем слід уважати введення на сторінки журналу статей з історії високошкільного, технічного шкільництва в Україні (статті про Київський Політехнічний Інститут, Львівську Політехніку, систему високої освіти в УРСР в 30-тих рр., стаття Х. С. Рябоконя).

На переломі 60-тих рр. починається новий період в історії *"Вістей"* (і загально в історії ТУІА), а саме - на сцену виходить зов-

сім молоде покоління свіжих випусників технічних ВИШ-ів у США. Тут маємо на увазі насамперед тих, що покінчили студії вже у 1960-1970 рр. Ряди ТУІА відмолоджуються, а молоді адепти технічних звань уже частіше стають учасниками наукових конференцій і симпозіумів, а вслід за тим послідовно й авторами статей у *"Вістях"*. Себто - поряд із статтями авторів середньої генерації появляються на сторінках журналу нові прізвища. Проте тут виринає в усій своїй гостроті проблема знання української науково-технічної мови й термінології. Тоді коли автори періоду 1950-1960 рр. не мали тут жодних труднощів, або щонайбільше незначні, то в 1960-1970 рр. редакція *"Вістей"* починає відчувати дедалі дошкульніше вантаж докорінного виправлювання та відредаговування надісланих матеріалів. Думаю, що не помиляюсь, коли скажу, що ці труднощі стають однією з головних причин переходу *"Вістей"* на кварталник (з 1958 р.), хоч із тим самим, або й більшим об'ємом сторін на рік, а далі причиною того, що редакція журналу була змушена з половини 1966 р. відмовитись друкувати звіти та новини з життя ТУІА і його всіх відділів. На щастя ці функції перебрав на себе окремий *"Бюлетень"* (циклостилеве видання), до речі, запланований теж як кварталник.

Труднощі з редагуванням матеріалів віддзеркалились у друкуванні англomовних статей нових авторів напр. Юрія Кедровського, І. Стахова, Богдана Боднарука, В. Базарка чи також Методія Борецького та В. Ковдриша. Українські статті нових авторів це вже не такі об'ємисті і глибокі як статті старших авторів; тепер вони збільша дуже короткі та схематичні. Проте, знання завжди приходить разом із практикою. Ми віримо, що й молоді сили опанують незабаром настільки українську наукову мову, що зможуть піти слідами своїх заслужених попередників. Приємно ще підкреслити, що наші канадські колеги більше послідовні й англomовних матеріалів у числах *"Вістей"*, як правило не містять.

Завдяки наполегливим зусиллям членства та редакції, *"Вісті"* все таки не знижують рівня, навпаки ряд американських наукових установ, а також технічних високих шкіл починає ними все більше цікавитись як повноцінним, інженерським журналом. Закономірно у тематику журналу ввійшли матеріали з таких модерних ділянок як комп'ютери (математичні обчислювальні машини) чи космонавтика. В другій половині 60-тих рр. повернулась на сторінки журналу і тема економіки сучасної України (статті Сергія Небожинського, Євгена Івашкова, Михайла Ількова). Регулярно, почавши з

1958 р. друкується у "*Вістях*" унікальна хроніка успіхів українських інженерів у Північній Америці, реєстри якої стали протягом років правдивим довідником вкладу наших спеціалістів в американську і світову технічну науку. Також хроніка важливіших подій з ділянки розвитку техніки в Україні приносить кваліфіковане й єдино правильне наświetлення цих подій. Тут, між іншим, "*Вісті*" були перші в українській пресі в США, що викрили важку шкоду, яку нанесло Україні будівництво гребель та штучних водоймищ на Дніпрі, чи перші, що дали детальні дані про викрадання Москвою щокращих українських спеціалістів та примушування їх працювати в установах корінної Росії.

Корисно теж згадати про ділянку рецензій у "*Вістях*", в якій появилось багато оригінальних та влучних характеристик багатьох новопояв українського й американського книжкового ринку. Серед інших матеріалів на увагу заслуговують теж згадки про відхід від нас відомих діячів українського технічного світу та відомих членів ТУІА.

Значним досягненням "*Вістей*" можемо вважати, що розпочато друкувати в журналі "Словника вибраних термінів" (СВТ) авторства Анатолія Вовка. Перший випуск словника появився у числі 117-118, січень-травень 1973 р., і постійною муравлиною працею доведено його 1978 р. до літери "К". Не зважаючи на досить велику кількість різних англо-українських словників, наші колеги відчували брак словника, який присвячував би більшу увагу технічним та побутово-технічним термінам. Наявні, зокрема радянські, словники відзначаються непотрібною русифікацією багатьох слів і термінів якраз із ділянки техніки чи народного господарства, і тому СВТ задуманий як виправдальний, доповнюючий словник. Крім цього, СВТ задуманий теж, як база до дискусії на тему нашої термінології серед активного членства ТУІА. Редакція "*Вістей*" і автор СВТ одержали вже багато завважень і доповнень, чи просто побажань до надрукованого тексту, і всі вони допоможуть видати друге, поширене й ще більше виправлене видання СВТ. Взявши до уваги вперту нехіть київських кіл видати врешті-решт солідний і модерний англо-український технічний словник, акція "*Вістей*" по виданні СВТ залишається подією виняткової ваги.

Безперечний доказ значення та якості "*Вістей*" це факт, що як американські, так і радянські кола багато разів звертались до Управи ТУІА з бажанням одержувати безперерійно журнал. Чимало чужинців також передплачує "*Вісті*" або для себе, або для деяких ар-

хів чи бібліотек, низку матеріалів із *"Вістей"* перекладено у спеціальних виданнях на англійську мову. Великі технічні бібліотеки в США (напр. - "MIT" чи "Caltec") регулярно домагаються пересилати їм *"Вісті"*, при чому найбільшим зацікавленням радіють аналітичні статті про стан техніки чи промисловості в УРСР чи СРСР.

Щоб бути об'єктивним, до речі буде згадати і про деякі хиби й помилки *"Вістей"*. До них треба предусім зарахувати деяку нерівність матеріалів. Поруч із доброякісними статтями появляються інколи і статті радше популярно-технічного або журналістичного характеру. Це явище зумовлене деякою пресією на редакцію *"Вістей"*, що виходить від авторів-членів ТУІА. *"Вісті"* залежать від добровільної та невинагороджуваної співпраці авторських кіл цим самим не можуть стосувати до цих кіл надто суворих вимог. Добросовісні автори дають з власної ініціативи вигладжений і перевірений текст, але трапляються й випадки, що текст термінологічно (а часто граматично) зовсім слабкий, але новизна тематики, а також щоб не знеохочувати автора, редакція все таки приймає такий матеріал до друку.

Слабкою сторінкою статей, поміщених у *"Вістях"* бувають часто їхні ілюстрації, особливо діаграми й таблиці. Автори здебільша не вміють їх як слід оформити, а редакція не має ані змоги, ані коштів, щоб їх перерисовувати.

Не без вини й сама редакція, особливо коли йдеться про технічну термінологію. У багатьох статтях допускалась деяка різноманітність. Проте тут доводиться знову згадати про різні натиски чи "поради" посторонніх людей. Одні посилаються на словництво, запропоноване перед півсторіччям (1926-1929 рр.), інші рекомендують держатись найновіших радянських видань, ще інші пускаються на бистрі води творення різних новотворів чи курйозів. Довголітні головні редактори *"Вістей"* - Роман Волчук, Кость Туркало, Степан Процюк, мали щодо цього дуже важке завдання, в якому не завжди можна було найти повністю задовільний вихід.

Ми зупинились коротко на різних етапах видавання *"Вістей"*, при чому ми присвятили особливу увагу 1950-1970 рр., бо це вже дійсно "історія", а до річників журналу цих років не легкий доступ. Числа *"Вістей"* з 1971-1978 рр. все ще на полицях багатьох із нас і тут легко переконатись, наскільки виріс журнал, наскільки повнішими стали *"Хроніка техніки в Україні"*, чи *"Реєстри успіхів наших інженерів"*.

З приємністю треба ще підкреслити, що великим зрозумінням

втішалося друкування *"Вістей"* у власній друкарні "G. A. Press", М. Сіндікелі та Кадіра Нахто (з 1971 р.), що обидва, хоч перший грузин, а другий черкес були прикладом тієї співпраці між українцями та народами свободолобного Кавказу, яка стала в нас уже традицією.

Тепер *"Вісті"* входять у 30 рік існування, їхній об'єм і далі становить приблизно 80 сторінок друку річно, що протягом згаданого часу дало біля 2500-2600 сторінок цінного матеріалу. Зі 100 примірників початкового накладу в 1951 р. наклад журналу виріс до 1100 примірників; біля 840 примірників одержують члени ТУІА (а раніше й УТТК), приблизно 150 примірників одержують установи, бібліотеки, передплатники-неінженери, автори статей. Так *"Вісті"* стали могутнім виявом українського технічного слова, їхнього розповсюдження, значення та впливів позавидувало б і багато радянських українських технічних журналів, що ані змістом, ані навіть накладом не може рівнятись із *"Вістями"* ТУІА. У час нової Валуєвщини в Україні, в роки злотно, злонамірено та єхидно-фальшиво "мотивованої" русифікації технічної літератури й мови в Україні - *"Вісті українських інженерів"* за океаном це міцний і ясний прапор наших плянів та цілеспрямованої праці.

УПРАВИ ТА ЧЛЕНСТВО УТТК-ТУІК

Загальні збори голова,

секретар

Товариство українських інженерів і техніків у Канаді

1950 05 28	д-р Є. Вертипорох,	Б. Гадзевич,
1951 01 14	д-р Є. Вертипорох,	Я. Федюшко,
1951 12 16	М. Федай,	Р. Романчукевич,
1952 06 12	М. Кміт,	Л. Пилявський,

Українське технічне товариство у Канаді

1954 01 22	С. Генік Березовський,	М. Цибульський,
1954 12 25	С. Генік Березовський,	М. Цибульський,
1955 12 24	М. Цибульський,	М. Юзич,
1956 12 16	Р. Романчукевич,	Т. Заяць,
1957 12 22	д-р Є. Вертипорох,	З. Татарський,
1959 02 01	д-р Є. Вертипорох,	Б. Підгайний,
1960 01 10	Є. Пастернак,	Я. Вергановський,
1961 12 24	М. Цибульський,	В. Янішевський,
1963 12 01	М. Томцьо,	Л. Перфецький,
1966 03 20	Р. Грабович,	С. Пиндус,
1968 05 28	Б. Яців,	д-р О. Троян,
1970 08 26	Я. Соколик,	д-р О. Троян,
1972	Я. Соколик,	д-р О. Троян,
1974	Я. Соколик,	д-р О. Троян,
1976 05 16	д-р О. Троян,	М. Антонішин,
1979 12 30	Ліквідаційні Загальні Збори	

Відділ Торонто

1954 02 07	В. Тодорів,	Л. Пилявський,
1955 03 01	д-р Є. Вертипорох,	В. Яріш,
1956 02 05	д-р Є. Вертипорох,	З. Татарський, Я. Соколик,

1956 12 16	д-р Є. Вертипорох,	Я. Соколик,
1957 03 03	д-р Є. Вертипорох,	Ю. Демків,
1958 05 11	С. Генік Березовський,	В. Палієнко,
1959 01 18	С. Генік Березовський,	В. Палієнко,
1960 12 29	В. Палієнко,	З. Татарський, В. Мазяр,
1961 12 07	М. Томцьо,	В. Мазяр,
1962 12 13	М. Томцьо,	В. Мазяр,
1963 12 11	д-р Ю. Курис,	Б. Гарух,
1964 12 15	д-р Ю. Курис,	В. Мазяр,
1965 12 08	д-р Ю. Курис,	Б. Вжесневський,
1966 12 14	В. Янішевський,	Л. Перфецький,
1967 12 12	М. Томцьо,	д-р Ю. Курис,
1968 12 12	М. Коростіль,	Б. Роївський,
1969 12 10	О. Іванусів,	д-р Ю. Курис,
1970 12 17	О. Дикун,	О. Іванусів,
1971 12 10	Р. Романчукевич,	П. Гамула,
1973 03 04	Р. Романчукевич,	П. Гамула,
1973 12 09	Є. Дуткевич,	П. Гамула,
1975 01 19	Є. Дуткевич,	П. Гамула,
1975 12 07	Н. Чорний,	д-р Ю. Бабій,
1976 12 16	Н. Чорний,	д-р Ю. Бабій,
1977 12 16	Я. Соколик,	В. Яріш,
1978 12 15	Я. Соколик,	В. Яріш,

Товариство українських інженерів Канади

1980 12 18	Я. Соколик,	В. Яріш,
1982 12 15	д-р Ю. Курис,	В. Яріш,
1984 12 16	Ю. Сеньків,	А. Шука,
1986 12 14	А. Шука,	д-р М. Горбач,
1988 12 11	Є. Доронюк,	В. Мазяр,

Відділ Монтресаль

1951 11 03	М. Солодуха,	В. Наконечний,
1953 11	В. Наконечний,	В. Захаркевич,
1954 12 17	Т. Турченюк,	М. Мариняк,
1955 12 16	Т. Турченюк,	М. Мариняк,
1957 12 13	С. Вальдштайн,	В. Меренюк
1959 11	С. Вальдштайн,	Є. Шкурат,
1962 06 14	С. Вальдштайн,	Є. Шкурат,

1965 11 03	Й. Роніш,	О. Гавалешка,
1967 12 03	А. Цурковський,	Й. Роніш,
1969	Б. Бережницький,	Є. Шкурат,

Відділ припинив діяльність.

Відділ Вінніпег

1953 05 31	А. Шумовський,	М. Охримович,
1955 02 09	А. Шумовський,	М. Селешко,
1956 04 16	А. Климчук,	Ю. Огієнко,
1959 02 01	А. Климчук,	М. Партика,
1962 06	А. Климчук,	

Відділ припинив діяльність.

Відділ Едмонтон

1954 10 14	Ю. Чернодоля,	Л. Байрак,
1955 08 29	Ю. Чернодоля,	Я. Єндик,
1956 03 18	В. Мацьків,	Я. Костів,
1957 01 24	В. Кунда,	С. Максимюк,
1957 12 18	Т. Когут,	д-р М. Зубрицький,
1959 02 13	Ю. Чернодоля,	Л. Дитиняк,
1961 02 06	Я. Прокопчук,	І. Кухаришин,
1962 10 05	Я. Іванусів,	О. Мазурок,
1964 02 26	Відділ припинив діяльність	
1967 04 03	Ю. Чернодоля,	І. Хома,
1969	М. Фляк,	

Відділ припинив діяльність

Відділ Віндзор

1953 04 18	П. Яворський,	Р. Боб'як,
1955 01 14	П. Яворський,	Р. Боб'як,
1956 03 18	П. Яворський,	Ю. Сумик,
1958	П. Яворський,	Ю. Сумик,
1960 08 08	Відділ припинив діяльність	

Відділ Сарнія

1951	М. Пузак,	С. Ільницький,
	Р. Спольський,	С. Ільницький,
1954	Відділ припинив діяльність.	

СПИСОК ЧЛЕНІВ

Відділ Торонто

Антонишин М.	Вжесневський Б.
Аронів Ю.	Вульчин О.
Бабій Ю. д-р	Габрусевич Б.
+ Бабич А.	+ Гавриш М.
Багрій Ю.	Гадзевич Б.
Базюк Я.	Ганківський В.
Бартків Б.	Гарух Б.
Безхлібник В.	Гірний Б.
Бенеш Г.	Глинський Ю.
Бенеш Р.	Гнатейко М.
Березовський І.	+ Головач Я.
Бойчук В.	Горбач М. д-р
Болюбаш Р.	Горохович А.
Борис Ю.	Граб М.
Брикович К.	Грабович Р.
+ Бровчук С.	Грабоус Ф.
+ Бручковський М.	Гринь М.
Бубела П.	Грушевський Д.
Вацик В.	Гунька А.
Ващук Є.	Гамула П.
Вергановський Я.	Гела Ю. д-р
+ Вертипорох Є. д-р, проф.	Геник-Березовський С.
+ Вертипорох Л.	Гошуляк І.
Весоловський Я.	Грень Є.
Винників Я.	Даревич Ю. д-р
Винницький І. д-р	Дейчаківська-Малащук І.
Винницький Р.	Демків Ю.
Вільшинський Д.	Дем'янчук Д.
Вовк Р.	Дикун О., проф.
Вовк Я.	Дольницький А.
Волощук Н.	Доронюк Є.

Доценко Д.
 Дроздовський С.
 + Дуткевич Є.
 Дякун М.
 Заяць Т.
 Зінко Л.
 Зяттик М.
 + Іванис В.
 Іванусів О.
 Іванчук Н.
 Ільницький С.
 Кавун Б.
 Качура М.
 Кеменоф А.
 Керкуш Р.
 Кіца І.
 Кіцак П.
 + Клен Ю.
 Ключас О.
 + Кміт М.
 Кобеляк А.
 Кобеляк Ю.
 Ковалик Б.
 Ковалик Р.
 + Ковальський С.
 Когут І.
 Когутяк С.
 + Козій М.
 Кокодиняк Ю.
 Кордюк Ю.
 Королюк М.
 Королюк О.
 Коростіль М.
 + Кос М.
 Костельний С.
 Кохановський З.
 + Кравців М.
 Кривіцький Л.
 + Кузьмінський О.
 + Кулинич Л.
 Курис Ю. д-р

Лавришин Я.
 Лашук Д.
 Лашук М.
 Лахманюк В.
 Левицький Б.
 Левицький О.
 Левицький Я.
 Лисяк Р.
 Личенко В.
 Ліщина Л.
 Логінський М.
 Луців В.
 + Лятишевський Р.
 Мазяр В.
 Максимець Б.
 + Маланюк Є.
 Маслей М.
 Махно І.
 Мацьків В. д-р
 Медицький Б.
 Мельник Л.
 + Михайлюк Д.
 Мойсяк В.
 + Мороз В.
 Мороз Я.
 Мушка О.
 Негрич Д.
 + Озаркевич І.
 Осадчук Р. д-р
 Осмак Я.
 Охрим Ю.
 + Палій А.
 + Палієнко В.
 + Пастернак Є.
 Пеленський О.
 Пендзей Б.
 Пенцак Л.
 Перфецький Л.
 Петрів М.
 Пилявський Л.
 + Пиндус С.

+ Підгайний Б.	Ткаченко В.
Плішевський П.	+ Тодорів В.
Потічний З.	Томцьо М.
Прийма Т.	Трач Ю. д-р
+ Приходько М.	+ Троян Д.
Проців Т. д-р	Троян О. д-р
Пузяк М.	+ Федай М.
+ Пясецький Ю.	+ Федина А.
Ремеза С.	+ Федюшко Я.
Родак Р.	Цибульський М.
Роївський Б.	Ціховлас В.
Романів Й.	Цьонка В.
+ Романчукевич Р.	Чвиль В.
Росоха В. д-р	+ Чорний Н.
Сагайдаківський Є.	Чума І.
Саяк П.	Чумак О.
Севериненко В.	Швець М.
+ Селешко М.	Шкляр Р.
Сеньків Ю.	Щука А.
+ Сецінський О.	Щурко В. д-р
Скіра З.	Юзич М. д-р
Скірко Л.	Юрчук Н.
Сливинський О.	Юхименко А.
Соколик Я.	Якимець П.
Сомчинський В.	Якімець Б.
Соснович Л.	Янішевський В., проф.
Сосідко М.	Яремко В.
Соханівський А.	+ Яріш В.
+ Спольський Є.	+ Ярославич П.
Стецура І.	Яців Б.
Сумик Ю.	Яців П.
+ Танчак П.	Яцута М.
Татарський З.	

Відділ Віндзор

Боб'як Р.	+ Мотрук І.
+ Зелений Б.	Саламон О.
Зубрицький Т.	+ Сторошук Р.
Ковч Р.	+ Яворський П.
Макогон І.	

Відділ Вінніпег

Барабаш М.	+ Огієнко Ю.
Бойко М.	+ Олійницький П.
+ Боровський М.	Онуфрійчук І.
Васеленчук В.	+ Онуфрійчук Т.
+ Волинець В.	+ Охримович М.
+ Вольчинський М.	Партика М.
+ Гнатюк І.	Процак Л.
+ Гудзяк О.	Роман І.
Денека В.	Сорочинський М.
Добрянський А.	Стахів Д.
Доценко М.	Суровий О.
Качор А.	+ Топольницький В.
Климчук А.	+ Федоренко А.
Корбутяк С.	+ Шумовський А.
Лисейко Г.	Янківський З.

Відділ Едмонтон

+ Базюк С.	Мазурок О.
+ Байрак Л.	+ Максимюк С.
+ Батицький В.	+ Масляник О.
Блавацький Б.	Пивоварів О.
Блавацький Мих.	Прокоп І.
+ Бойко М.	+ Прокопчук Я.
Вацко П.	Романків Л.
Галів Є.	Рудик Б.
Горбай Вас.	+ Солоний Н.
Горбай Вол.	+ Сопронюк В.
+ Дитиняк Л.	Стефанів М.
+ Єндик Я.	Трильовський Б.
Зубрицький М. д-р	+ Фляк М.
Жмуркевич С.	+ Хома І.
Іванусів Я.	+ Хом'як М.
Когут М.	Цимбалістий Л.
+ Костів Я.	Цинцар О.
+ Кривобок А.	Черненко Ю.
Кунда В.	Чорнодоля Ю.
Кухаришин І.	Швед Т.
+ Литвинець Р.	+ Шевчук І.
Лукомський В.	

Відділ Монтресаль

Бабюк Є.	+ Марків О.
Бережницький Б.	Мацелюх В.
Бойко Б.	Меренюк М.
+ Бородайкевич І.	Мойсієвський М.
Брикович О.	Мончак М.
Вальків Б.	Музика З.
+ Вальдштайн С.	Мушка О.
Випрук М.	Наконечний В.
Гавалешка О.	Овад Д.
Гаврилюк П.	+ Олійник Т.
Галій П.	+ Петрачек В.
Горбачевська Л.	Пилат М.
+ Граб Н.	Роговський К.
Григоріїв В.	Роговський Н.
Гуцал Р.	Роніш О.
Дем'янчук Д.	Роніш Й.
Демитрак С.	Савка Я.
Добущак І.	Світуха М.
Завадель В.	Сметанюк Т.
Зайшлий Я.	+ Солодуха М.
+ Захаркевич В.	Струмінський Е.
Дзвоник М.	Суховерський І.
Жеребецький Р.	Терещенко В.
Кішка О.	Турченко Б.
Ковалюк Б.	Турченко Т.
Коваль В.	+ Федів І. д-р
Когутяк К.	Цурковський А.
Лисак К.	Чолій І.
Лисобей М.	Шкурят Є.
Лук'яненко Б.	Шулякевич Б.
Майданів В.	Шумовський Т.
+ Мариняк М.	

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Список членів УТТК-ТУІК стор. 145-149.

А

Андрушків О. - 133.
Андрушко Іван - 113.
Антонович Богдан - 98, 99, 102.
Антонишин Михайло - 7, 8.
Арречеа Барріос - 116.
Архімов О. - 133.

Б

Багницький Клим - 118.
Базарко В. - 138.
Базилевич Роман - 36.
Базилевський Юрій - 15, 16, 17, 18, 87, 90.
Байбара І. - 98.
Балабан, О. - 49, 50, 51.
Баланда Маріяно - 116.
Баланін Володимир - 29.
Балик Олександр - 102.
Балук Іреней - 121.
Баляс Константин - 58, 137.
Бандура Володимир - 121.
Бандура Іван - 115, 118.
Бандура Ольга - 118.
Баранський М. - 136.
Барвінський Роман - 39, 40.
Барщевський Альбін - 24, 25.
Батістеса Ангель - 115.
Бачинський В. - 23.
Бедрій Євген - 39.
Бенегас Ліну Альберто - 115.
Бенеш Роман - 7, 8.
Березіцький - 113.
Біланюк Олекса - 69, 86, 137.
Біласюк П. - 51.
Білик О. - 85.
Білінський Андрій - 102, 112.

Білінський Володимир - 115.
Білінський Мар'ян - 117.
Білінський Роман - 36, 40, 58, 60.
Білінський Ярослав - 114, 118.
Білоус Теодор - 121.
Біляк Степан - 40.
Біноян Кармона Нарсісо - 115.
Бич Лука - 126.
Благітка Ярослав - 40.
Бланарович Юрій - 91, 93, 95.
Бобринський - 24.
Богацький Всеволод - 118.
Богачевський Володимир - 40.
Богачевський Омелян - 40.
Боднарук Богдан - 19, 138.
Болеста Михайло - 103, 112.
Бомба Іван - 97, 98, 99, 103, 112.
Борецький Ісидор - 68, 70, 79, 80.
Борецький Методій - 138.
Боровський Михайло - 32, 40, 70.
Бровчук Степан - 43, 46.
Брикович Константин - 7, 8, 19, 118.
Бручковський Михайло - 43, 44.
Була Володимир - 115.
Бурачинська Л. - 30.
Бурбан Йосиф - 121.
Буряк Константин - 98, 99, 104, 112.

В

Вальдштайн Курт - 18, 90.
Вальдштайн С. - 61, 66.
Валюх Ярослав - 39.
Варивода - 46.
Василишин Г. - 30.
Васильків Роберто - 121.
Васюта Осип - 31, 32, 35, 36,

39, 40.
Вацик Василь - 43.
Величко Ігор - 117, 121.
Величко Юрій - 37, 40.
Венгринович Модест - 131.
Венгринович Оріон - 104, 112.
Верціцький Іван - 113.
Вергановський Ярослав - 7, 8, 43, 61, 70.
Вертипорох Євген - 12, 14, 39, 41, 42, 46, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 131, 137.
Вертипорох Леоніда - 41.
Вітик Михайло - 121.
Вітовицький В. - 85.
Винників Я. - 42.
Винницький Іван - 70.
Винницький Р. - 91.
Вовк Анатоль - 139.
Воловина Олег - 115.
Волосенко А. - 67, 137.
Волосенка Павло - 23, 25, 30, 39.
Волошин Б. - 91.
Волошин М. - 25.
Волчук Роман - 136, 137, 140.
Воробкевич Юліян - 40.
Врецьона Євген - 36, 136.

Г
Гавриленко Дмитро - 113.
Гаврилишин Богдан - 115.
Гадзевич Богдан - 42.
Гайнке Гері - 19.
Галатьо Юрій - 121.
Ганушевський Богдан о. - 130, 134.
Гарвуд П. - 91.
Гевко Любомир - 7, 15, 19, 93.
Герасименко Полікарп - 137.
Главач Микола - 119.
Глібович Олена - 62.

Гнатківський Володимир - 14, 71, 74, 75, 76.
Гнатюк Богдан - 49, 58, 85, 137.
Гніздовський Яків - 136.
Гойда Л. - 99.
Голинський Г. - 38.
Головатий Михайло - 19.
Голоцван Лесонід - 117, 121.
Голоцван Петро - 121.
Голубничий Б. - 75, 76.
Гончаренко Юрій - 75, 137.
Горбач Марко - 95.
Городиський Євген - 119.
Горохович Антоніна - 41.
Гошовський Юліян - 119.
Граб Мирон - 46.
Грабович Роман - 70.
Грегоращук Ролянд - 121.
Григоріїв - 125.
Гриненко Віктор - 119.
Гринь Микола - 74, 75, 77.
Грицак Петро - 137.
Грін Пилип - 104, 112.
Грінчак Микола - 113, 114, 121.
Гродзинський Дмитро - 19.
Громницький Володимир - 32, 39.
Грушкевич Т. - 99.

Г
Гамота Михайло - 26.
Геник-Березовський Степан - 7, 8, 43, 47, 49, 51, 53, 56, 60, 61, 63, 64, 75, 77.
Голуфко - 127.
Гольдельман С. - 123, 128.
Грех Юрій - 119.
Гулей Богдан - 46, 53.

Д
Данилко - 30.
Данильченко - 33.

Дейнека Антін - 99, 100, 105.
Дем'яненко Юрій - 98, 99, 112.
Дем'янівський Данило - 114, 119.
Денисенко Віталій - 121.
Денисенко Г. - 132, 133.
Денисенко Юрій - 98, 99, 105, 112.
Держко Володимир - 92, 93.
Держко Микола - 91, 95.
Дидинський Володимир - 23, 39.
Дикун Остап - 7, 8, 56.
Димінський Р. - 132.
Дмитренко Василь - 131.
Добринський - 24.
Добрянський Л. - 85.
Доманицький Віктор - 130, 131, 132.
Домбровський Маркіян - 98,
99, 100, 106, 112.
Доронюк Євген - 96.
Доценко Б. - 75, 76.
Дубинець І. - 136.
Дубрівний П. - 133.
Дурбак Марта - 40.
Дурбак Павло - 23, 26, 35, 39, 40.
Дутка Володимир - 28, 29, 31, 36.
Дяків Б. - 99.

Е

Еремійв М. - 37.

Є

Єндик Ростислав - 133.
Єрвин П. - 91, 92.
Єфремів Микола - 58, 137.

Ж

Жаб'юк Богдан - 121.
Жарський Едвард - 132, 134.
Жебрацький Олександр - 114, 121.
Желехівський Д. - 30.
Жук Вадим - 99, 100, 106.
Жук І. - 9.

Жук Ростислав - 83, 85, 95.

З

Заброцький С. - 51.
Задорецький - 114.
Зайнінгер О. - 85.
Зайців М. - 132, 133.
Закидальська Оксана - 93.
Залевський Б. - 33.
Залізняк Гриць - 39.
Залозецький Б. - 33.
Залозецький Роман - 23, 24.
Заренко Григорій - 119.
Зарицький Родіон - 39, 99.
Затовкалюк В. - 91.
Захарків Василь - 49.
Заяць Іван - 66, 95.
Зінко Марія - 117.
Зінь - 33.
Змей Євген - 115.
Змий Є. - 16, 87.
Зоренко Г. - 115.
Зорич Ярослава - 7.
Зубенко Іван - 40.

І

Іваник Осип - 119.
Іваник Юрій - 17, 117, 122.
Іванис Василь - 51, 61, 62.
Іваницький Борис - 125, 129, 132.
Іванусів Олег - 56.
Івахнюк Антін - 7.
Іванів - 30.
Івашків Євген - 86, 138.
Ільків Михайло - 62, 63, 138.
Ільницький Ростислав - 119.
Ільницький Степан - 90.
Індишевський - 30.

Й

Йовик Гриць - 39.

К

Калимон Василь - 92.
Камаринець А. - 38.
Кандиба Олександр - 91.
Кандяк Іван - 30, 31, 32, 36, 39.
Каплистий Макар - 28, 29, 57, 132, 133.
Капусцінська Марія - 117.
Карп Ігор М. - 19.
Кахникевич - 37.
Качуровський Ігор - 115.
Кварцяний - 113.
Кебузинський Михайло - 119.
Кедровський Юрій - 138.
Кіляр Володимир - 120.
Кінах Я. - 91.
Кінггам Джим - 19, 20.
Кіндій Степан - 40.
Кибильчич-Борецька - 75, 77, 83.
Кивенко - 113.
Кисілевський Володимир - 39.
Кишакевич Богдан - 120.
Клим Павло - 120.
Кльований О. - 57.
Кміт Михайло - 14, 41, 43, 44, 46, 49, 50, 51, 52, 56, 57, 59.
Ковалик Роман - 7, 8.
Коваль Володимир - 129.
Коваль Омелян - 131.
Ковдриш В. - 138.
Когут І. - 136.
Козачек Вадим - 120.
Козбур В. - 38.
Козачек Вадим - 114.
Козій Мирослав - 43, 46.
Козловський О. - 133.
Кокодиняк Я. - 93.
Коковський М. - 133.
Колотницький Омелян - 106.
Колтунюк Мирослав - 37, 40.

Колтунюк Роман - 32.
Комарецький С. - 129, 130.
Комарницький - 33.
Кононенко Харитя - 38.
Копач Іван - 40.
Корбутяк Люба - 117.
Кордовський Анатоль - 98, 99, 107, 112.
Корнелля А. - 23, 24, 28, 30.
Королів В. - 125.
Корчинський Михайло - 89, 90.
Кос Віра - 43.
Кос Михайло - 43.
Костира Гораціо - 122.
Костунюк Мирослав - 40.
Костюченко О. - 38.
Косюра М. - 123.
Котик Б. - 22.
Кохановський Зенон - 15, 37, 49, 51, 71.
Кохановський Олександр - 99, 107.
Кошарський Юрій - 107, 112.
Кравчук Є. - 99, 100.
Кривоший Олександр - 120.
Криницький А. - 67.
Кропельницький Нестор - 122.
Крохмалюк Роман - 36, 44, 70.
Крохмалюк Юрій - 29, 32, 36, 40, 114, 120.
Кубійовия Володимир - 37.
Куземський Іван - 131, 132.
Кузик В. - 51.
Кузьмінський Осип - 46, 62.
Кузьмич Галина - 98, 112.
Кулик Іван - 113.
Кулинич Лев - 42.
Кульчицький Олександр - 61, 62, 63, 68, 70.
Кульчицький Л.А. - 78.
Кундуш Роберто - 122.

Куницький М. - 60.
Курах М. - 57.
Курилюк В. - 90, 91.
Курис Юрій - 7, 13, 15, 16, 17,
18, 19, 20, 22, 56, 75, 87, 89, 91,
95, 96, 134.
Куропась Степан - 30.
Кухар Валерій П. - 19, 20.
Куцик Т. - 99.

Л

Лапчинський - 30.
Лазарчук Василь - 122.
Левинський Лев - 9, 23.
Левицька Наталя - 15.
Левицький Всеволод - 31, 39.
Левицький І. - 38.
Левицький Р. - 136.
Левша Микола - 137.
Лещинський К. - 33.
Лівша Микола - 120.
Лісовський В. - 46, 49, 51.
Ліщина Л. - 137.
Лист Олександр - 15, 90.
Липський Богдан, о. - 68.
Лихолай Микола - 120.
Личенко-Лихитченко
Володимир - 43, 44.
Логінський Любомир - 41.
Лозинський Михайло - 120.
Лукашевський Володимир - 32, 36.
Лукомський - 30.
Луценяк Євген - 32, 40.
Луцишин Іван - 36.
Луцький Остап - 127.
Лучаковський Б. - 62, 63, 67.
Лучків Віктор - 24, 25, 26.
Луцак О. - 91.

М

Мадеро Кастро - 118.

Маєр - 29.
Мазуренко - 29.
Мазурок Осип - 131.
Мазяр Володимир - 7, 8, 17, 19, 46.
Майстренко Л. - 95.
Максименко Богдан - 117.
Максимець Богдан - 83.
Маланюк Євген - 61, 62.
Манастирська Ольга - 40.
Манастирський Витовд - 23, 26,
35, 40.
Маркусь Володимир - 40.
Марплес Давид - 19.
Мартинець Михайло - 24.
Мартинюк О. - 95.
Мартос Б. - 123, 133.
Марченко Петро - 137.
Масарик Тома - 125.
Маскі Е. - 90.
Маслов Микола - 38, 137.
Масний Омелян - 131.
Масник Т. - 93.
Матюшенко Борис - 123, 128.
Мацієвич Кость - 129.
Мацюрак Роман - 40.
Мацьків Володимир - 21, 74, 75,
79, 80, 83, 84, 90.
МекГвіген М. - 90.
Мельник Андрій - 30, 31, 32,
36, 39, 40.
Мельник З. - 49, 50.
Мельників Ф. - 99.
Метіль І. - 49, 85.
Мілинський Василь - 113.
Міляннич Атанас - 32, 36, 40, 46,
49, 50, 53, 55, 57, 59, 60.
Міненко, о. - 68.
Міщенко Юрій М. - 19.
Михайл, влад. УАПЦ - 68, 70, 80.
Михайлів Валеріян - 108, 112.

Мицак С. - 99.
Мицюк О. - 123.
Могильницький - 38.
Мокрівський Іван - 84.
Мороз Осип - 19, 85, 90.
Мосора-Франкен Дарія - 84.
Мудрак Юліян - 40.
Мудрак-Карпевич Марія - 32, 36, 39, 40.
Мурашко Катерина - 120.

Н

Нагірний, В. - 23, 28.
Нагірний Євген - 30, 39.
Нахто Кадір - 141.
Небожинський Сергій - 138.
Негрич Дмитро - 43.
Негрич Едвард - 80, 84.
Недзведський Ж. - 23.
Нестеренко Л. - 9.
Несторович Володимир - 40.
Новаківський О. - 91.
Нововірський - 33.
Новосільський Зеновій - 108, 112.
Нога Олександр - 9.

О

Огієнко Анатоль - 61, 114, 120.
Озаркевич Іван - 44.
О'Конел Мартин - 79, 80, 82.
Олексишин Михайло - 40.
Олесницький Роман - 108, 112.
Ольховий Іван - 28.
Онисько Олександр - 40.
Онишкевич В. - 136.
Онишкевич Євген - 39.
Онишкевич Л. - 75, 76, 77, 85.
Оришкевич-Галицький Ярослав - 98, 109, 112.
Осідач Ігор - 112.

П

Павликовський Юліян - 25, 28, 33, 40.
Павлишин Роман - 109, 112.
Павлов Михайло - 28, 29, 30, 39.
Палашевський А. - 85.
Палієнко Василь - 56, 81.
Палієнко Ганна - 81.
Палій Андрій - 28.
Панасенко В. - 132.
Паньківський Кость - 38.
Пастернак Євген - 31, 55, 56, 60, 67, 75, 137.
Пастернак Іван - 32, 39, 40.
Пастернак Северин - 30, 36.
Пахолок Л. - 75, 76.
Пацлавський Іван - 120.
Пащук Андрій - 49.
Пежанський Г. - 23.
Пежанський Михайло - 14, 30, 36, 37, 39, 52, 55, 136.
Пеленський Дам'ян - 39, 40.
Пеленський Євген - 99, 110.
Пеленський Роман - 97, 98, 99, 110, 112.
Перхорович Євген - 38.
Перфецький Лев - 62, 63.
Петльований Григорій - 122.
Петравскас Олена - 19.
Петрів Віктор - 132.
Песцьоровський Іван - 113.
Пік Володимир - 66.
Питель О. - 38.
Повх Ю. - 93.
Погорілий В. - 93.
Подруцький Т.В. - 57.
Поліщук Петро - 122.
Полос Аргентіно - 122.
Полотнюк Є. - 38.
Полянський Лонгин - 120.

Попович Ілля - 39.
Портесі Хуан Антоніо - 115.
Поспішіл Яромір - 130.
Похлак Василь - 114, 115.
Пристаї Б. - 37.
Пристапа Петро - 111, 112.
Приходько В. - 133.
Приходько Константин - 131.
Прокоп В. - 99.
Прокопів І. - 38.
Процюк Степан - 14, 71, 99,
110, 136, 137, 140.
Пузяк Мирослав - 41, 46.
Пясецький А. - 38.
Пясецький Юрій - 32, 39, 40,
46, 49.

Р

Радловський В. - 38.
Райтарівський Сидір - 32, 39,
114, 120.
Раковський Мирослав - 40.
Раковський Ярослав о. - 25.
Ревенко - 33.
Ремеза Сильвестер - 43, 46.
Рижевський Василь - 24, 29, 36,
40, 57.
Рижевський Теофіл - 36, 39, 40.
Ришавий Лев - 122.
Розгін Роман - 131, 133.
Романенко Антін - 40.
Романів І.Р. - 84, 90.
Романків Любомир - 75, 77.
Романчукевич Роман - 14, 42,
43, 52, 54, 56, 57.
Романюк Іванка - 122.
Росоха Володимир - 91.
Рошко Степан - 131.
Рудакевич Стефа - 40.
Рушавий Лев - 115.

Рябокін Я.С. - 137.

С

Саварин Петро - 116.
Саластин - 33.
Сандуляк Леонід І. - 19, 20.
Сапідський В. - 128.
Сахно Олег - 117.
Семенова - 33.
Семко С. - 70.
Сеньків Юрій - 90, 92, 94.
Сецінський Осип - 46.
Сіндікелі М. - 141.
Скалицький Сергій - 137.
Скаляний Павло - 122.
Скаляний Степан - 122.
Скочдополь Роман - 37.
Сліпченко Микола - 120.
Смакула О. - 61, 62, 68, 70.
Соколик Оксана - 15, 79, 81, 82.
Соколик Ярослав - 16, 18, 56,
73, 74, 75, 79, 81, 82, 84, 87, 89, 96.
Солодуха Михайло - 43, 49.
Сось А. - 85, 90.
Соханівський Олександр - 93.
Соломлин - 30.
Срдітка - 127, 128.
Стародуб Ярослав - 120.
Старосольський В. - 123.
Старчак А. - 90.
Сташишин Осип - 40.
Стахів Євген - 19.
Стахів І. - 138.
Стахів-Тузова Ольга - 38.
Степура Г. - 126.
Стеткевич Роман - 98, 112.
Стефанівський Михайло - 40.
Стефанович Ярослав - 26, 29,
30, 36, 37, 39, 40.
Стисловський Богдан - 40.

Сторожук Богдан - 46, 87.
Стрільбицький - 30.
Строкон Микола - 98, 100, 111, 112.
Сумик Юліян - 7, 8, 19, 89.
Сьвірський Іван - 39.

Т

Таланчук Петро М. - 19, 20.
Татарський Зенон - 46, 83.
Творидло Микола - 29.
Телеп Іван - 36.
Теліга О. - 38.
Терлецький Ярослав - 137.
Тимошенко Сергій - 126, 127.
Тимченко І. - 98, 99.
Тимшак С. - 57.
Тисмовський А. - 85.
Тихонький Юліян - 122.
Ткач Р. - 69.
Тодорів Василь - 46, 50.
Толмазин Давид - 19, 20.
Томцьо Микола - 61, 66, 90.
Тракало - 38.
Трембіцький В. - 136.
Третьак І. - 86.
Трофименко С. - 86.
Троян Ганна - 81, 82.
Троян Олег - 75, 81, 82, 85, 95.
Турич Степан - 39.
Туркало Зеновій - 14, 50, 52,
137, 140.
Туркевич, І. - 37.
Турченко Тарас - 52.
Турцевич Н. - 98.

Ф

Фартух - 39.
Федай Михайло - 40, 42.
Федів Ігор - 32, 36, 40.
Федина Андрій - 43, 46.
Федорів Масиль - 49.

Федюшко Ярослав - 43.
Фещенко-Чопівський Іван - 11,
24, 29, 31, 33.
Фещенко-Чопівський Петро - 113.
Фіголь Атапас - 36, 115, 134.
Філяг Григорій - 120.
Філяс Григорій - 122.

Х

Хам Олександр - 117, 122.
Хамуляк Іван - 16, 19.
Химич Микола - 67, 137.
Храпливий Євген - 28, 30, 32,
39, 40.

Ц

Цапенко - 113.
Цеплий Олег - 64.
Цибульська Дарія - 68, 81.
Цибульський Михайло - 7, 8,
14, 16, 19, 46, 49, 51, 52, 53, 56,
57, 60, 61, 68, 70, 71, 80, 81.

Ч

Чайківський Євген - 36, 38.
Чарториский В. - 19.
Черник Іван - 24, 32.
Черниш - 33.
Чижович Стефанія - 29, 36.
Чорний Нестор - 18, 88, 90, 91, 96.
Чубатий В. - 95.
Чужак Гриць - 32.

Ш

Шабельський І. - 132, 133.
Шаповал Микита - 123, 129.
Швед - 37.
Шевчук Ярослав - 112.
Шепарович Володимир - 122.
Шепарович Лев - 38, 39.
Шепарович Ю. - 28.
Шептицький Андрей - 126, 127.

Шереметинський Іродіон - 125.
Шиприкевич Володимир - 66.
Шмаков Є. - 90.
Шовгенів Іван - 125.
Шох Петро - 14, 38, 49, 51, 52,
55, 71, 72, 136.
Шрамек - 127.
Шраменко Л. - 132.
Шулежко Павло - 97, 98, 99,
111, 137.
Шуль Михайло - 136.
Шульмінський Юрій - 120.
Шумовський Арсен - 14, 44, 137.
Шурин Олег - 120.
Шутка Антін - 137.

Щ

Щука Андрій - 15.

Ю

Юзич Мар'ян - 49, 81.
Юзич Христина - 81.

Я

Якимець Петро - 54.
Янів Юрій - 136.
Янішевський Василь - 7, 20, 56,
69, 70, 74, 75, 76, 84, 85, 86, 88, 90.
Янківський Зеновій - 131.
Янович Іван - 39.
Яремович М. - 55, 59, 60.
Яріш Василь - 49, 50.
Ярош Евстахій - 68, 85, 137.
Ярош М. - 68.
Яхно Олег - 114, 115.
Яців Богдан - 73, 95.
Яцкевич Л. - 63, 86.

